

***Nationale Belgische Biodiversiteitsstrategie
2006-2016***

Colofon

Opgesteld door: Contactgroep ‘Strategie’ opgericht binnen de Stuurgroep ‘Biodiversiteit Verdrag’, handelend onder toezicht van het Belgisch Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid.

Met de actieve medewerking van:

Frans Arijs (FOD Volkgezondheid), Charles-Hubert Born (UCL), Thierry Backeljau (KBIN), Pascale Balhaut (KBIN), Johan Bosman (KWIA), Léon Bourdouxhe (DGRNE – DNF), Etienne Branquart (CRAGx), Sabrina Bijlsma (AMINAL), Frédéric Chemay (FOD Leefmilieu), Alain Debroyer, Catherine Debruyne (DGRNE - DNF), Alexandre de Lichtervelde (FOD Leefmilieu), Lionel Delvaux (IEW), Carl de Schepper (AMINAL), Philippe Desmeth (Belspo), Ingrid D’Hondt (FOD Leefmilieu), Veerle Dossche (Greenpeace), Jean-Roger Drèze (FOD Leefmilieu), Ilse Dries (AMINAL - PG/GMO), Georges Evrard (FOD Volkgezondheid), Lucette Flandroy (FOD Leefmilieu), Herman Fontier (FOD Leefmilieu), Anne Franklin (IRScNB), Walter Galle (AMINAL), Boudewijn Goddeeris (KBIN), Machteld Gryseels (BIM), Arnold Jacques de Dixmude (DGCD), Michael Kyramarios (FOD Leefmilieu), Marc Lateur (CRAGx), Xavier Leblanc (FOD Buitenlandse Zaken), Vicky Leentjes (FOD Leefmilieu), Sandrine Liégeois (DGRNE - DNF), Eric Liégeois (FOD Leefmilieu), Michel Louette (MRAC), Els Martens (AMINAL), Catherine Mertens (CFDD), Eddy Montignies (DGRNE – DNF), Marc Peeters (KBIN), Véronique Petit (FOD Buitenlandse Zaken), Georges Pichot (UGMM), Jan Rammeloo (JBN), Walter Roggeman (KBIN), Yves Samyn (KBIN), Hendrik Segers (KBIN), Jacques Stein (DGRNE - DNF), Jurgén Tack (Instituut voor Natuurbehoud), Marc Thirion (MRW - DG Landbouw), B. Van Der AA (AMINAL), Aline van der Werf (BELSPO), Jackie Van Goethem (KBIN), Laurence Vigin (UGMM), Ines Verleye (FOD Leefmilieu), Jo Versteven (ICDO).

Coördinatoren: Claire Collin (FOD Leefmilieu) en Marianne Schlessler (IRScNB).

Foto's:

Ontwerp en lay-out:

Druk:

Citaten:

ISBN xx-xxxxx-xx-x

Uitwerkingsprocedure

De procedure voor het opstellen van de Nationale Biodiversiteitsstrategie werd opgestart door de Interministeriële Conferentie Leefmilieu in juni 2000. De Strategie werd uitgewerkt door een team dat de belangrijkste biodiversiteitsactoren in België vertegenwoordigt. Het fungeerde als contactgroep binnen de Stuurgroep ‘Biodiversiteit Verdrag’. Deze Stuurgroep werd opgericht binnen het Belgisch Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM) onder auspiciën van de Interministeriële Conferentie Leefmilieu.

Er vonden bilaterale vergaderingen met de belangrijkste actoren en vier vergaderingen van de contactgroep plaats om de ontwerpstrategie te bespreken. De Strategie werd geëvalueerd door de regionale en federale bevoegde overheden, de Stuurgroep “Biodiversiteit Verdrag” en de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling.

De Belgische Biodiversiteitsstrategie werd goedgekeurd door de Interministeriële Conferentie Leefmilieu op xx maart 2006 in aanwezigheid van (lijst van ministers invoegen).

Inhoudstafel

Colofon	2
Uitwerkingsprocedure	2
Voorwoord	8
Beleidssamenvatting	11
Deel I: Inleiding	13
I.1. Wat is biodiversiteit?.....	13
I.2. Waarom is biodiversiteit belangrijk?	14
I.3. Huidige status van biodiversiteit in België	16
I.4. Bedreigingen voor de biodiversiteit	17
Deel II. Het Belgische politieke kader	20
II.1. Internationale milieu overeenkomsten geratificeerd door België	20
II.2. Bevoegdheden in België	20
II.3. Positie van de Strategie in de politieke context in België.....	22
Deel III. Leidende beginselen, concepten en benaderingen	26
Deel IV: De Strategie	29
IV.1. Algemene doelstelling van de Strategie	29
IV.2. Strategische doelstellingen.....	29
Doelstelling 1: De belangrijkste componenten van biodiversiteit in België identificeren en opvolgen	29
<i>1.1 Een gemeenschappelijke Belgische methodologie definiëren voor de identificatie en opvolging van prioritaire componenten van biodiversiteit conform het EU-formaat</i>	<i>30</i>
<i>1.2 Belangrijke soorten, habitats en genetische componenten van biodiversiteit identificeren en opvolgen</i>	<i>30</i>
Doelstelling 2: De effecten van bedreigende processen en activiteiten en hun oorzaken onderzoeken en opvolgen	31
<i>2.1 De gevolgen van activiteiten en processen die componenten van biodiversiteit in België bedreigen en hun oorzaken onderzoeken en opvolgen</i>	<i>32</i>
Doelstelling 3: Biodiversiteit in België op peil houden of herstellen tot een gunstige behoudsstatus	32
<i>3.1 Op nationaal en grensoverschrijdend niveau een geïntegreerd, representatief en coherent netwerk uitbouwen van beschermde zones op het land</i>	<i>33</i>
<i>3.2 In de Noordzee beschermde mariene zones oprichten en in stand houden die bijdragen tot een coherent grensoverschrijdend netwerk van beschermde mariene zones</i>	<i>33</i>
<i>3.3 De integratie van beschermde zones in het bredere land- en zeelandschap promoten</i>	<i>34</i>
<i>3.4 Actieplannen ontwikkelen en implementeren om de instandhouding of het herstel tot een gunstige behoudsstatus te garanderen voor onze meest bedreigde soorten</i>	<i>34</i>
<i>3.5 Een geïntegreerde strategie aannemen voor behoud ex situ van biodiversiteit samen met maatregelen voor de implementatie ervan</i>	<i>35</i>
<i>3.6 Maatregelen nemen om de impact van de geïdentificeerde processen en activiteiten die de biodiversiteit bedreigen tot een minimum te beperken</i>	<i>35</i>
<i>3.7 De introductie van invasieve vreemde soorten voorkomen en de impact ervan beperken</i>	<i>36</i>

Doelstelling 4: Duurzaam gebruik van de componenten van biodiversiteit garanderen en promoten.....	36
4a) Algemeen.....	37
4a.1. <i>Goede praktijken voor duurzaam gebruik van biodiversiteit identificeren.....</i>	<i>37</i>
4b) Landbouw.....	37
4b.1 <i>Beter rekening houden met biodiversiteit bij cross-compliance criteria</i>	<i>38</i>
4b.2 <i>De rol van landbouwers als actoren van biodiversiteit verbeteren en aanmoedigen.....</i>	<i>39</i>
4b.3 <i>Landbouwdiversificatie promoten.....</i>	<i>39</i>
4b.4 <i>De integratie van biodiversiteit in plattelandontwikkeling promoten</i>	<i>39</i>
4b.5 <i>Duurzaam gebruik van genetische rijkdommen voor voeding en landbouw promoten.....</i>	<i>40</i>
4b.6 <i>De impact van pesticiden op de biodiversiteit beperken</i>	<i>40</i>
4b.7 <i>Voorkomen dat gekweekte GGO's leiden tot achteruitgang, verdringing of genetische contaminatie van lokale landbouwvariëteiten en bijbehorende wilde flora</i>	<i>41</i>
4c) Visserij in de Noordzee en de binnenwateren.....	42
4c.1 <i>De implementatie van goede vispraktijken in de Noordzee promoten, om vissen en hun habitats te beschermen</i>	<i>43</i>
4c.2 <i>Een beheer van de sportvisserij op de binnenwateren verzekeren dat beantwoordt aan de doelstellingen voor economisch beheer en dat het evenwicht en de kwaliteit van de vispopulaties garandeert</i>	<i>44</i>
4d) Bosbouw.....	44
4d.1 <i>Onafhankelijke geloofwaardige certificatiesystemen voor bossen promoten die de beste garanties leveren voor duurzaam bosbeheer</i>	<i>45</i>
4d.2 <i>Natuurgerichte bosbouw promoten die garanties geeft op duurzaam bosbeheer, inclusief bosbehoud</i>	<i>45</i>
4d.3 <i>Bescherming van de genetische diversiteit van bossen</i>	<i>46</i>
4e) Jacht	46
4e.1 <i>Een geïntegreerd beheer van jachtgebieden promoten in samenwerking met landbouwers en bosbouwers en mits toepassing van goede jachtpraktijken</i>	<i>47</i>
4f) Toerisme en vrijetijdsbesteding	48
4f.1 <i>VBD- instrumenten toepassen voor het opvolgen en controleren van de impact van het toerisme op de biodiversiteit in beschermde gebieden</i>	<i>49</i>
4g) Beleidslijnen voor duurzame producten, verbruiksproducten en productie ...	49
4g.1. <i>Het risico voor de biodiversiteit van productie, consumptie, producten en diensten vermijden of tot een minimum beperken</i>	<i>50</i>
Doelstelling 5: De integratie van de zorg voor biodiversiteit in alle sociale en economische sectorale beleidslijnen verbeteren	50
5.1 <i>Partnerschappen met stakeholders promoten op alle niveaus waar beslissingen over biodiversiteit worden genomen</i>	<i>51</i>
5.2 <i>Garanderen dat bij de besluitvorming en politieke discussies rekening wordt gehouden met deze strategie.....</i>	<i>51</i>
5.3 <i>In de strategische planning de negatieve en positieve effecten identificeren van de diverse sectorale beleidslijnen (planning van landgebruik, transport, energie) op de prioritaire elementen van biodiversiteit en maatregelen nemen om deze effecten te corrigeren of te versterken</i>	<i>51</i>
5.4 <i>De ontwikkeling van economische, fiscale en financiële instrumenten voor biodiversiteit aanmoedigen (ook voor de privésector).....</i>	<i>52</i>

5.5 Rekening houden met biodiversiteitsaspecten bij het nationaal beleid inzake exportkredieten.....	54
5.6 Rekening houden met de potentiële invasiviteit van soorten bij het nemen van beslissingen voor de import en export van levende wezens	54
5.7 De voordelen voor de gezondheid voortvloeiend uit de biodiversiteit optimaliseren en de samenwerking tussen de betrokken organisaties/overheidsdiensten uitbreiden	55
5.8. De implementatie van CITES aanmoedigen om de biodiversiteit te behouden.	56
5.9 De sociale functie van biodiversiteit in stand houden en versterken	56
Doelstelling 6: Bijdragen tot een eerlijke toegang tot en een billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen en deze promoten	57
6.1 Het concept van ABS uitleggen en informatie over ABS verspreiden op ruime schaal.....	58
6.2 De Richtlijnen van Bonn en bijbehorende gedragscodes implementeren en het gebruik ervan aanmoedigen	59
6.3 Mechanismen ontwikkelen om de samenwerking tussen stakeholders voor de ABS-problematiek te bevorderen.....	59
6.4 Operationele mechanismen creëren om de kennis, innovaties en praktijken te beschermen van inheemse en lokale gemeenschappen met traditionele levensstijlen die relevant zijn voor het behoud en het duurzame gebruik van biodiversiteit	60
6.5. Een internationaal kader over ABS uitwerken.....	60
Doelstelling 7: Wetenschappelijke kennis over biodiversiteit verbeteren en communiceren.....	61
7.1 Bestaande gegevens en informatie verzamelen en samenvatten en deze kennis bekendmaken aan een breder publiek	62
7.2 Onderzoek promoten en aanmoedigen dat bijdraagt tot de kennis van en het inzicht in de Belgische biodiversiteit	62
7.3 Adequate opvolgingsmethodologieën en biodiversiteitsindicatoren ontwikkelen	63
7.4 Het integratieniveau van de biodiversiteit in sectorale beleidslijnen en hun impact op de biodiversiteit evalueren.....	63
7.5 Onze kennis van de socio-economische voordelen van de biodiversiteit verbeteren.....	64
7.6 De links en de communicatie tussen onderzoek en beleid verbeteren.....	64
7.7 De Belgische expertise optimaal gebruiken om de implementatie van het Verdrag in ontwikkelingslanden te ondersteunen	64
Doelstelling 8: De gemeenschap erbij betrekken via communicatie, onderwijs, bewustmaking en opleiding	65
8.1 Ernaar streven om biodiversiteit en het concept van de ecosysteembenadering op te nemen in onderwijsprogramma's (basisonderwijs en secundair onderwijs, technische scholen, hogescholen, universiteiten, ...)	66
8.2 Het inzicht in het belang van biodiversiteit promoten en de kennis over de Belgische biodiversiteit bevorderen (buiten het onderwijssysteem)	66
8.3 Het bewustzijn bevorderen en thematische opleidingen geven aan de sectoren die direct of indirect een impact hebben op de biodiversiteit, inclusief de privésector, in een taal die aangepast is aan de specificiteit van de doelgroep	67
Doelstelling 9: Een coherente implementatie van/en tussen verbintenissen en overeenkomsten inzake biodiversiteit garanderen.....	67

9.1 De implementatie van verdragen inzake biodiversiteit garanderen die door België werden ondertekend	68
9.2 Overlappingsen, duplicaties of tegenstrijdigheden bij de implementatie van diverse verdragen inzake biodiversiteit beperken	68
9.3 Alle samenwerkingprojecten inzake klimaatverandering, biodiversiteit en woestijnvorming gefinancierd door België evalueren om te garanderen dat ze onderling de doelstellingen van de drie Verdragen van Rio ondersteunen	69
Doelstelling 10: Een voortgezette en effectieve internationale samenwerking garanderen voor het beschermen van de biodiversiteit	69
10.1 Een volledig beeld krijgen van alle samenwerkingsprojecten en interregionale projecten die België ondersteunt	70
10.2 Alle programma's en projecten gefinancierd in de partnerlanden hebben een ex ante milieubeoordelingsprocedure, die afhankelijk van de omstandigheden varieert van een milieuscreening tot een volledige milieueffectrapportage* of een strategische milieueffectbeoordeling*	70
10.3. Bijdragen tot de creatie van een biodiversiteitsbevorderende omgeving in partnerlanden	71
10.4 De integratie van biodiversiteit in de ontwikkelingsplannen van partnerlanden bevorderen	71
10.5 De internationale coördinatie en effectieve uitwisseling van informatie tussen centra voor behoud ex situ (dierentuinen, botanische tuinen) bevorderen	72
Doelstelling 11: De internationale agenda binnen de verdragen inzake biodiversiteit beïnvloeden	72
11.1. De bijdrage van België tot de bescherming van de wereldwijde biodiversiteit verbeteren	72
11.2. Een toonaangevende rol in diverse internationale en EU-forums blijven spelen om de coherentie te garanderen tussen de verdragen inzake biodiversiteit	72
11.3. De synergieën tussen het VBD en de organen van het Antarctisch Verdragstelsel (Antarctic Treaty System) en UNCLOS bevorderen	73
Doelstelling 12: De Belgische inspanningen opdrijven om biodiversiteitsvraagstukken op te nemen in relevante internationale organisaties en programma's	73
12.1 De biodiversiteitsoverwegingen integreren in alle internationale organisaties en programma's die een potentiële invloed hebben op de biodiversiteit	74
Doelstelling 13: Duurzaam bosbeheer in andere landen promoten	74
13.1 Inspanningen van ontwikkelingslanden ondersteunen om illegale houtkap en bijbehorende illegale handel te bestrijden	74
13.2. De ontwikkeling van nationale bosprogramma's ondersteunen, evenals hun integratie met andere relevante beleidsinstrumenten	75
Doelstelling 14: De toevoer van adequate middelen voor biodiversiteit garanderen	76
Deel V: Implementatie en opvolging van de Strategie	77
Lijst van afkortingen	79
Glossarium	81
Referenties	83
Bijlagen	86
Bijlage 1: Biodiversiteitsactoren in België	86
Bijlage 2: Belangrijkste internationale overeenkomsten en instrumenten die rechtstreeks relevant zijn voor de biodiversiteit	91

**Bijlage 3: Belangrijkste internationale organisaties die een impact hebben op de
biodiversiteit 98**

Voorwoord

Biodiversiteit heeft heel wat facetten waarvan het belang nog steeds niet efficiënt wordt beheerd. Biologische diversiteit ligt onder andere aan de basis van talloze rijkdommen, zoals al ons voedsel, vele geneesmiddelen en andere levensbelangrijke producten. Biologische diversiteit ondersteunt het menselijk welzijn door de levering van ecologische diensten die onder andere van cruciaal belang zijn voor de voedselcyclus, de vruchtbaarheid van de bodem, de bestuiving van fruitbomen en voor zuiver drinkwater en zuivere lucht. Daarnaast staat biodiversiteit ook garant voor een uitgebreid gamma ontspanningsmogelijkheden en is het een onuitputtelijke bron van kennis, opleiding, inspiratie en culturele identiteit.

Ongerustheid over wereldwijde problemen die te maken hebben met natuurlijke rijkdommen en het milieu, bijvoorbeeld klimaatveranderingen en de afname van de biodiversiteit, heeft sinds de jaren 70 geleid tot talrijke internationale overeenkomsten met het doel de natuurlijke rijkdommen, hun hernieuwende capaciteiten en de kwaliteit van het milieu te beschermen.

Het Verdrag inzake Biologische Diversiteit (Rio, 1992) omvat heel wat van deze internationale overeenkomsten. België ratificeerde dit Verdrag op 22 november 1996. De doelstellingen van dit Verdrag situeren zich op wereldvlak: het behoud en het duurzame gebruik van biologische diversiteit en de eerlijke en billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen. Artikel 6 van het Verdrag vermeldt dat elk land dat het Verdrag ondertekent nationale strategieën, plannen of programma's moet ontwikkelen voor het behoud en het duurzame gebruik van biodiversiteit. Verder moeten de landen het behoud en het duurzame gebruik van biodiversiteit in de mate van het mogelijke integreren in relevante sectorale en sectoroverschrijdende plannen, programma's en beleidslijnen. Deze Strategie beschrijft hoe België dit artikel implementeert.

Op de Europese Top van Göteborg in 2001 zette België een cruciale stap naar het behoud van de biologische diversiteit, toen België zich er samen met de andere EU-landen toe verbond "de achteruitgang van de biodiversiteit in de EU een halt toe te roepen tegen 2010"¹. In 2002 keurde de Raad van Europa het Zesde Milieuactieprogramma (6e MAP) goed dat de prioriteiten aangeeft voor de milieuaspecten van de EU-Strategie voor Duurzame Ontwikkeling en acties op EC-niveau ontwikkelt om de doelstelling te realiseren om "de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen tegen 2010". De Europese Lentetop van mei 2005 bevestigde ook op EU-vlak nogmaals hoe belangrijk het is om de achteruitgang van de biodiversiteit in te dijken tussen nu en 2010, vooral door deze vereiste op te nemen in andere beleidslijnen met het oog op het belang van biodiversiteit voor bepaalde economische sectoren. Op deze Top keurden de lidstaten de vernieuwde Lissabon-Strategie en de geïntegreerde richtlijnen voor het uitwerken van de MS nationale structurele hervormingsprogramma's 2005/2008 goed, waarin de bezorgdheid om de biodiversiteit voor het eerst expliciet werd opgenomen.

Op wereldvlak werd de doelstelling van 2010 goedgekeurd tijdens de Wereldtop over Duurzame Ontwikkeling van Johannesburg in 2002, waar wereldleiders zich ertoe verbonden om "de snelheid waarmee de biodiversiteit afneemt tegen 2010 aanzienlijk te laten dalen"².

In België zijn milieuzaken, inclusief natuurbehoud, vooral een regionale bevoegdheid. Het federale niveau is bevoegd voor milieuzaken in de zeevaten die onder Belgische

¹ Conclusies van het Voorzitterschap, Top van Göteborg, 15 en 16 juni 2001. SN/200/1/01 REV1, pagina 8.
<http://ue.eu.int/newsroom/newmain.asp?lang=1>

² Wereldtop over Duurzame Ontwikkeling, Implementatieplan, Artikel 44.
http://www.un.org/esa/sustdev/documents/WSSD_POI_PD/English/POIToc.htm

rechtsbevoegdheid vallen en beschikt over specifieke milieubevoegdheden (CITES, handel in uitheemse soorten, productnormen), over andere bevoegdheden die te maken hebben met het milieu en met biodiversiteit (ontwikkelingssamenwerking, financiering, economie,) en over drukkingsmiddelen (overheidsopdrachten, belastingen, ...).

Teneinde de doelstelling om de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen tegen 2010 te realiseren, het Verdrag inzake Biologische Diversiteit te implementeren en een geïntegreerd nationaal antwoord te formuleren op de talrijke milieuovereenkomsten en verdragen, geeft de Nationale Biodiversiteitsstrategie een overzicht van de regionale en federale strategieën en/of plannen en acties rond biodiversiteit. Verder definieert ze een gamma van 14 strategische doelstellingen en 63 operationele doelstellingen om de oorzaken van de achteruitgang van de biodiversiteit te verminderen en te voorkomen en op nationaal en internationaal vlak bij te dragen tot het realiseren van de doelstelling voor 2010. In de Strategie zelf worden geen concrete acties of doelstellingen ondernomen, maar deze zullen in een latere fase ontwikkeld en goedgekeurd worden tijdens de implementatieprocedure.

De Strategie wordt gedefinieerd voor een periode van 10 jaar (2006/2016).

De Belgische Nationale Biodiversiteitsstrategie is niet alleen het antwoord van België op de formele verplichtingen conform het Verdrag inzake Biologische Diversiteit; het is ook een noodzakelijk hulpmiddel om de prioriteiten en vrijwillige thema's en doelen van en voor de Belgische beleidsmakers te bevestigen.

De Belgische Nationale Biodiversiteitsstrategie is een kaderdocument dat werd ontwikkeld in nauwe samenwerking met de diverse betrokkenen. Het zal uiterst nuttig zijn bij de ondersteuning en de afstemming van regionale en federale actieplannen. Deze Strategie besteedt speciale aandacht aan de behoefte aan integratie van het behoud en het duurzame gebruik van de biologische diversiteit in de diverse relevante sectoren van de samenleving, inclusief sociale en economische sectoren. Ze houdt ook rekening met bestaande strategieën, plannen en documenten op (pan-)Europees niveau, zoals het Zesde Milieuactieprogramma, de Europese Strategie voor Biodiversiteit en haar actieplannen³, de EU-Strategie voor Duurzame Ontwikkeling, de pan-Europese Strategie, de Strategie voor Landschappen, de Boodschap van Malahide, de Verklaring van Killarney en het Actieplan voor Onderzoek naar Biodiversiteit in Europa⁴.

Het is belangrijk te benadrukken dat de Gewesten en het Federale niveau hun plannen en programma's reeds ontwikkeld hebben (en deze momenteel implementeren) en dat er bijgevolg reeds concrete acties werden ondernomen en dat diverse operationele doelstellingen van de Nationale Biodiversiteitsstrategie bijgevolg reeds geïmplementeerd werden (of toch zeker gedeeltelijk).

De implementatie van deze Strategie zal gebeuren aan de hand van zeven fundamentele leidende beginselen: het voorzorgsprincipe, het principe "de vervuiler betaalt", inspraak en publieke toegang tot informatie, goed bestuur, sectorale integratie, de ecosysteembenadering en het concept van ecologische netwerken.

Het realiseren van de doelstellingen van deze Strategie is afhankelijk van de bereidheid en de actieve medewerking van alle partijen (regionale, federale en lokale autoriteiten, de gemeenschappen, de partijen betrokken bij het behoud van de biodiversiteit, andere sectoren,

³ De Strategie van de Europese Gemeenschap inzake Biodiversiteit, goedgekeurd in 1998, formuleert een volledig antwoord op de talrijke vereisten van het VBD. De vier Biodiversiteitsactieplannen (BAP's), goedgekeurd in 2001, definiëren in detail welke acties moeten worden genomen om de strategie te implementeren.

⁴ www.epbrs.org

wetenschappelijke instellingen, niet-gouvernementele organisaties, de samenleving in haar geheel en andere betrokken partijen).

Beleidssamenvatting

Het behoud van de biodiversiteit is een gemeenschappelijke zorg voor de mensheid. De algemene doelstelling van de Belgische Nationale Biodiversiteitsstrategie bestaat erin op nationaal en internationaal vlak bij te dragen tot het realiseren van de Europese doelstelling om de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen tegen 2010.

De Strategie bevat 14 strategische doelstellingen en 63 operationele doelstellingen die worden gedefinieerd voor een periode van 10 jaar (2006/2016). De Strategie omvat de bestaande regionale en federale structuren of plannen. Ze streeft ernaar strategische politieke oriëntaties te definiëren teneinde de betrokkenen op het vlak van biodiversiteit in België toe te laten om samen te werken en zo op nationaal en internationaal vlak een bijdrage te leveren aan de realisatie van de Europese doelstelling om de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen tegen 2010.

Dit zal gerealiseerd worden door een efficiëntere en meer coherente implementatie van de drie doelstellingen van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit te garanderen en tegelijkertijd rekening te houden met de andere biodiversiteitsovereenkomsten waar dit relevant is. De Strategie besteedt ook specifiek aandacht aan het creëren van een grotere coherentie, aan het opvullen van de bestaande hiaten in de Belgische hulpmiddelen en aan een betere integratie van de aandacht voor biodiversiteit op nationaal en internationaal niveau.

De Strategie biedt een structuur voor de beleidsvorming en voor de verdere ontwikkeling van acties. Binnen dat kader definieert ze 14 strategische doelstellingen die prioriteit krijgen en die in een tweede fase vaste vorm moeten krijgen in acties. De doelstellingen zijn:

Strategische doelstellingen van de Strategie

- 1: De belangrijkste componenten van biodiversiteit in België identificeren en opvolgen
- 2: De effecten van bedreigende processen en activiteiten en hun oorzaken onderzoeken en opvolgen
- 3: Biodiversiteit op peil houden of herstellen tot een gunstige behoudsstatus
- 4: Duurzaam gebruik van de componenten van biodiversiteit garanderen en promoten
- 5: De integratie van de zorg voor biodiversiteit in alle sociale en economische sectorale beleidslijnen verbeteren
- 6: Bijdragen tot een eerlijke toegang tot en een rechtvaardige verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen en deze promoten
- 7: De wetenschappelijke kennis over biodiversiteit verbeteren en communiceren
- 8: De gemeenschap erbij betrekken via communicatie, onderwijs, bewustmaking en opleiding
- 9: Een coherente implementatie van/en tussen verbintenissen en overeenkomsten inzake biodiversiteit garanderen
- 10: Een voortgezette en effectieve internationale samenwerking garanderen voor het beschermen van de biodiversiteit
- 11: De internationale agenda binnen de verdragen inzake biodiversiteit beïnvloeden
- 12: De Belgische inspanningen opdrijven om biodiversiteitsvraagstukken op te nemen in relevante internationale organisaties en programma's

Veel verschillende actoren spelen een actieve rol bij de implementatie van de Strategie: ministeries en besturen, advies- en overlegorganen, onderzoeksinstituten, NGO's, informatiecentra, individuen en buurtgroepen, ... Er zullen gelijktijdig meerdere resultaten moeten worden behaald in verschillende sectoren en – na bijkomend overleg en coördinatie – op verschillende administratieve niveaus.

In de Strategie zelf worden geen concrete acties of doelen gedefinieerd, maar ze zullen wel goedgekeurd en ontwikkeld worden in een latere fase tijdens de implementatieprocedure, in overleg met alle actoren voor biodiversiteit in België.

Deel I: Inleiding

I.1. Wat is biodiversiteit?

1. Biodiversiteit⁵ of biologische diversiteit, is de verscheidenheid van alle levensvormen: planten, dieren, schimmels en micro-organismen, de genen* die ze bevatten en de ecosystemen* waarvan ze deel uitmaken. De mens is een wezenlijk onderdeel van de biodiversiteit. Biodiversiteit is aanwezig in de hele biosfeer, van 10.000 meter diep in de oceanen tot in de stratosfeer. De biodiversiteit verandert voortdurend. Ze is het resultaat van evolutieprocessen die al 3,8 miljard jaar aan de gang zijn. De biodiversiteit wordt bedreigd door processen zoals de vernietiging en de fragmentatie van habitats, pollutie, overexploitatie, de verspreiding van invasieve vreemde soorten en klimaatveranderingen die leiden tot een afname van de populatie en tot het uitsterven van soorten. Wetenschappers ramen dat de huidige uitsterfsnelheid wereldwijd tot duizend keer hoger ligt dan tijdens de geologische tijden en zoals gedocumenteerd door de fossielen (Millenniumevaluatie van het Ecosysteem, 2005).
2. In het kader van deze Strategie hanteren we de volgende componenten van biodiversiteit:
 - *Ecosystemen** - de veelzijdigheid aan habitats, biotische gemeenschappen en ecologische processen. Een ecosysteem wordt gedefinieerd door de dynamische interactie van de populaties van de soorten en de niet-levende milieucomponenten die kenmerkend zijn voor de habitats. Ecosystemen lopen uiteen van riviermondingen, rivieren, vijvers, watergebieden en gematigde wouden tot tropische wouden, koraalriffen, bergen, woestijnen en andere gebieden, inclusief landbouwzones, stedelijke parken en achtertuinen. De interacties tussen ecosystemen gebeuren via koolstofcycli en andere, bestuiving van bloemen en prooi-etende roofdieren.
 - *Soorten* – de verscheidenheid aan soorten op de aarde, van minuscule organismen, zoals bacteriën, tot grotere levensvormen, zoals bomen en walvissen. Het geschatte aantal soorten dat op de aarde leeft varieert tussen 5 en 100 miljoen. Op dit moment zijn ongeveer 1,9 miljoen soorten benoemd en beschreven. Elk jaar worden wereldwijd ongeveer 20.000 nieuwe soorten beschreven. Menselijke populaties concurreren erg met de biodiversiteit op soortniveau.
 - *Genen* – de veelzijdige genetische informatie bevat in alle individuele planten, dieren, schimmels en micro-organismen op aarde. Genetische diversiteit bestaat zowel binnen populaties als tussen populaties en tussen soorten. Genetische variabiliteit is in eerste instantie belangrijk voor het overleven van populaties en uiteindelijk ook voor het overleven van soorten, aangezien het voor populaties de sleutel is om zich aan te passen aan milieuveranderingen en om blootstelling aan nieuwe ziekten en parasieten te overleven.
3. Biodiversiteit heeft heel wat facetten waarvan het belang nog steeds niet efficiënt wordt beheerd. Het is noodzakelijk om de inventaris van de Belgische biodiversiteit te voltooien en het inzicht in de rol van de biodiversiteit in de werking van de

⁵ Termen gevolgd door een asterisk worden gedefinieerd in het glossarium.

ecosystemen te verbeteren. De hiaten tussen de bestaande kennis en de behoefte aan informatie voor betere beleidslijnen voor milieubehoud kunnen alleen worden opgevuld door een nauwe samenwerking tussen alle partners op het vlak van biodiversiteit in België (zie Bijlage 1, Biodiversiteitsactoren in België).

1.2. Waarom is biodiversiteit belangrijk?

4. Ondanks enige vooruitgang sinds 1970 zijn de zorgwekkende trends in de achteruitgang van de biodiversiteit in België nog niet omgekeerd. Daarom moet een nieuwe impuls worden gegeven om te voldoen aan de Europese doelstelling voor 2010 om 'de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen'. Dit houdt een verandering van onze levensstijl in, aangezien de meeste negatieve invloeden op de biodiversiteit het gevolg zijn van menselijke activiteiten.
5. Maar waarom is de achteruitgang van de biodiversiteit belangrijk? De huidige uitsterfsnelheid van de biodiversiteit is een rechtstreekse bedreiging voor het menselijk welzijn, aangezien biodiversiteit een cruciale rol speelt als leverancier van producten en diensten die het leven op aarde mogelijk maken, en aangezien ze voldoet aan de behoeften van de menselijke samenleving. In de onderstaande tabel volgt een overzicht van een aantal belangrijke diensten die worden geleverd door de biodiversiteit (gebaseerd op de Millenniumevaluatie van het Ecosysteem, 2005). De argumenten om de biodiversiteit te beschermen mogen echter niet beperkt worden tot wat biodiversiteit kan doen voor de mensheid. We hebben ook de ethische verantwoordelijkheid om de biodiversiteit te bewaren omwille van haar intrinsieke waarden.

Diensten		Beschrijving	Voorbeelden van links met menselijk welzijn
Ondersteunende diensten (biodiversiteit waarborgt ecosystemefuncties die bv.	1. Regulerende diensten	Een grote biodiversiteit verhoogt de capaciteit van de ecosystemen om zich aan te passen aan veranderingen in het milieu (bv. klimaatveranderingen) en natuurrampen.	- Bescherming tegen natuurrampen (mangroven vormen bv. een uitstekende buffer tegen overstromingen en stormen; watergebieden spelen een cruciale rol in het voorkomen van overstromingen en droogtes, ...)
		Biodiversiteit waarborgt de functies van ecosystemen die cruciaal zijn voor het milieu, zoals waterzuivering, bestuiving, verspreiding van zaden, ...	- Gezondheid (storingen in de werking van het ecosysteem kunnen op verschillende manieren de overdracht van ziekten op mensen beïnvloeden) - Drinkwatervoorziening

2. Bevoorradings-diensten	Biodiversiteit is de belangrijkste bron van heel wat producten zoals voedsel (vis, groenten, vee, ...), vezels (papier, textiel, ...), energiebronnen (brandhout, brandstof, ...) water, geneesmiddelen, bouwmaterialen, ...	<ul style="list-style-type: none"> - Voedselveiligheid (biodiversiteit is de belangrijkste voedselbron: vis, gewassen en eetbare planten, vee, enz.) - Gezondheid (de bevoorradingsfunctie van biodiversiteit ligt aan de basis van onze geneeskunde via de 'traditionele geneesmiddelen' en de 'moderne geneesmiddelen' die zijn afgeleid van natuurlijke bronnen) - Bron van inkomsten (biodiversiteit is van cruciaal belang voor het in stand houden van de leefbaarheid van landbouw, bosbouw en visserij op lange termijn en vormt de basis van heel wat industriële processen en van de productie van nieuwe geneesmiddelen) - Verschaffen van onderdak voor de mens
3. Culturele diensten	<p>De schoonheid van de biodiversiteit is waardevol voor een breed gamma recreatieve toepassingen die veel succes hebben dankzij het verlangen van mensen om de biodiversiteit te observeren en ervan te genieten (wandelaars, duikers, jagers, vogelwaarnemers, schilders, schrijvers, ...). Heel wat mensen brengen hun vakanties door op plaatsen (bossen, bergen, ongerepte zee-kusten, ...) waar ze kunnen genieten van de natuur.</p> <p>Biodiversiteit draagt bij tot het spiritueel welzijn van individuen. De schoonheid van de biodiversiteit brengt vreugde, is een belangrijke bron van inspiratie en behoort tot het spirituele erfgoed van heel wat culturen.</p> <p>Biodiversiteit levert symbolen die culturele identiteit belichamen (bv. de Vlaamse leeuw, de Waalse haan en de iris van Brussel).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Sociale relaties - Bron van inkomsten (recreatief gebruik en ecotoerisme* leveren grote directe en indirecte economische voordelen)

6. De totale kosten van het verlies en/of de achteruitgang van de biodiversiteit kunnen moeilijk geraamd worden, maar uit de beschikbare gegevens blijkt dat ze enorm zijn en voortdurend toenemen. We kunnen moeilijk een waarde plakken op de biodiversiteit op zich, maar we schatten de waarde van de ecosystemen waarvan de biodiversiteit een wezenlijke en cruciale component is. Aangezien heel wat functies en voordelen van ecosystemen echter gratis beschikbaar zijn, kunnen ze niet worden weergegeven in gebruikelijke economische metingen. Bovendien weten we niet precies hoeveel soorten er op dit ogenblik bestaan of verdwijnen. Veel diensten van ecosystemen zijn ook onvervangbaar, en als ze toch vervangen kunnen worden, dan is dat tegen een hoge kost.
7. Een overzichtsstudie (waarin meer dan 100 studies werden samengevat) heeft de economische waarden van goederen en diensten van ecosystemen geraamd op tussen 16 en 54 biljoen \$ per jaar, met een gemiddelde geraamde waarde van 33 biljoen \$ (Costanza *et al.*, 1997). Tot de geraamde diensten behoorden voedselproductie, grondstoffen, recreatie en watervoorziening, klimaatregeling en regeling van atmosferische gassen, waterrecyclage, erosiebeheersing, bodemvorming, voedingsmiddelencyclus en afvalzuivering. Dit prijskaartje van 33 biljoen \$ per jaar

komt overeen met bijna tweemaal de waarde van het wereldwijde bruto nationaal product (BNP), dat in dezelfde studie geraamd wordt op 18 biljoen \$. Ook al zijn deze cijfers slechts ruwe schattingen, toch geven ze een essentieel beeld van de echte waarde van de biodiversiteit. Bijkomende analyses en debatten over dit onderwerp zullen de landen ongetwijfeld helpen om hun economische en milieugebonden beslissingsprocessen te verbeteren.

1.3. Huidige status van biodiversiteit in België

Habitats en soorten

8. De oppervlakte van België bedraagt slechts 30.528 km² land en 3.462 km² in de Noordzee. Voor zo'n klein grondgebied kent België een tamelijk hoge diversiteit aan habitats en soorten.
9. De geografische en geologische eigenschappen van België (hoogvlakten in de Ardennen in het zuiden, de valleien van de grote rivieren (de Maas en de Schelde), de vruchtbare leemachtige gebieden in het centrum en de laaggelegen polders langs de kust), in combinatie met de langdurige invloed van de mens door het gebruik van het land, resulteerde in een verbazingwekkende diversiteit aan natuurlijke tot semi-natuurlijke *habitats*, waarvan er heel wat van Europees belang zijn. Op dit ogenblik zijn er daarvan maar liefst 59 die opgenomen zijn in de EU-Habitatrichtlijn en beschermd worden in het kader van het Natura 2000-netwerk dat meer dan 13% van het Belgisch grondgebied dekt.
10. De Belgische diversiteit aan levensvormen omvat ongeveer 36.300 geregistreerde *soorten* van micro-organismen, planten, schimmels en dieren. Extrapolaties van experts suggereren echter dat het totale aantal soorten dat in België leeft waarschijnlijk meer dan 55.000 soorten bedraagt (Peeters *et al.*, 2003). Dit cijfer geeft aan dat op dit ogenblik minder dan twee derde van de soorten die in ons land leven, geregistreerd is. Bovendien is onze kennis onvolledig en werden minder dan 4% van de in België levende soorten in detail bestudeerd.
11. Heel wat soorten gaan erop achteruit of zijn zelfs al verdwenen in België. Hoewel biodiversiteit garant staat voor een uitgebreid gamma aan goederen en diensten, ligt de oorzaak van deze achteruitgang vaak bij menselijke activiteiten. Een derde van de plant- en diersoorten in België zijn bedreigd. Op dit ogenblik zijn er in België tientallen dier- en plantsoorten waarvan minder dan vijf populaties gekend zijn, en die bijgevolg heel sterk met uitsterven bedreigd zijn. Vele honderden, waarschijnlijk zelfs duizenden soorten zijn in gevaar in België (Peeters *et al.*, 2003). In het volgende hoofdstuk beschrijven wij kort de belangrijkste processen die de biodiversiteit in België bedreigen.
12. Voor een volledig overzicht van de status en de trends op het vlak van biodiversiteit in België (inclusief prokaryotische, schimmel-, botanische en zoölogische diversiteit) verwijzen wij naar het boek 'Biodiversity in Belgium, a country study' (Peeters *et al.*, 2003). Daarin worden ook de belangrijkste en beschermde ecosystemen in ons land beschreven en krijgt u een overzicht van de biodiversiteit in de drie gewesten en in de Noordzee. In 'Tableau de bord de l'environnement wallon' (TBEW 2004) en het

'Natuurrapport' (NARA 2005) vindt u bijgewerkte gegevens, respectievelijk voor Wallonië en Vlaanderen.

*Genetische diversiteit en behoud ex situ**

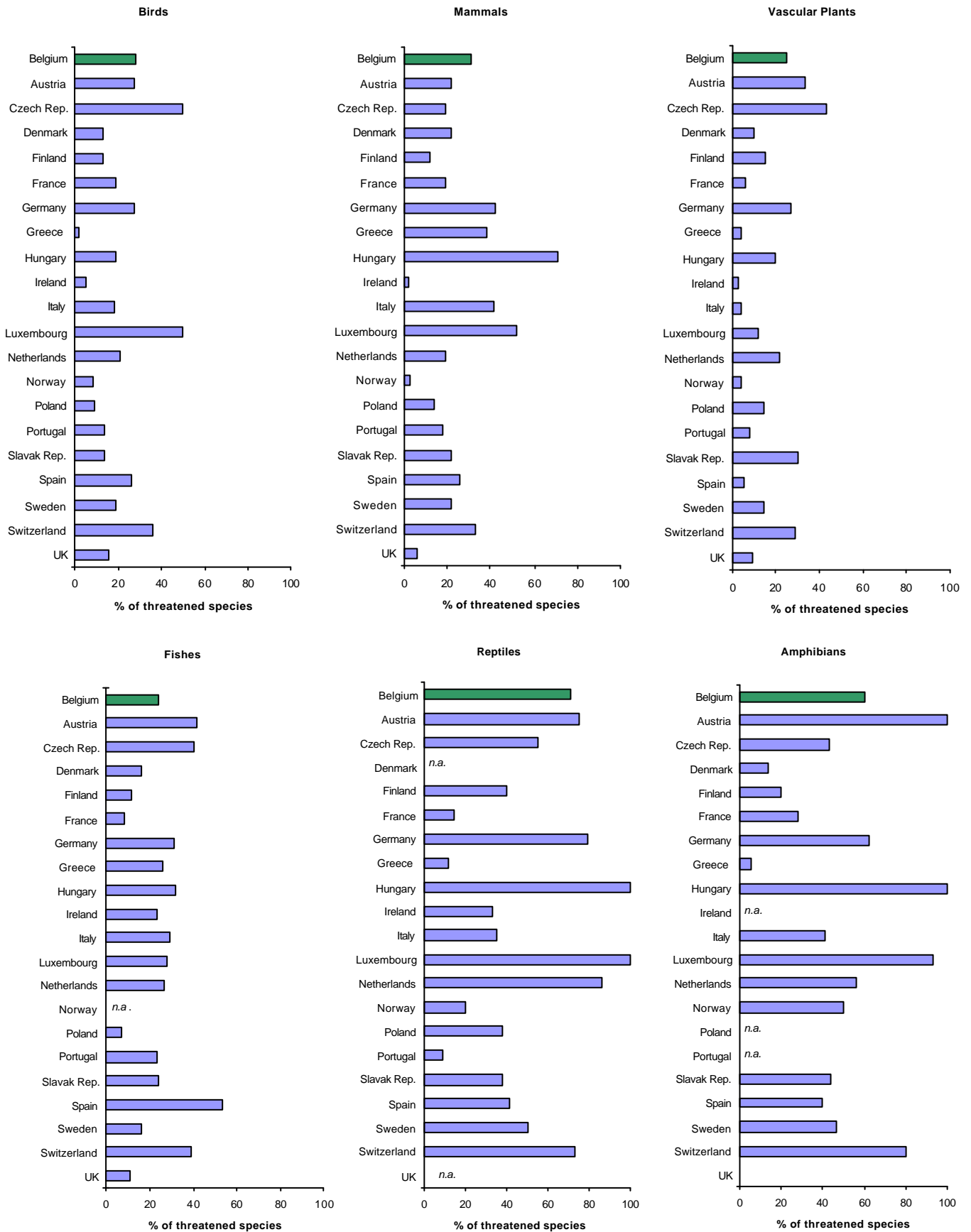
13. In België werd tot nu toe geen volledig overzicht gemaakt van de genetische rijkdommen en beschikt men over steeds meer gegevens door het opstarten van nieuwe onderzoeksprogramma's in het domein van cryobanken*, en collecties *ex situ*. In België bestuderen diverse programma's de status van het behoud van de genetische diversiteit aan gewassen, vee en geogste soorten bomen, vissen, micro-organismen en in het wild levende dieren. Onze dierentuinen, botanische tuinen en universiteiten coördineren of werken mee aan diverse internationale programma's voor *behoud ex situ*, zoals kweekprogramma's die tot doel hebben bedreigde soorten wereldwijd opnieuw te introduceren. Een overzicht van deze programma's en de daarbij betrokken soorten vindt u in het Derde Nationale Rapport voor het VBD (2005). Een eerste rapport over dierlijke genetische rijkdommen werd in 2004 voorgelegd aan het FAO in het kader van de eerste 'State of the World's Animal Genetic Resources'.

I.4. Bedreigingen voor de biodiversiteit

14. Hoewel wij afhankelijk zijn van de biodiversiteit om te overleven en voor ons welzijn, liggen de oorzaken van de achteruitgang van de biodiversiteit meestal bij de mens, als bijkomend gevolg van activiteiten in sectoren als landbouw, bosbouw, visserij, watervoorziening, transport, stadsontwikkeling, toerisme of energie. Combinaties van deze activiteiten veroorzaken processen die de biodiversiteit bedreigen, zoals vernietiging en fragmentatie van habitats, pollutie, overexploitatie, verspreiding van invasieve vreemde soorten, materiële vervuiling door chemicaliën of door geluidshinder, langetermijnveranderingen aan het klimaat die het gevolg zijn van diverse vormen van atmosferische uitstoot, Figuur 1 toont hoeveel soorten bedreigd zijn in 6 belangrijke klassen, uitgedrukt in percentages.
15. Landherinrichting voor stedelijke of industriële doeleinden of voor landbouw, transport of toerisme, is ongetwijfeld de belangrijkste oorzaak van de achteruitgang van de biodiversiteit in België. Dit resulteert in de vernietiging, de achteruitgang en de fragmentatie van alle soorten habitats.
16. Pollutie, die de kwaliteit van het milieu negatief beïnvloedt en fenomenen veroorzaakt zoals eutrofiëring, verzuring, bodemdegeneratie en geluidshinder, wordt beschouwd als de op één na grootste bedreiging van de biodiversiteit in ons land.
17. De directe en indirecte overexploitatie (d.w.z. overmatig gebruik of overoogsten, voornamelijk voor de voedselvoorziening) van natuurlijke bronnen leidt tot de achteruitgang van de populaties en tot het uitsterven van soorten. Het pompen van grondwater leidt tot de opdroging van watergebieden en tot het verdwijnen van de bijbehorende fauna en flora. Overbevissing van commerciële visbestanden (kabeljauw, tong en pladijs) is een trieste realiteit in de Noordzee. De visserij leidt ook tot nevenvangsten die een zware belasting vormen voor andere soorten waarop niet doelbewust wordt gevestigd, zoals de gewone bruinvis. Habitats op de zeebodem en hun biodiversiteit hebben sterk te lijden onder het gebruik van sleepnetten, de meest gebruikte manier van vissen in de Belgische zeevaten. De totale visactiviteiten hebben geleid tot een sterke afname van de langlevende en zich traag voortplantende

soorten zoals roggen en haaien en van heel wat habitatvormende soorten zoals oesters en andere grote ongewervelden.

18. Het toenemend aantal invasieve vreemde soorten vormt een grote bedreiging in Brussel en in de Noordzee, maar ze maken ook een gestage opgang in Vlaanderen en Wallonië. In de Noordzee vormen invasieve vreemde soorten een dominant onderdeel van de Belgische zeefauna langs de kust. Ze concurreren er met inheemse soorten, veranderen de oorspronkelijke habitat en de algemene biodiversiteit en biomassa. Heel wat vreemde soorten komen het land binnen via Brussel, door de concentratie van transportactiviteiten en contactmogelijkheden. Invasieve vreemde soorten kunnen niet alleen andere soorten verdringen, maar kunnen ook een impact hebben op de landbouw, de economie en de volksgezondheid.
19. Klimaatverandering ligt niet alleen aan de basis van explosies van sommige invasieve vreemde soorten, maar vormt ook een rechtstreekse bedreiging voor de biodiversiteit door de verstoring van ecologische relaties en het uit balans brengen van de werking van het ecosysteem.
20. De verbruiks- en productiepatronen van de overheid en van de Belgische gezinnen hebben een belangrijke invloed op het milieu en op de biodiversiteit. Het is van cruciaal belang dat we evolueren naar duurzame vormen van productie, consumptie, producten en diensten, landgebruik en mobiliteitspatronen.
21. Andere oorzaken van de druk op de biodiversiteit zijn de toenemende druk van de recreatie op de groene gebieden (vooral in Brussel) en de zand- en grintwinning in de zeewateren en in bepaalde rivieren. Sommige bedreigingen zijn methodologisch of institutioneel, zoals het gebrek aan ecologische en taxonomische kennis van diverse aspecten van biodiversiteit, en de fragmentatie van de bevoegdheden in België die snel ingrijpen en gecoördineerde initiatieven belemmeren.
22. België beïnvloedt ook de biodiversiteit in het buitenland, hetzij onrechtstreeks door pollutie die ontstaat in ons land, of rechtstreeks door projecten en ontwikkelingen in het buitenland die ondersteund of gegenereerd worden door Belgische privébedrijven of overheidsinstanties, bv. in de industrie en in het toerisme.

Figuur 1. Percentages van bedreigde soorten in België en andere Europese landen bij vogels, zoogdieren, vaatplanten, vissen, amfibieën en reptielen (gegevens afkomstig uit: OESO-indicatoren, 2005).

Deel II. Het Belgische politieke kader

II.1. Internationale milieuovereenkomsten geratificeerd door België

23. België heeft een aantal wettelijk bindende overeenkomsten ondertekend die aantonen dat het land bereid is en zich engageert om de biodiversiteit te beschermen.
24. Het Verdrag inzake Biologische Diversiteit (VBD) is het eerste internationale instrument dat zich richt op de biodiversiteit in een wereldwijde en algemene context⁶. De drie doelstellingen van dit VBD zijn: (1) *het behoud van de biodiversiteit*, (2) *het duurzame gebruik van haar componenten* en (3) *de eerlijke en billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen*. Het VBD wordt beschouwd als een overkoepelend instrument om problemen rond biodiversiteit aan te pakken. Het is een raamovereenkomst die algemene doelen en beleidslijnen definieert. Door zijn grote draagwijdte fungeert het VBD als overkoepelend verdrag voor diverse meer gerichte internationale en Europese verdragen en overeenkomsten. Om deze reden steunt deze strategie in eerste instantie op het VBD en op de ermee samenhangende beslissingen genomen door de conferentie van verdragsluitende partijen (COP), terwijl daarnaast ook rekening wordt gehouden met andere relevante internationale overeenkomsten inzake biodiversiteit.

In Bijlage 2 vindt u meer informatie over internationale overeenkomsten die rechtstreeks van toepassing zijn op de biodiversiteit.

II.2. Bevoegdheden in België

25. België is geëvolueerd tot een federale staat. Momenteel zijn er drie overheden die elkaar aanvullen: de federale regering, de gewestregeringen (het Vlaamse Gewest, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Waalse Gewest) en de gemeenschappen (de Franse Gemeenschap, de Vlaamse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap), elk met hun eigen parlement en hun eigen regering. Meer informatie hierover vindt u in het overzicht van de belangrijkste Belgische actoren in Bijlage 1.
26. Vanuit wettelijk oogpunt zijn de Federale Regering van België, de Gemeenschappen en de Gewesten gelijkwaardig, maar hun machten en bevoegdheden liggen in verschillende domeinen.
27. Aangezien de Gewesten bevoegd zijn voor territoriale aangelegenheden zoals milieu en natuurbehoud, is de implementatie van de maatregelen rond natuurbehoud en de instandhouding van de biodiversiteit in België voornamelijk een regionale bevoegdheid. Het federale niveau is betrokken bij de externe dimensie van de overeenkomsten over biodiversiteit en staat in voor de coördinatie van de voorbereiding van het Belgische standpunt op internationaal vlak. Het federale niveau beschikt over specifieke milieubevoegdheden (CITES, handel in uitheemse soorten, productnormen), andere bevoegdheden die te maken hebben met het milieu en de biodiversiteit (ontwikkelingssamenwerking, financiën, economie, ...) en drukkingsmiddelen (overheidsopdrachten, belastingen, ...). De Federale Regering is

⁶ België ondertekende het Verdrag op 5 juni 1992 in Rio de Janeiro en ratificeerde het op 22 november 1996.

bevoegd voor Noordzeeaangelegenheden waaronder het milieu, terwijl de bevoegdheid voor visserij ligt bij het Vlaamse Gewest. De Gemeenschappen zijn bevoegd voor cultuur en onderwijs, maar de Gewesten en de Federale Regering kunnen ook een belangrijke rol spelen bij de bewustmaking van de bevolking in hun eigen bevoegdheidsdomeinen.

Tabel 1 geeft een samenvatting van de spreiding van de bevoegdheden in België en de gevolgen hiervan voor kwesties die te maken hebben met biodiversiteit.

Spreiding van bevoegdheden	Algemene beschrijving	Bevoegdheden ⁷	Belangrijkste links met biodiversiteitskwesties
Federale regering	Bevoegdheden die samenhangen met het "gemeenschappelijk erfgoed" en het openbaar belang in de ruimste betekenis	Overheidsfinanciën, defensie, federale aspecten van economisch beleid en energie, rijkswacht, justitie, buitenlandse zaken en ontwikkelingshulp, wetenschapsbeleid, cruciale onderdelen van volksgezondheid en binnenlandse zaken, sociale zaken, sociale zekerheid (werkloosheidsuitkeringen, pensioenen, kinderbijslag, ziekteverzekering), monetair beleid, prijs- en inkomensbeleid, bescherming van spaargelden, kernenergie, overheidsbedrijven, federale aspecten van het milieu, bescherming van de Noordzee inclusief zeegebieden, Belgische verplichtingen tegenover de internationale instellingen waaronder de Europese Unie of de NAVO. P.S.: De federale staat is ook bevoegd voor de domeinen die niet uitdrukkelijk onder gewest- of gemeenschapsbevoegdheden vallen.	Coördinatie van de Belgische standpunten op internationaal vlak, toegang tot en deling van voordelen, integratie in sectorale beleidslijnen, wetenschappelijke en technische samenwerking in haar bevoegdheidsdomeinen, onderzoek en onderwijs in federale instellingen, import, export en doorvoer van uitheemse soorten (waaronder CITES), biotechnologie (bv. GGO's), voorwaarden voor het op de markt brengen van producten, behoud en duurzame gebruik van biodiversiteit in federale bevoegdheidsdomeinen, <i>behoud ex situ</i> onder andere in federale wetenschappelijke instellingen, informatie-uitwisseling en bewustmaking van de burger in haar bevoegdheidsdomeinen, steun aan ontwikkelingslanden onder andere in het kader van de implementatie van het VBD en andere MEA's.
Gewest-regeringen	Bevoegdheden in sectoren die te maken hebben met hun eigen gewest of grondgebied in de ruimste betekenis	Economisch beleid, tewerkstelling, landbouw, waterbeleid, huisvesting, openbare werken, energie, transport (uitgezonderd de Belgische Spoorwegen), milieu, natuurbehoud (inclusief bossen) stads- en plattelandsplanning, ontwikkeling van plattelandsgebieden, regionale aspecten van kredietbeleid en buitenlandse handel, toezicht op de provincies, gemeenten en intercommunale nutsbedrijven. Ook bevoegdheden die te maken hebben met wetenschappelijk onderzoek en internationale relaties in deze domeinen.	Maatregelen voor behoud en duurzaam gebruik in België, inventaris en opvolging, <i>behoud ex situ</i> en <i>in situ</i> , toegepast onderzoek, wetenschappelijke en technische samenwerking in de bevoegdheidsdomeinen, aanmoedigingsmaatregelen, evaluatie van de impact op het milieu, uitwisseling van informatie, input voor Belgische standpunten op internationaal vlak, integratie in sectorale beleidslijnen.
Gemeenschaps-regeringen	Bevoegdheden zijn gebaseerd op het concept "taal" en taal is "afhankelijk van het individu"	Cultuur (theater, bibliotheken, audiovisuele media, ...), onderwijs, het taalgebruik, kwesties met betrekking tot het individu die enerzijds te maken hebben met het gezondheidsbeleid (curatieve en preventieve geneeskunde) en anderzijds met bijstand aan individuen (jeugdbescherming, sociaal welzijn, gezinshulp, bijstand aan immigranten, ...). Ook bevoegdheden die te maken hebben met wetenschappelijk onderzoek en internationale relaties in deze domeinen.	Onderwijs, bewustmaking van de burgers, fundamenteel onderzoek, wetenschappelijke en technische samenwerking in de bevoegdheidsdomeinen.

⁷ Gebaseerd op informatie vermeld op de Belgische federale portaalsite (<http://www.belgium.be>).

II.3. Positie van de Strategie in de politieke context in België

28. De Gewesten en de Federale regering hebben strategieën en/of plannen rond biodiversiteit ontwikkeld en er werden al heel wat acties ondernomen. De Nationale Biodiversiteitsstrategie moet bijgevolg beschouwd worden als een raamdocument dat in hoofdzaak steunt op deze bestaande plannen. Ze definieert strategische politieke richtingen om de implementatie van de verbintenissen op het vlak van biodiversiteit te verbeteren en meer samenhang te creëren, hiaten op te vullen wanneer initiatieven niet volledig worden geïmplementeerd of indien ze niet de gewenste doelstellingen realiseren, en om de integratie van de bezorgdheid over de biodiversiteit op nationaal en internationaal niveau te optimaliseren. Het overkoepelende doel van deze Strategie is het realiseren van de doelstelling om de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen tegen 2010.
29. Hieronder volgt een beknopt overzicht van de diverse plannen en programma's uitgewerkt door de Gewestregeringen en de Federale Regering.

Het Vlaamse gewest

30. Het **'Vlaams Milieubeleidsplan 2003-2007'** (MINA 3) werd door de Vlaamse regering goedgekeurd op 19 september 2003 en beschrijft het milieubeleid dat moet worden gevoerd door het Vlaamse Gewest, de provincies en de lokale overheden.
31. Het Plan is opgebouwd rond 12 milieuthema's, waaronder één gewijd aan biodiversiteit. Elk thema omvat een beschrijving van de milieuproblemen, de recente trends en de doelstellingen, gekoppeld aan de nodige maatregelen en projecten.
32. Op lange termijn bestaat het algemene doel van het Vlaamse Gewest voor het thema 'Biodiversiteit' erin de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen tegen 2010 door het behoud, de ontwikkeling en het herstel van het natuurlijk milieu en door het duurzaam gebruik van ecosystemen en soorten. Op korte termijn (binnen de termijn van het plan) zijn de volgende doelstellingen vermeld:
- De oppervlakte van gebieden met ecologische waarde verhogen: afbakening van VEN⁸ en IVON⁹, ontwikkeling en implementatie van plannen met natuurdoelstellingen voor de aangeduide natuur- en bosgebieden en alle 'groene bestemmingen' op de kaarten voor landgebruik;
 - De natuurgerichte milieukwaliteit opdrijven;
 - Het beleid rond de soorten versterken;
 - De samenwerking met doelgroepen en de publieke steun opdrijven (cf. met landbouwers, jagersverenigingen, woudgroepen, landeigenaars en gebruikers van het land);
 - De samenwerking met de lokale overheden en gemeenschappen versterken (steun opdrijven);
 - kennis over biodiversiteit en de impactrelaties opdrijven.
33. Het plan bevat ook bepalingen voor het ondersteunen van de behoudsinspanningen via internationale samenwerking, bijvoorbeeld via het Vlaams Fonds Tropisch Bos of via specifieke projecten in het kader van de Multilaterale Milieuovereenkomsten (MEA's).
34. Elk jaar publiceert de Vlaamse Regering een milieujaarprogramma dat concrete acties beschrijft voor de implementatie van de strategische keuzes van het plan.

⁸ VEN staat voor 'Vlaams Ecologisch Netwerk'

⁹ IVON staat voor 'Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk'

35. Het plan omvat ook de activiteiten voor het tweejaarlijkse Natuurrapport dat wordt gepubliceerd door het Instituut voor Natuurbehoud. Dit Natuurrapport beschrijft de status en de trends van de biodiversiteit en geeft een evaluatie van de implementatie van de gestelde doelstellingen. Het plan voorziet ook een tweejaarlijks Milieurapport dat een thematische evaluatie (inclusief biodiversiteit) of een evaluatie op basis van scenario's geeft. Beide rapporten bevatten informatie voor de evaluatie van de beleidslijnen. Bij de publicatie van het Natuurrapport 2005 werd een interactieve website over *natuurindicatoren* gelanceerd die voor elke indicator de relevantie op EU-vlak en op internationaal niveau en de doelstelling voor 2010 beschrijft (www.natuurindicatoren.be).
36. Er werd een ontwerp voor een **Plan Duurzame Ontwikkeling voor Vlaanderen** (PDOV) opgesteld dat nu wordt besproken in overleg met de beleidsmakers van andere sectoren, lokale overheden en belangengroepen.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

37. De meest dringende acties voor het milieu en de groene ruimten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden beschreven in het Gewestelijk Ontwikkelingsplan (PRD-GewOP, 2002). Dit algemene kader wordt aangevuld met een aantal meer specifieke plannen en programma's (bv. het beheersplan voor het Zoniënwoud¹⁰), met als doelstellingen het beschermen en ontwikkelen van de biodiversiteit door een beheer met meer respect voor de natuur en haar cycli.
38. Het programma van het **Groene Netwerk** werd ontwikkeld om geleidelijk een netwerk van groene zones (parken, bossen, wouden en tuinen) uit te bouwen die met elkaar verbonden zijn door groene verbindingsstukken (groene lanen, weg- en spoorwegbermen, ...). Het programma benadrukt de samenhang en de continuïteit van groene zones en semi-natuurlijke gebieden in de stedelijke omgeving. Het heeft tot doel de landschapsfuncties en de esthetische, sociale, recreatieve en ecologische functies van groene zones te integreren en hen onderling met elkaar te verbinden. Een van de belangrijkste doelstellingen van het programma van het Groene Netwerk is het opdrijven van de biodiversiteit.
39. Het programma van het **Blauwe Netwerk** streeft naar het uitbouwen van een geïntegreerd, duurzaam en ecologisch verantwoord beheer van de open waterwegen die aanwezig zijn in Brussel. Het streeft ernaar de natuurlijke waarden en de biodiversiteit op te drijven op een zodanige manier dat de bevolking nog steeds toegang heeft tot de gebieden in kwestie. Het 'blauwe netwerk' bestaat uit waterwegen, kanalen en vijvers.

Het Waalse Gewest

40. Het 'Contrat d'avenir pour les wallonnes et les wallons' (CAWA)¹¹ werd op 20 januari 2005 goedgekeurd door de Waalse Regering. Een van de doelstellingen van het Contract bestaat erin de inspanningen op te drijven om het verdwijnen van dier- en plantensoorten te voorkomen conform de EU-doelstelling om de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen tegen 2010. Met dat doel stelt het Contract voor om alle beschikbare menselijke middelen te mobiliseren en bestaande activiteiten te integreren om een echt netwerk van beschermde natuurlijke leefmilieus te creëren dat bevorderlijk is voor de ontwikkeling van fauna en flora.

¹⁰ http://www.ibgebim.be/francais/pdf/Espacesverts/Plan_gestionFds_Fr.pdf

¹¹ <http://contratdavenir.wallonie.be/>

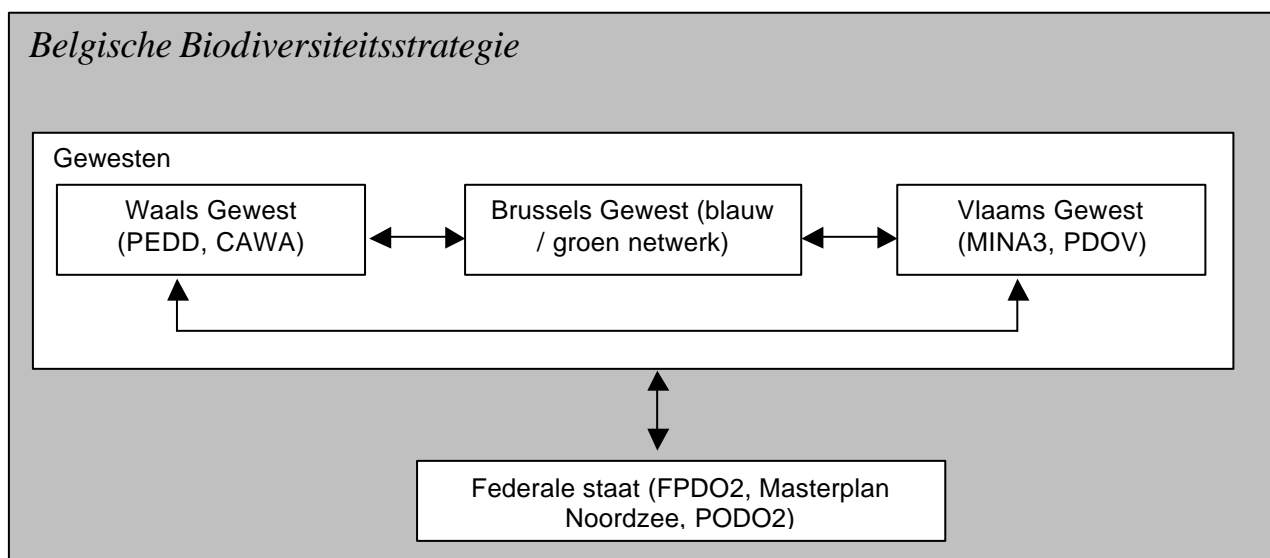
41. Het **'Milieuplan voor Duurzame Ontwikkeling'** (PEDD) werd op 9 maart 1995 goedgekeurd door de Waalse Regering. Het bevat ook een hoofdstuk gewijd aan het behoud van de biodiversiteit.
- In het plan zijn volgende doelstellingen voor natuurbehoud gedefinieerd:
- Het in stand houden, het herstel en de ontwikkeling van gunstige levensomstandigheden voor in het wild levende dieren op het hele grondgebied
 - Het in stand houden en het herstel van natuurlijke elementen van stedelijke en plattelandslandschappen
 - De veralgemening van de natuuropleiding.
42. Het PEDD voorziet in de uitwerking van een sectoraal plan gewijd aan natuurbehoud: het **"Actieplan om de achteruitgang van de biodiversiteit in Wallonië een halt toe te roepen"**. Dit plan, dat nog formeel moet worden goedgekeurd door de Waalse Regering, schetst een strategisch kader voor natuurbehoud in het Waalse Gewest, gebaseerd op het concept van ecologische netwerken. Het promoot een geïntegreerde en gezamenlijke implementatie van bestaande beleidslijnen, programma's en initiatieven. Het identificeert prioriteiten voor natuurbehoud voor de belangrijkste soorten habitats aanwezig in Wallonië (bossen, watergebieden, stedelijke gebieden, ...). Bovendien anticipeert het op de voorbereiding van actieplannen voor soorten. Het plan werd opgesteld voor een periode van 5 jaar.

Het Federale niveau

43. Het eerste en tweede Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling besteedt speciale aandacht aan biodiversiteit¹². Het **"Tweede Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling 2004-2008"** (FPDO II) werd op 24 september 2004 goedgekeurd door de Ministerraad. Actie 18 handelt over biodiversiteit en acties 19 en 20 over bossen en zeevaten.
44. Actie 18 voorziet de integratie van biodiversiteitskwesities in vier belangrijke sectoren (transport, economie, ontwikkelingssamenwerking en onderzoek). Voor elke sector moeten de federale overheden in kwestie sectorale actieplannen ontwikkelen. Deze actieplannen worden momenteel opgesteld.
45. Actie 19 handelt over duurzaam bosbeleid en de strijd tegen illegale boskap, onder andere met het doel om het duurzaam bosbeleid te verbeteren in landen die hout exporteren naar België, teneinde de import van illegaal gekapt hout in België te verminderen en de aankoop van goedgekeurd hout in België aan te moedigen.
46. Actie 20 voorziet in een geïntegreerd beheer van de Noordzee teneinde mariene gebieden die belangrijk zijn voor de biodiversiteit beter te beschermen en te beheren tegen menselijke invloeden.
47. België beschikt over een wet ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België (wet van 20 januari 1999). Het belangrijkste doel van deze wet bestaat erin de eigenschappen, de biodiversiteit en de integriteit van het mariene milieu te beschermen door maatregelen om het mariene milieu te beschermen en indien nodig te herstellen. Specifieke acties zijn gericht tegen pollutie, bescherming van soorten en habitats (aanduiding van beschermde zones voor het behoud van soorten en habitats), ... Het duurzame beheer van menselijke activiteiten op zee valt onder het overkoepelende "Masterplan" voor de Noordzee. Bij het opstellen van de planning en de beheersmaatregelen voor menselijke activiteiten op zee is het engagement van de betrokken partijen van cruciaal belang. Deze politieke

¹² <http://www.ciddd.fgov.be/pub/PL200401/PL200401en.pdf>

- optie heeft het voordeel dat de diverse gebruikers van de zee er sterk bij worden betrokken en dat hierdoor een "buy in" van het volledige proces wordt gewaarborgd.
48. Andere federale acties met betrekking tot biodiversiteit en gerelateerde acties worden ook beschreven in de Regeringsverklaring van juli 2003 en het bijbehorende ministerieel jaarrapport over het beleid.
49. Het "Tweede Plan voor wetenschappelijke ondersteuning van een beleid gericht op duurzame ontwikkeling" (PODO2), dat specifiek handelt over ecosystemen en biodiversiteit, werd goedgekeurd op 12 mei 2000. Teneinde een hechtere, meer geïntegreerde en meer coherente wetenschappelijke benadering te garanderen die tevens flexibeler is met het oog op nieuwe ontwikkelingen op het vlak van onderzoek en beleid, werd besloten om PODO II (2000-2005) twee gecoördineerde structuren te geven, met name 'Global Change, Ecosystemen en Biodiversiteit' (dat ook het onderzoek op Antarctica en in de Noordzee behandelt) en 'Duurzame Productie en Consumptiepatronen' dat de programma's van PODO I overkoepelt en in zekere mate bijstuurt en meer aandacht heeft voor biodiversiteits- en energieaspecten.

Figuur 2: Links tussen bestaande plannen op regionaal en federaal niveau

Deel III. Leidende beginselen, concepten en benaderingen

De hierin vermelde principes, concepten en benaderingen worden beschouwd als de meest relevante leidende beginselen voor de interpretatie en de implementatie van de Strategie.

1. Voorzorgsprincipe

50. Wanneer het gevaar bestaat van een ernstige vermindering of achteruitgang van de biodiversiteit, mag een gebrek aan volledige wetenschappelijke zekerheid niet gebruikt worden als reden voor het uitstellen van maatregelen om dergelijk gevaar te voorkomen of tot een minimum te beperken.

Voorbeeld: De wetenschappelijke gemeenschap heeft nog geen consensus bereikt over de gevolgen van de globale opwarming. Toch willen de meeste landen nu al beginnen met het nemen van maatregelen (Verdrag inzake Klimaatverandering en het Protocol van Kyoto) om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen.

2. Principe "De vervuiler betaalt"

51. Wie schade veroorzaakt aan het milieu, moet de kosten dragen voor het wegwerken van deze schade, of moet een schadevergoeding betalen aan wie erdoor wordt getroffen.

Voorbeeld: Heel wat gemeenten in België passen het DIFTAR-systeem (ge **d**ifferentieerd **t**arief voor afvalophaling) toe, gebaseerd op het principe dat de vervuiler betaalt. Met dit systeem betalen de burgers in functie van de hoeveelheid afval die ze produceren.

3. Inspraak en publieke toegang tot informatie

52. De bevolking moet toegang hebben tot informatie, zij moeten het recht hebben om deel te nemen aan de besluitvorming over het milieubeleid en bij de besluitvorming moet rekening worden gehouden met de inbreng van de bevolking. Dit principe staat centraal in het UNECE-Verdrag inzake toegang tot informatie, openbare deelname aan de besluitvorming en toegang tot de rechtspraak in milieukwesties (Aarhus, 1998), een nieuw soort milieuovereenkomst waarin milieurechten worden gekoppeld aan mensenrechten.
53. De bevolking moet hier in de ruimste betekenis worden opgevat. De term verwijst naar individuen en hun verenigingen, organisaties of groepen en regeringen, regionale en lokale overheden en deskundigen. De deelname moet openstaan voor de bevolking in het algemeen, zelfs indien zij er niet rechtstreeks of wettelijk bij betrokken is.

Voorbeelden:

De Gewesten hebben informatiesessies georganiseerd en toegang verleend tot websites om de bevolking te informeren over de doelstellingen en gevolgen van Natura 2000.

Er werden informatiesessies en openbaar overleg georganiseerd om de bevolking te informeren en te raadplegen tijdens de uitwerking van het Tweede Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling.

4. Goed bestuur

54. "Governance" of bestuur is het proces van besluitvorming en het proces waardoor deze beslissingen geïmplementeerd worden. "Goed bestuur" omvat 8 belangrijke kenmerken.¹³ Het is gericht op participatie, consensusgericht, verantwoordelijk, transparant, ontvankelijk, doeltreffend en efficiënt, billijk en niet-discriminerend en leeft de wetgeving na. Het garandeert dat corruptie tot een minimum wordt beperkt, dat rekening wordt gehouden met de standpunten van minderheden en dat de stem van de zwaksten in de samenleving wordt gehoord bij de besluitvorming. Het staat ook open voor de huidige en toekomstige noden van de samenleving.

Voorbeeld: Wanneer een bedrijf een milieuvergunning aanvraagt, moet de regering binnen een bepaalde periode een beslissing nemen over de toewijzing. Deze regel beschermt de aanvrager tegen het op de lange baan schuiven van de beslissing door de regering.

5. Sectorale integratie

55. Er wordt rekening gehouden met biodiversiteitskwesaties in de relevante sectorale of sectoroverschrijdende plannen, programma's en beleidslijnen.

Voorbeelden:

Het Tweede Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling voorziet in de integratie van alle aspecten van biodiversiteit in vier actieplannen binnen vier belangrijke federale sectoren, met name economie, ontwikkelingssamenwerking, transport en wetenschapsbeleid.

Het Vlaams Milieubeleidsplan 2003-2007 omvat een specifiek hoofdstuk over de integratie van milieukwesaties inclusief biodiversiteit in vier sectoren: ruimtelijke planning, landbouw, mobiliteit, economie en energie.

6. Ecosysteembenadering

56. De ecosysteembenadering streeft naar het behoud, het duurzame gebruik en de eerlijke verdeling van middelen door een geïntegreerd beheer van land, water, lucht, natuurlijke milieus en levende organismen. Deze benadering erkent dat mensen, met hun culturele verscheidenheid, een wezenlijke component vormen van de ecosystemen.

Voorbeeld:

Het BALANS-project (2002-2006) staat voor "Balancing impacts of human activities in the Belgian part of the North Sea". Het is een samenwerking tussen vijf partners (het Maritiem Instituut, het Departement Zeevisserij van de Vlaamse Gemeenschap, het Laboratorium voor Ecotoxicologie, de Afdeling Mariene Biologie van de Universiteit Gent, en de Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee (BMM)). Dit project is een poging om een conceptueel beleidsmodel voor visserij en zand- en grindwinning te ontwikkelen, waarbij ecologische, economische en sociale indicatoren tegenover elkaar worden afgewogen in een geïntegreerde benadering. In zijn operationele fase zal het model de beleidsmakers helpen om geïnformeerde beslissingen te nemen teneinde te komen tot een duurzaam beheer van de Noordzee¹⁴.

¹³ Bron : <http://www.unescap.org/huset/gg/governance.htm>

¹⁴ http://www.law.rug.ac.be/intpub/maritiem_instituut/balanswebpage.html.

7. Ecologische netwerken

57. Een ecologisch netwerk is een coherent systeem van representatieve kerngebieden, verbindingsstukken, springplanken en bufferzones die ontworpen zijn en beheerd worden teneinde de biodiversiteit te bewaren, de diensten van het ecosysteem in stand te houden of te herstellen en een gepast en duurzaam gebruik van de natuurlijke bronnen toe te laten door de onderlinge verbinding van zijn materiële elementen met het landschap en de bestaande sociale en institutionele structuren.

58. Beschermd gebied vormen meestal de kerngebieden van ecologische netwerken, hoewel ze ook kunnen bestaan uit gebieden die vallen onder beheerscontracten met landbouwers of andere sectoren voor het gebruik van het land. Nationale en regionale systemen van beschermd gebied worden samengevoegd in een wereldwijd netwerk van beschermd gebied, wat inhoudt dat internationale coördinatiemechanismen worden opgesteld om de uitbouw en het efficiënt langetermijnbeheer van dergelijke netwerken te ondersteunen (gebaseerd op SBSTTA 9).

Deel IV: De Strategie

IV.1. Algemene doelstelling van de Strategie

59. De algemene doelstelling van de Strategie bestaat erin op nationaal en internationaal vlak bij te dragen tot het realiseren van het Europese doel om de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen tegen 2010. Dit zal worden gerealiseerd door het garanderen van een efficiëntere en meer coherente implementatie van de drie doelstellingen van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit, en door tegelijkertijd rekening te houden met andere biodiversiteitsovereenkomsten waar deze relevant zijn.
60. Zoals vermeld in deel II.1, zijn de drie doelstellingen van het VBD: het behoud van de biodiversiteit, het duurzaam gebruik van haar componenten en de eerlijke en billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen, onder meer door gepaste toegang tot genetische rijkdommen, overdracht van relevante technologieën en financiering.

IV.2. Strategische doelstellingen

Teneinde de algemene doelstelling van deze Strategie te realiseren, werden strategische en operationele doelstellingen geïdentificeerd.

De strategische doelstellingen van de Strategie worden opgesomd conform hun toenemende internationale dimensie.

Doelstelling 1: De belangrijkste componenten van biodiversiteit in België identificeren en opvolgen

61. In principe moet de volledige rijkdom van de biodiversiteit beschermd worden. Het is echter onmogelijk om de inspanningen te richten op alle elementen van biodiversiteit. Daarom concentreert de Strategie zich op inspanningen daar waar deze het meest nodig zijn, m.a.w. voor de componenten van biodiversiteit die het meest in gevaar zijn, of die in de nabije toekomst groot gevaar kunnen lopen. De prioritaire componenten van biodiversiteit waarvoor beschermingsmaatregelen het meest dringend zijn, moeten worden geïdentificeerd en hun status moet worden opgevolgd.
62. Tot de prioritaire componenten van biodiversiteit behoren: (1) ecosystemen en habitats die uniek of zeldzaam zijn, die gevaar lopen te verdwijnen of die een cruciale rol spelen voor belangrijke soorten; (2) soorten die uniek, kwetsbaar of in gevaar zijn, inheemse soorten of soorten die leven in specifieke habitats; en (3) genomen en genen van specifiek sociaal, wetenschappelijk of economisch belang.

VBD-instrument

Teneinde de achteruitgang van de biodiversiteit op wereldwijd, regionaal en nationaal niveau in te dijken, keurde het VBD in 2004 een Strategisch Plan goed dat ernaar streeft om (1) de evaluatie van de vooruitgang die werd geboekt tegenover de doelstelling van 2010 en de communicatie over deze evaluatie te vergemakkelijken; (2) de samenhang te bevorderen tussen de thematische werkprogramma's van het VBD; en (3) een flexibel kader te voorzien waarbinnen

ationale en regionale doelen gesteld kunnen worden en indicatoren geïdentificeerd kunnen worden. In VBD-besluit VII/30 werden zeven belangrijke gebieden met doelstellingen, subdoelen en indicatoren vastgesteld: (1) status en trends van componenten van biodiversiteit, (2) duurzaam gebruik, (3) gevaren voor de biodiversiteit en de integriteit van het ecosysteem, (4) integriteit van het ecosysteem en goederen en diensten van het ecosysteem, (5) traditionele kennis, innovatie en praktijken, (6) toegang tot en verdeling van voordelen, en (7) transfers van rijkdommen. De indicatoren die worden goedgekeurd in het kader van het VBD worden ook gebruikt door het Europees Milieuagentschap om de status van de biodiversiteit in Europa op te volgen. Daarom worden de Lidstaten verzocht om jaarlijks bij het EMA verslag uit te brengen over deze indicatoren.

Operationele doelstellingen

1.1 Een gemeenschappelijke Belgische methodologie definiëren voor de identificatie en opvolging van prioritaire componenten van biodiversiteit conform het EU-formaat

63. Tot dusver bestaat er op nationaal vlak nog geen methodologie om de prioritaire elementen van de Belgische biodiversiteit te identificeren. De Gewesten beheren biodiversiteit volgens hun eigen criteria en prioriteiten. Toch kunnen gemeenschappelijke normen ontwikkeld worden en daarom is het nuttig om de opvolgingsmethodes van de diverse Gewesten te vergelijken. De methodologie kan opteren voor een identificatie van prioritaire componenten van biodiversiteit op basis van een bioregionale benadering*, of kan kiezen voor biodiversiteitscomponenten die het meest bedreigd worden met verdwijning en soorten die van uitzonderlijk belang zijn voor de werking van het kwetsbare ecosysteem, samen met een aantal flagship*soorten voor België.

64. Er moeten ook gemeenschappelijke normen voor de inventarisatie en het toezicht op biodiversiteit worden gedefinieerd en toegepast bij de evaluatie van de status van de biodiversiteit, rekening houdend met bestaande richtlijnen voor de opvolging en verplichtingen voor de rapportering op EU-niveau. Een beknopte reeks van gemeenschappelijke indicatoren (cf. EU-hoofdindicatoren, indicatoren ontwikkeld door het Vlaams Instituut voor Natuurbehoud¹⁵) zou het mogelijk maken om de vooruitgang ten opzichte van de 2010 doelstelling op nationaal vlak te evalueren. Het zou ook een grote hulp zijn bij de rapportering aan internationale instellingen (bv. Europese Commissie en EMA, PEBLDS, OESO, VBD, OSPAR en andere verdragen). Er kunnen rechtstreekse en onrechtstreekse indicatoren worden ontwikkeld (bv. fragmentatie van het territorium, bevruchtingssnelheid). Het opvolgingssysteem kan gebruik maken van de methode “Druk – Status – Respons” voorgeschreven door het VBD of van de “Driving forces, Pressures, States, Impacts, Responses (DPSIR) methode*” goedgekeurd door het EMA.

1.2 Belangrijke soorten, habitats en genetische componenten van biodiversiteit identificeren en opvolgen

65. Zodra een gemeenschappelijke methodologie wordt overeengekomen voor het identificeren van de componenten van biodiversiteit waarvoor dringend beschermende maatregelen moeten worden genomen, worden lijsten van belangrijke habitats, soorten en genetische componenten opgesteld. Bedreigde soorten en ecosystemen moeten kunnen profiteren van een adequaat langetermijnbeleid en bij het herstel van

¹⁵ Zie www.natuurindicatoren.be

gedegeneerde habitats moet voorrang worden gegeven aan de bescherming van bedreigde en zeldzame soorten en aan de herinvoering van soorten die verdwenen zijn uit ons land. Vanuit het standpunt van het behoud van soorten, betekent de achteruitgang van lokale populaties een achteruitgang van de genetische diversiteit, die op zijn beurt kan leiden tot een afname van het reactievermogen tegen milieuveranderingen, m.a.w. het vermogen om te weerstaan aan of te herstellen van natuurlijke en menselijke druk.

66. Op EU-niveau (Natura 2000) werden reeds lijsten opgesteld van de meest gevoelige (bedreigde, kwetsbare en zeldzame) soorten en ecosystemen die speciale aandacht nodig hebben. Deze lijsten moeten echter worden herzien binnen de Belgische context om rekening te houden met de specificiteit van Belgische ecosystemen/soorten en om de elementen van biodiversiteit te identificeren die zeldzaam, uiterst bedreigd door uitsterven, kwetsbaar of van uitzonderlijk belang zijn (voor de werking van het ecosysteem, symbolisch, cultureel) op Belgisch niveau. Er bestaan reeds Belgische regionale rode lijsten van bedreigde soorten en deze kunnen gebruikt worden voor het samenstellen van lijsten van prioritaire soorten. Voor het mariene milieu werd een lijst met prioritaire soorten en habitats opgesteld in een internationaal kader (OSPAR). Nationale rode lijsten zouden erg nuttig zijn, bv. voor de rapportering aan de EU, OESO, IUCN en andere organisaties.
67. De opvolging van prioritaire componenten van biodiversiteit (zie ook operationele doelstelling 7.2) is erg belangrijk, aangezien ze de sleutel vormt tot adaptief beheer en tot het verbeteren van de beleidslijnen en praktijken voor het beheer door lessen te trekken uit de resultaten van operationele programma's.

Doelstelling 2: De effecten van bedreigende processen en activiteiten en hun oorzaken onderzoeken en opvolgen

68. De belangrijkste processen die een gevaar vormen voor, of waarschijnlijk belangrijke negatieve effecten zullen hebben op de biodiversiteit, worden geïdentificeerd in deel I.4. Deze processen en de activiteiten die een directe invloed hebben op de biodiversiteit, moeten verder onderzocht worden en hun gevolgen moeten worden opgevolgd via steekproeven en andere technieken. Hun oorzaken moeten op regelmatige basis worden geïdentificeerd en opgevolgd (zie ook operationele doelstelling 7.2).

VBD-instrument

Wereldwijd worden indicatoren ontwikkeld voor de communicatie en de evaluatie van de vooruitgang tegenover de doelstelling van 2010. Deze zullen indicatoren bevatten voor het toezicht op bedreigende processen (zoals trends bij invasieve vreemde soorten, verbinding/fragmentatie van ecosystemen) (Aanbeveling SBSTTA X/5). In VBD-besluit VII/8 over het ontwerpen van opvolgingsprogramma's en indicatoren op nationaal vlak, worden de partijen aangespoord om een set van indicatoren over biodiversiteit te ontwikkelen en te gebruiken als onderdeel van hun nationale strategieën en actieplannen, rekening houdend met de doelstellingen van de Wereldstrategie voor het Behoud van Planten (Global Strategy for Plant Conservation) en de doelstelling om tegen 2010 de huidige snelheid waarmee de biodiversiteit achteruitgaat sterk te verminderen. De Partijen worden ook aangemoedigd om samen te werken en geharmoniseerde procedures en formaten te promoten voor de verwerving en de verwerking van gegevens en de rapportering.

Operationele doelstelling

2.1 De gevolgen van activiteiten en processen die componenten van biodiversiteit in België bedreigen en hun oorzaken onderzoeken en opvolgen

69. Er kan veel gebeuren om de achteruitgang van de biodiversiteit af te wenden indien adequate informatie over potentiële gevaren beschikbaar is. Het is noodzakelijk om de impact van menselijke activiteiten op de biodiversiteit en van gevaren te wijten aan natuurlijke oorzaken verder te onderzoeken, evenals de relaties tussen deze processen en activiteiten, teneinde de meest geschikte maatregelen te treffen om de impact hiervan tot een minimum te beperken. Er moet speciale aandacht worden besteed aan de ontwikkeling en het gebruik van nieuwe technologieën (bv. GGO's, nanotechnologieën), producten en processen (bv. verspreiding van invasieve vreemde soorten).
70. Een gepaste opvolging omvat het uitvoeren van jaarlijkse materiële metingen/observaties van de gekozen vormen van biodiversiteit en indicatoren van de activiteiten om deze te vergelijken met de huidige status van de biodiversiteit en de druk van bedreigende activiteiten. Deze vergelijking, samen met een studie van de oorzaken van bedreigende processen, is uiterst nuttig voor een adaptief beheer van bedreigende activiteiten. Cruciale vragen die gesteld moeten worden bij de opvolgingsprocedure kunnen gebaseerd zijn op het 'Kader voor het ontwerp van nationale opvolgingsprogramma's en indicatoren voorgesteld door het VBD¹⁶ en de EU-hoofdindicatoren¹⁷ ontwikkeld door het EMA.

Doelstelling 3: Biodiversiteit in België op peil houden of herstellen tot een gunstige behoudsstatus

71. De activiteiten rond natuurbehoud in heel België, zowel in mariene, landelijke als stedelijke gebieden, moeten worden versterkt door middel van optimale maatregelen voor bescherming, beheer en herstel. De maatregelen die moeten worden genomen zijn in grote mate afhankelijk van de prioritaire componenten van de biodiversiteit die werden geselecteerd in Doelstelling 1, en van de bedreigende processen en activiteiten gedefinieerd in Doelstelling 2. Mogelijke maatregelen zijn bijvoorbeeld: de uitbreiding van bossen of grasland in een specifieke zone, het herstel van een gedegenererde habitat die van groot belang is, het oprichten van een beschermde zone.
72. De maatregelen moeten worden genomen in samenwerking met de diverse betrokkenen teneinde manieren te definiëren om de biodiversiteit te beschermen enerzijds, en de doelstellingen van de betrokkenen te realiseren anderzijds. In deze context is de toepassing van de ecosysteembenadering en de toepassing van de richtlijnen over beschermde zones (VBD-besluit VII/28), indien aangewezen, van groot belang.
73. Het concept *gunstige behoudsstatus** (zoals gedefinieerd in de EU-Vogel- en Habitatrichtlijn) voorziet in een objectief concept dat wetenschappelijk wordt gedefinieerd in het kader van Doelstelling 1, samen met de identificatie van de gepaste

¹⁶Zie <http://www.biodiv.org/doc/meetings/sbstta/sbstta-09/official/sbstta-09-10-en.pdf>

¹⁷ Zie <http://biodiversity-chm.eea.eu.int/information/indicator/F1090245995>

indicatoren om een toezicht op de status van de prioritaire componenten van biodiversiteit toe te laten.

VBD-instrumenten – Beschermde zones

Het VBD ondersteunt de oprichting en de instandhouding (tegen 2010 voor landgebieden en tegen 2012 voor mariene gebieden) van volledige, efficiënt beheerde, en ecologisch representatieve nationale en regionale systemen van beschermde zones die gezamenlijk, onder andere via een wereldwijd netwerk, bijdragen tot de realisatie van de doelstelling van 2010, de drie doelstellingen van het Verdrag, het Implementatieplan van de Wereldtop over Duurzame Ontwikkeling en de Millenniumontwikkelingsdoelstellingen.

Het thematische Werkprogramma inzake Beschermde Gebieden dat in 2004 werd goedgekeurd (VBD-besluit VII/28) is gebaseerd op de toepassing van de ecosysteembenadering en bestaat uit vier synergetische elementen die doelstellingen, doelen en activiteiten voorzien die moeten worden genomen door de Partijen:

- (1) directe acties voor de planning, de keuze, de oprichting, de verbetering en het beheer van beschermde zones;
- (2) bestuur, participatie en eerlijke verdeling van de voordelen;
- (3) bevorderende activiteiten;
- (4) normen, evaluatie en opvolging.

Operationele doelstellingen

3.1 Op nationaal en grensoverschrijdend niveau een geïntegreerd, representatief en coherent netwerk uitbouwen van beschermde zones op het land

74. Deze operationele doelstelling promoot de onderlinge verbinding tussen bestaande netwerken van beschermde landgebieden¹⁸ in de drie Gewesten, en met de buurlanden. Ze is gebaseerd op het concept van het *ecologisch netwerk**, en omvat de ecologische vereisten van de prioritaire componenten van biodiversiteit teneinde hun instandhouding of herstel in een gunstige behoudsstatus te garanderen. Aangezien kleine landschapselementen een belangrijke rol spelen bij het garanderen van de verbinding tussen netwerken, wordt het behoud en/of het herstel ervan gepromoot.

75. Volgens Doelstellingen 1 en 2 moet het geïntegreerde beheer van beschermde zones gebruikmaken van de ecosysteembenadering. Het netwerk van beschermde zones moet ook worden geïntegreerd in zijn socio-economische context en zijn bredere omgeving om een adequate buffer tegen externe invloeden op de netwerkelementen mogelijk te maken. De maatregelen die worden genomen in het kader van Doelstelling 4 en 5 moeten in het bijzonder rekening houden met het netwerk van beschermde zones.

3.2 In de Noordzee beschermde mariene zones oprichten en in stand houden die bijdragen tot een coherent grensoverschrijdend netwerk van beschermde mariene zones

76. De Noordzee is een gevoelig ecosysteem dat onder grote druk staat door de intense menselijke activiteiten zoals visserij, zand- en grindwinning, scheepvaart, petroleum- en gaswinning, toerisme en industrie. Beschermde Mariene Zones (BMZ's) vormen een belangrijk instrument om de rijke verscheidenheid aan levensvormen in de oceaan te beschermen. Ze kunnen lokale economieën ondersteunen door toevluchtsoorden te voorzien voor commerciële visbestanden tegen de druk van de visserij. Indien ze goed

¹⁸ Het woord "landgebieden" omvat ook binnenwateren.

gepositioneerd zijn, kunnen BMZ's fungeren als toevluchtshabitats en kunnen zij leiden tot een afname van de mortaliteit bij het vissen en van de nevenvangsten.

77. De recente nationale inspanningen voor de oprichting van ecologisch belangrijke BMZ's in de Belgische mariene zone worden voortgezet. Zij moeten ondersteund worden door strikte beheersplannen, die volledig geïntegreerd zijn in hun algemene socio-economische context (indien mogelijk in een ICZM-strategie en plannen voor pollutiebeheersing) en die aanvaard worden door alle betrokken partijen. Dergelijke beheersplannen moeten o.a. de overgang van overbevissing naar het herstel van een duurzame visserij op lange termijn mogelijk maken.

3.3 De integratie van beschermde zones in het bredere land- en zeelandschap promoten

78. Voor een groot gedeelte van de wilde fauna en flora, soorten en variëteiten van gewassen en inlandse diersoorten, volstaat de oprichting van een systeem van beschermde zones op zich niet. Bestaande maatregelen die werden genomen om de wilde fauna en flora buiten de beschermde zones te beschermen, zullen worden verbeterd in diverse ecosystemen (bv. stedelijke, zoetwater-, vochtige, rotsachtige/grotten, mariene, kust-, bos- en landbouwecosystemen) en zullen worden geïntegreerd in de planning van het landgebruik. Dergelijke maatregelen kunnen bufferzones omvatten die als overgang fungeren, het ecologisch beheer van spoorweg-, weg- en rivierbermen, het ecologisch beheer van parken en groene zones in stedelijke gebieden, stedelijke natuurontwikkelingsplannen, opvang voor wilde fauna op zolders en in belforten, ... Diverse documenten die door de Gewesten werden opgesteld kunnen fungeren als leidraad voor het implementeren van deze strategische doelstelling (bv. codes van goede natuurpraktijken, codes van goede landbouwpraktijken, vademecum voor natuurgericht beheer van weg- en rivierbermen, beheersnormen voor het bevorderen van de biodiversiteit in wouden die onder het bosregime vallen,)¹⁹.
79. Het is van cruciaal belang om de bescherming van de biodiversiteit in privé domeinen en in groene zones rond bedrijven te promoten (zie "Nature and Companies: Operating instructions")²¹. Verder moeten ook partnerschappen met de privésector worden uitgebouwd.
80. De kwaliteit van de natuur in stedelijke zones en gebieden in de standrand (steden en gemeenten) is uiterst belangrijk, niet alleen voor de biodiversiteit, maar ook voor de levenskwaliteit en de volksgezondheid. De kwaliteit van de natuur kan worden verbeterd door een geïntegreerde planning en een harmonieus beheer van groene zones in de steden en in de stadsrand (bv. Vademecum Harmonisch Parkbeheer van het Vlaamse Gewest).

3.4 Actieplannen ontwikkelen en implementeren om de instandhouding of het herstel tot een gunstige behoudsstatus te garanderen voor onze meest bedreigde soorten

81. De instandhouding van de biodiversiteit in een gunstige behoudsstatus impliceert het in stand houden van een voldoende grote hoeveelheid, kwaliteit en onderlinge verbinding van habitats voor land-, zoetwater- en zesoorten, met extra aandacht voor prioritaire soorten zoals deze gedefinieerd moeten worden conform Doelstelling 1. Het herstel van soorten en ecosystemen gebeurt meestal door het herscheppen van habitats die gelijken op de doelgemeenschappen qua samenstelling van plant-, dier- en bacteriologische gemeenschappen, en qua werking en stabiliteit van het ecosysteem.

¹⁹ Deze documenten zijn opgenomen in de lijst met referenties.

82. De Strategie bouwt verder op nieuwe en bestaande inspanningen voor behoud en herstel, door de ontwikkeling en de implementatie van specifieke actieplannen voor soorten, habitats of lokale zones (bv. beschermde zones) zoals aangewezen.

3.5 Een geïntegreerde strategie aannemen voor behoud *ex situ* van biodiversiteit samen met maatregelen voor de implementatie ervan

83. België herbergt grote *ex situ*-verzamelingen van bedreigde rassen en soorten, zowel inlandse als van over de hele wereld. Zij worden bewaard in zaadbanken, genenbanken, dierentuinen, aquaria, botanische tuinen en collecties van musea en diverse onderzoeksinstituten. België werkt ook mee aan diverse internationale initiatieven die streven naar samenwerking op het vlak van *behoud ex situ* (bv. Belgische Gecoördineerde Verzamelingen van Micro-organismen, de Internationale Vereniging van Dierentuinen, Botanische Tuinen, het Internationaal Verdrag inzake Plantgenetische Hulpbronnen voor Voeding en Landbouw en de Wereldstrategie voor het Behoud van Planten).
84. De ontwikkeling van een geïntegreerde strategie voorziet een kader om de harmonie te bevorderen tussen bestaande initiatieven gericht op *behoud ex situ*, hiaten te identificeren waar nieuwe initiatieven vereist zijn, en het inzetten van de noodzakelijke middelen te promoten. Zo moeten bijvoorbeeld de onderzoeks- en beheermogelijkheden voor faciliteiten voor *behoud ex situ* worden verbeterd. Bij het ontwikkelen van dergelijke strategie moet rekening worden gehouden met de richtlijnen van diverse internationale initiatieven (VBD Art. 9, de doelstellingen voor 2010 van de Wereldstrategie voor het Behoud van Planten in VBD-besluit VI/9, het Internationaal Verdrag inzake Plantgenetische Hulpbronnen voor Voeding en Landbouw, 'Botanic Gardens Conservation International',).

3.6 Maatregelen nemen om de impact van de geïdentificeerde processen en activiteiten die de biodiversiteit bedreigen tot een minimum te beperken

85. Er moeten maatregelen worden genomen om de impact van processen en activiteiten die de biodiversiteit bedreigen, te beperken, zoals geïdentificeerd en opgevolgd door Doelstelling 2. Hierbij moet ten minste rekening worden gehouden met vernietiging en achteruitgang van habitats, pollutie, overexploitatie, verspreiding van invasieve vreemde soorten en klimaatveranderingen. Zo kunnen lucht-, bodem- en waterpollutie en eutrofiëring en verzuring van water bijvoorbeeld worden gereduceerd door de integratie van biodiversiteitaspecten in alle relevante milieubeleidslijnen (bv. productbeleid, beleidslijnen voor waterbeheer). Bij de planning van het landgebruik moet men proberen om de landconversie (hetzij voor stedelijke, industriële, landbouw-transport- of toeristische doeleinden) te beperken die leidt tot de drooglegging van vochtige ecosystemen en de vernietiging, achteruitgang en fragmentatie van habitats.
86. Speciale aandacht moet worden besteed aan een geïntegreerde controle (inclusief handelscontroles) op chemicaliën, pesticiden, GGO's en vreemde soorten die worden vrijgelaten in het milieu. Zo moet men bijvoorbeeld werken aan een betere controle op en een betere beperking van vervuiling die eutrofiëring veroorzaakt. Een andere stap kan bestaan uit de implementatie van een geïntegreerd waterbeheer, ook voor de Noordzeekusten (cf. Richtlijn 2000/60/CE inzake waterbeleid; het Verdrag van Gland inzake rivieren), een geïntegreerd beheer van de kustgebieden (EU-aanbeveling 2002/413/EC inzake ICZM),

3.7 De introductie van invasieve vreemde soorten voorkomen en de impact ervan beperken

87. Als ondertekenaar van het Verdrag van Bern moet België de pan-Europese Strategie inzake invasieve vreemde soorten (2003, Raad van Europa) implementeren. Deze geeft advies op zeven domeinen: (1) snelle toename van het bewustzijn en de informatie over problemen met invasieve vreemde soorten en manieren om deze aan te pakken (§1-2); (2) uitbouwen van de nationale en regionale capaciteit en samenwerking om problemen met vreemde invasieve soorten aan te pakken (§3-4); (3) de introductie van nieuwe invasieve vreemde soorten in en binnen Europa voorkomen (§5) en ondersteunen; (4) snel reageren op opgespoorde invasies (§6); (5) de nadelige impact van bestaande invasieve vreemde soorten beperken (§7); (6) soorten en natuurlijke habitats en ecosystemen herstellen die nadelig werden beïnvloed door biologische invasies, waar dit haalbaar en gewenst is (§8); en (7) belangrijke acties identificeren die op nationaal en regionaal niveau geïmplementeerd moeten worden en prioriteiten stellen.
88. Door de complexe aard van de problemen rond vreemde soorten is het momenteel moeilijk om de spreiding van verantwoordelijkheden op Belgisch niveau²⁰ duidelijk te identificeren. Teneinde dit probleem aan te pakken en in te spelen op de diverse vragen over de introductie van vreemde soorten in de verdragen die België heeft ondertekend, moeten dringend concrete stappen worden ondernomen en moeten waar nodig gecoördineerde actieplannen worden ontwikkeld. In dit kader kan België de leidende beginselen toepassen voor de preventie, de introductie en de vermindering van de impact van vreemde soorten (VBD-besluit VI/23): (1) maatregelen nemen om introducties van invasieve vreemde soorten te voorkomen (incl. grenscontroles, quarantaine, zwarte lijsten, risicoanalyse, controle op en reglementering van het transport van vreemde invasieve soorten door de internationale handel), (2) de snelle opsporing van pas geïntroduceerde invasieve vreemde soorten (incl. opvolging en uitroeiing), en (3) maatregelen op lange termijn om vastgestelde invasieve vreemde soorten te verminderen (incl. indijking en controle).

Doelstelling 4: Duurzaam gebruik van de componenten van biodiversiteit garanderen en promoten

89. Het *duurzame gebruik van biodiversiteit* verwijst naar "het gebruik van bestanddelen van de biologische diversiteit op een wijze en in een tempo die niet leiden tot achteruitgang van de biologische diversiteit op de lange termijn, aldus in stand houdend het vermogen daarvan om te voorzien in de behoeften en te beantwoorden aan de verwachtingen van huidige en toekomstige generaties" (VBD art. 2). Dit concept is gebaseerd op de veronderstelling dat het mogelijk is om biodiversiteit te gebruiken op een manier waarbij ecologische processen, soorten en genetische variabiliteit boven de drempel blijven die vereist is voor de leefbaarheid op lange termijn, en dat bijgevolg alle beheerders en gebruikers van rijkdommen de verantwoordelijkheid dragen om te garanderen dat dit gebruik deze capaciteiten niet overtreft.
90. Niet-duurzame activiteiten met een negatieve impact op de biodiversiteit moeten worden geïdentificeerd (zie operationele doelstelling 2.1) en er moeten opties worden ontwikkeld om deze effecten tot een minimum te beperken. Er moeten synergieën

²⁰ Zie verklaringen in operationele doelstelling 5.8 die verwijzen naar invasieve soorten bij het nemen van belangrijke beslissingen voor de import en export van levende wezens

worden gecreëerd tussen economische groei, sociale vooruitgang en ecologisch evenwicht op lange termijn, waarbij de levenskwaliteit centraal staat. Een weldoordacht billijk en eerlijk beheer van onze natuurlijke rijkdommen is een essentieel element voor het duurzaam gebruik van onze biodiversiteit. Het is cruciaal om te garanderen dat ecosystemen in staat zijn om de ecologische diensten te ondersteunen waarvan zowel de biodiversiteit als de mens afhankelijk zijn.

VBD-instrument

De principes en richtlijnen van Addis Abeba inzake het duurzame gebruik van de biodiversiteit werden in 2004 goedgekeurd (VBD-besluit VII/12). De 14 principes en 7 richtlijnen die werden goedgekeurd houden rekening met vereisten op het vlak van: (1) beleidslijnen, wetten en reglementeringen inzake biologische diversiteit; (2) adaptief beheer van biodiversiteit; (3) socio-economische voorwaarden; en (4) informatie, onderzoek en onderwijs.

Operationele doelstellingen

4a) Algemeen

4a.1. Goede praktijken voor duurzaam gebruik van biodiversiteit identificeren

91. Bestaande goede praktijken voor duurzaam gebruik van biodiversiteit in diverse activiteitensectoren (landbouw, visserij, bosbouw, jacht, toerisme, ...) moeten worden geïdentificeerd, verzameld en algemeen toegankelijk gesteld. Bovendien moeten slechte praktijken (en de daaruit geleerde lessen) ook worden benadrukt en verspreid.
92. Het opstellen van dergelijk overzichtsdocument is verplicht voor de stakeholders (landbouwers, vissers, jagers, ...) en vormt een belangrijke stap in de richting van het duurzaam gebruik van onze biodiversiteit.

4b) Landbouw

93. Landbouw is één van de grootste vormen van landgebruik in België, want hij neemt ongeveer de helft van het grondgebied in. Landbouwlandschappen (velden, weiden, levende hagen, coulisselandschappen, ...) vormen en creëren vaak belangrijke semi-natuurlijke habitats voor in het wilde fauna en flora. Bovendien speelt de landbouwsector een multifunctionele rol als voedselproducent, beheerder van de biodiversiteit, motor van de economie in landelijke gebieden, borg voor *behoud in situ* van lokale soorten, variëteiten en inheemse dierenrassen.
94. Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) is het financieel instrument dat de EU heeft gebruikt om de landbouwproductie en -handel te beïnvloeden en te promoten. Sinds zijn ontstaan in 1962 heeft het GLB met veel succes geleid tot de stijging van de voedselproductie, maar ten koste van het milieu en de wilde flora en fauna. Het had zo veel succes dat het er uiteindelijk toe leidde dat de EU meer produceerde dan ze kon verbruiken. De drang naar intensivering werd versterkt door financiële stimuli die het verwijderen van hagen en het droogleggen van vochtige gebieden ondersteunden, wat tot gevolg had dat een groot gedeelte van het platteland ongeschikt werd als habitat voor traditionele wilde fauna en flora op de landbouwgrond.
95. De intensivering van de landbouw zette de ecosystemen ook op diverse manieren onder druk. Intensieve veeteelt, grote toevoer van meststoffen, drooglegging, kortere oogsttermijnen en druk door begrazing hadden een grote invloed op de biodiversiteit

en vormen ernstige gevaren. Maatregelen om dergelijke negatieve effecten van het GLB op Europese habitats en soorten weg te werken of te verminderen, worden momenteel ontwikkeld op EU-niveau.

VBD-instrument

In 2000 werd een Meerjarenwerkprogramma over de Agrobiodiversiteit goedgekeurd (VBD-besluit V/5). Het werkprogramma concentreert zich op het evalueren van de status en de trends voor de agrobiodiversiteit in de wereld en besteedt aandacht aan het identificeren en promoten van praktijken, technologieën, beleidslijnen en stimuli voor adaptief beheer. Bovendien promoot het het behoud en het duurzame gebruik van genetische rijkdommen die een reële of potentiële waarde hebben voor het voedsel en de landbouw. Het werkprogramma legt de nadruk op diverse technische aspecten van nieuwe technologieën, zoals het "Genetic Use of Restriction Technologies" (GURT), en de potentiële gevolgen van deze technologieën voor de agrobiodiversiteit, bioveiligheid, landbouw en economie. Het omvat ook multifunctionele initiatieven, het Internationaal Initiatief voor het Behoud en het Duurzaam Gebruik van Bestuivers en een Internationaal Initiatief voor het Behoud en Duurzaam Gebruik van Bodembiodiversiteit. Het programma ondersteunt ook het Internationaal Verdrag inzake Plantgenetische Hulpbronnen voor Voeding en Landbouw dat door België werd ondertekend in 2002 (VBD-besluit VI/6) en werkt ermee samen.

Operationele doelstellingen

4b.1 Beter rekening houden met biodiversiteit bij cross-compliance criteria

96. Tijdens de tussentijdse evaluatie van het GLB in 2002 werd beslist dat de "whole-farm" betalingen door het GLB ondersteund moeten worden door een verplichte set cross-compliance vereisten. Deze omvatten de normen voor milieu, voedselveiligheid, diergezondheid en dierenwelzijn. Als Lidstaat beschikt België over een zekere vrijheid bij het definiëren van zijn cross-compliance vereisten, maar het GLB legt ook een basiskader van minimumcriteria op.
97. De milieucriteria voor cross-compliance hebben o.a. betrekking op de bescherming van wilde soorten en het behoud van habitats door ecologisch beheerde Natura 2000-gebieden, de bescherming van de bodem bij het verspreiden van rioolslib, de bescherming van watergebieden tegen eutrofiëring, de bescherming van permanent uit productie genomen gebieden (set aside)* en weiden (open begraasd bosgebied en landelijk bosland).
98. Deze operationele doelstelling streeft ernaar cross-compliance criteria en agromilieuriichtlijnen te onderzoeken, goed te keuren en indien nodig aan te passen, zodat ze landbouwers in staat stellen meer gevarieerde landschappen te creëren die rijker zijn aan wilde flora en fauna. Dit moet gerealiseerd worden zonder bijkomende kosten voor de landbouwer of de belastingbetaler en mag geen effect hebben op ons langetermijnvermogen om voedsel te produceren. Dergelijke maatregelen zijn bijvoorbeeld beste praktijken voor bodembeheer, het in stand houden of het herstel van 'natuurvriendelijke' afbakeningen van velden en het gepast beheer ervan, de bescherming van opvallende inheemse bomen op landbouwgronden en andere kleine landschapselementen, de bescherming van broedende wilde dieren en nesten in weiden en velden, de bescherming van vijvers en rivieren tegen vervuiling door mest, het oprichten van gebieden die uit productie worden genomen (set aside), ...

4b.2 De rol van landbouwers als actoren van biodiversiteit verbeteren en aanmoedigen

99. De rol van landbouwers als actoren bij de bescherming van de biodiversiteit door de implementatie van goede landbouwpraktijken en technologieën moet worden aangemoedigd. Landbouwers spelen een cruciale rol in agro-ecosystemen om het milieu, de biodiversiteit, de natuurlijke rijkdommen, de bodem en de genetische diversiteit (vb. gewasrotatie, biologische landbouw en het uit productie nemen van kleine percelen) te beschermen en te verbeteren en het landschap en het platteland (vb. instandhouding van open omgevingen, beheer van lineaire en kleine landschapskenmerken, ecologische compensatiegebieden*) in stand te houden. In diverse gebieden kunnen semi-natuurlijke habitats alleen beschermd worden indien gepaste landbouwactiviteiten worden verder gezet.
100. Deze operationele doelstelling vult de vorige aan door te streven naar de ontwikkeling van duidelijk en gedetailleerd advies over wat landbouwers precies moeten doen om cross-compliance criteria en agromilieumaatregelen te implementeren. Dit kan bijvoorbeeld worden gerealiseerd door de opstelling van richtlijnen die helpen om informatie op een gemakkelijke en begrijpelijke manier over te brengen, aangezien de formulering van de GLB-hervorming tamelijk complex is.

4b.3 Landbouwdiversificatie promoten

101. Landbouwdiversificatie kan worden gedefinieerd als alle lucratieve activiteiten van landbouwers buiten hun kernactiviteiten in de landbouw, m.a.w. buiten de productiegebieden. Diversificatie van activiteiten in landelijke gebieden (bv. instandhouding van natuurlijke reserves, landbouw- en natuurtoerisme, ...) kan worden gezien als transversale acties om alternatieve inkomsten te genereren en om te vermijden dat de economie van landbouwgebieden uitsluitend steunt op de landbouw in de strikte betekenis van het woord. Landbouwdiversificatie kan inspelen op de vraag naar gevarieerde kwaliteitsproducten en naar landelijke recreatieactiviteiten. Het kan de toegevoegde waarde van hun product en de rendabiliteit van de boerderij opdrijven en kan het imago van de landbouw verbeteren. Creatief onderzoek naar nieuwe mogelijkheden voor diversificatie moet worden ondersteund.
102. Deze operationele doelstelling moedigt creatief onderzoek aan naar nieuwe mogelijkheden voor diversificatie die niet in conflict zijn met de bescherming van de biodiversiteit of die deze zelfs kunnen stimuleren.

4b.4 De integratie van biodiversiteit in plattelandontwikkeling promoten

103. De snelle evoluties in “groene technologieën*” ondersteunden een groeiend bewustzijn bij landbouwers over de voordelen die zij kunnen realiseren door milieuvriendelijke landbouwpraktijken. Toch moeten landbouw- en milieubeleid landbouwers bijkomende signalen geven om ervoor te zorgen dat dergelijke praktijken in voldoende mate worden toegepast.
104. De tweede pijler van het GLB is plattelandontwikkeling, dat ernaar streeft het marktbeleid te koppelen aan rechtstreekse financiële steun aan landbouwers teneinde de plattelandstructuren te beïnvloeden. Deze maatregelen moeten worden gepland door een nationaal (regionaal) plan voor plattelandontwikkeling en kunnen worden gefinancierd door de EU. Zij omvatten belangrijke maatregelen die biodiversiteitsvriendelijk zijn, bv. agromilieumaatregelen, compensatieplannen in Natura 2000-sites, hulp bij ecologisch bosbeheer, ... De maatregelen kunnen een

nuttig financieel hulpmiddel zijn voor landbouwers die geconfronteerd worden met inkomensverlies bij de naleving van de gestelde voorschriften.

105. Een prioriteit van deze Strategie bestaat er bijgevolg in om de biodiversiteitsaspecten beter te integreren in de huidige en toekomstige plannen en andere instrumenten voor plattelandsontwikkeling.

4b.5 Duurzaam gebruik van genetische rijkdommen voor voeding en landbouw promoten

106. De langdurige landbouwactiviteiten van de mens hebben in de loop van de geschiedenis bijgedragen tot de creatie van een uitgebreid biodiversiteitsgamma. Door de economische druk en de intensieve verstedelijking vond er de laatste eeuwen echter een drastische genetische erosie van oude natuurrassen en cultivars plaats, waardoor acties voor het verzamelen, evalueren en behouden dringend nodig zijn. Biologische en genetische diversiteit in de landbouw zijn essentieel voor de duurzame ontwikkeling van de landbouwproductie en van plattelandsgebieden. Daarom moeten de nodige maatregelen worden getroffen om het volledige potentieel van deze biodiversiteit te verzamelen, te behouden, in kaart te brengen en op een duurzame manier te gebruiken, teneinde de algemene doelstellingen van het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid te promoten. Het behoud en het duurzame gebruik van genetische rijkdommen in de landbouw is een van de doelstellingen van het VBD. Het is ook een belangrijke doelstelling van het Wereldactieplan voor het behoud en duurzame gebruik van plantgenetische hulpbronnen voor voeding en landbouw van het FAO en een belangrijk onderwerp van het Internationaal Verdrag inzake Plantgenetische Hulpbronnen voor Voeding en Landbouw.
107. Gecoördineerde acties op Belgisch niveau (ook op regionaal niveau) moeten worden georganiseerd voor een betere en veilige strategie voor het behoud van de genetische diversiteit die cruciaal is voor de voeding en de landbouw. Landbouwgebieden met een slechte genetische diversiteit worden immers meer bedreigd door milieurampen en door de druk op het milieu. Bovendien biedt genetisch gediversifieerde voeding een grotere verscheidenheid aan voedingsstoffen die nuttig zijn voor een goede algemene gezondheid en een goede weerstand. Het behoud van genetische diversiteit in de landbouw moet worden gerealiseerd door behoud in situ van lokale soorten, inheemse dierenrassen en bacteriologische levensvormen met een reële of potentiële waarde. Er moeten ook acties worden ondernomen om de ontwikkeling te verbeteren van adequate genenbanken die nuttig zijn voor het behoud ex situ van genetische rijkdommen voor voeding en landbouw. Dergelijk behoud vereist een adequaat systeem van economische en sociale stimuli, gecombineerd met een groeiend bewustzijn bij de consument. Een specifieke nationale strategie gericht op het beheer van de landbouwbiobiodiversiteit moet in de eerste plaats worden ontwikkeld voor het coördineren van de diverse acties die reeds aan de gang zijn en voor het promoten van nieuwe initiatieven. Alle acties zullen bijdragen tot de implementatie van het Internationaal Verdrag inzake Plantgenetische Hulpbronnen voor Voeding en Landbouw.
108. Verder moet het beleid voor volksgezondheid en voedselveiligheid en hun wetenschappelijke organen ook meer rekening houden met het belang van biodiversiteit voor de voeding.

4b.6 De impact van pesticiden op de biodiversiteit beperken

109. Pesticiden worden gebruikt voor het elimineren van organismen die als schadelijk voor gewassen worden beschouwd. Bijgevolg hebben pesticiden een nadelige invloed op de biodiversiteit. Het is echter mogelijk om de impact van pesticiden op de

biodiversiteit te beperken door hun impact op niet-doel organismen te verminderen. Een gamma van maatregelen kan bijdragen tot het beperken van deze gevolgen. Deze maatregelen hebben te maken met de keuze van de pesticiden of met de manier waarop ze worden verspreid in de omgeving (bv. verbod op pesticiden met gevolgen op lange termijn voor de dichtheid en de diversiteit van niet-doelsoorten; toepassing van maatregelen om de risico's te beperken, bv. bufferzones om waterorganismen te beschermen).

110. Een aantal initiatieven die bijdragen tot de beperking van de impact van pesticiden op niet-doelorganismen lopen nu al of zullen in de nabije toekomst ontwikkeld worden. Het gaat om volgende initiatieven:
- Alle erkende pesticiden zullen tegen eind 2012 opnieuw geëvalueerd worden conform de EU-wetgeving;
 - Het principe van de vergelijkende evaluatie en vervanging zal worden opgenomen in de wetgeving inzake pesticiden, conform het verwachte voorstel van de Europese Commissie (zal naar verwachting operationeel worden in 2008 of 2009);
 - Het programma inzake de beperking van pesticiden dat in 2005 werd goedgekeurd door de Federale Overheid streeft ernaar de nadelige impact van pesticiden tussen 2001 en 2010 met 25% te verminderen voor de pesticiden die gebruikt worden in de landbouw, en met 50% voor de andere. Dit programma voorziet in de oprichting van speciale werkgroepen die de mogelijkheid onderzoeken om de impact van pesticiden op bepaalde gewassen of groepen gewassen (bv. aardappelen of granen) te beperken; de verplichting op een gebruiksvergunning voor alle professionele pesticiden, en de opsplitsing van de vergunning voor pesticiden voor professioneel gebruik enerzijds, en voor amateurgebruik anderzijds.
 - Adequate indicatoren (rekening houdend met zowel gezondheids- als milieuaspecten) zullen worden gedefinieerd en zullen worden gebruikt om de gevolgen van pesticiden op de biodiversiteit op te volgen. Ondanks alle inspanningen die tot nu toe werden geleverd om de impact van pesticiden op de biodiversiteit te verminderen, blijft het toch uiterst moeilijk om de vooruitgang te evalueren die werd geboekt bij de bescherming van de biodiversiteit. Dit is te wijten aan het gebrek aan beschikbare indicatoren.

In het kader van de bijwerking van de Europese Biodiversiteitsstrategie moet België daarom streven naar het opstellen van een lijst met indicatoren die specifiek de problemen behandelt die door pesticiden veroorzaakt worden.

4b.7 Voorkomen dat gekweekte GGO's leiden tot achteruitgang, verdringing of genetische contaminatie van lokale landbouwvariëteiten en bijbehorende wilde flora

111. Het gebruik van genetisch gewijzigde organismen in de landbouw en vooral hun vrijgave in het milieu is een probleem dat steeds belangrijker wordt, samen met de technologische vooruitgang. Zij kunnen immers een negatieve impact hebben op de biodiversiteit. Er bestaat een risico dat geïntroduceerde genen vrijkomen in de omgeving (vooral via pollen), waardoor het genetische materiaal van lokale landbouwvariëteiten of bijbehorende wilde flora besmet raakt. Dit kan schadelijk zijn, bv. als de nieuw geïntroduceerde genen (transgenen), bedoeld voor landbouwdoeleinden, nadelige gevolgen hebben indien ze terechtkomen in de wilde natuur. Er bestaat ook een risico van verdringing van lokale aangepaste landbouwvariëteiten door genetische

manipulatie gestandaardiseerde gecultiveerde variëteiten, vooral om economische en marketingredenen en als grote monoculturen, wat zou ingaan tegen doelstelling 4b.5.

112. Teneinde de bovenvermelde operationele doelstelling te realiseren, zijn individuele casestudies nodig over de milieurisico's voor de biodiversiteit en over de socio-economische overwegingen bij de invoering van GGO-culturen in België. Dergelijke studies zouden een wetenschappelijke achtergrond leveren om besprekingen te bevorderen tussen de regionale en federale overheden en tussen de diverse stakeholders in België bij het nemen van beslissingen over de import en/of de cultuur van GGO's.
113. Tot slot moeten dergelijke studies over de milieu-impact en de socio-economische gevolgen ook gebaseerd zijn op een grondige kennis van de bestaande agrobiodiversiteit van ons land. Het opstellen van volledige "levende" (aanpasbare) catalogi over de agrobiodiversiteit moet dus worden aangemoedigd.

4c) Visserij in de Noordzee en de binnenwateren

De Noordzee

114. België heeft een beperkte kustlijn en de Belgische beroepszeevisserij is relatief klein. Belgische schepen brengen slechts 1% van het totale visbestand aan wal van de landen die grenzen aan de Noordzee. Belgische vissers brengen jaarlijks ongeveer 30.000 ton vis²¹ (meestal platvis en kabeljauw) aan wal. Andere mariene producten (garnalen en oesters) en de productie door aquacultuur* in zee- en binnenwateren zijn beperkt. Toch wordt de mariene biodiversiteit sterk bedreigd in onze kustzone en epicontinentale zee, waar directe en indirecte verstoringen geconcentreerd zijn. Twee belangrijke bedreigingen zijn de overexploitatie van de mariene rijkdommen en de schadelijke effecten van de vismethoden (sleepnetten) op de zeebodem, niet alleen door Belgische vissers, maar ook door andere landen die vissen in de Belgische wateren. Ondanks de creatie van diverse internationale instrumenten om de visserij en de impact ervan op het milieu te reglementeren, is de druk op het mariene ecosysteem en de vispopulaties de voorbije tien jaar drastisch toegenomen. Zowel professionele vissers als vrijetijdsvissers zijn actief op zee.
115. Visserij en aquacultuur in de Noordzee zijn geregeld in de Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) van de EU dat in 1983 werd opgesteld en later werd herzien in 1992 en 2002. Het GVB houdt rekening met de biologische, economische en sociale dimensie van de visserij. Het GVB behandelt vier belangrijke domeinen die te maken hebben met (1) het behoud van het visbestand (zoals het bepalen van de totale toegestane vangsten (TAC's of "total allowable catches") van zeevis die per jaar veilig kan worden gevangen om te zorgen dat het visbestand zich kan vernieuwen), (2) structuren (zoals schepen, haveninfrastructuur en visverwerkende bedrijven), (3) de gemeenschappelijke organisatie van de markt en (4) een extern visserijbeleid dat visserijovereenkomsten omvat met landen die geen lid zijn van de Unie en onderhandelingen in internationale organisaties.
116. De Europese Mariene Strategie inzake de bescherming en het behoud van het mariene milieu (verwacht in 2005) heeft vier doelstellingen: (1) de kwaliteit van het mariene milieu beschermen, behouden en verbeteren; (2) pollutie elimineren; (3) het gebruik van mariene diensten en goederen en andere activiteiten in mariene gebieden die een negatieve invloed (kunnen) hebben op de status van het mariene milieu onder controle

²¹ Uit het Earth Trends Country Profile (<http://earthtrends.wri.org>)

houden; (4) de principes van goed bestuur toepassen, zowel binnen Europa als wereldwijd.

117. Als nationaal instrument voorziet de Wet van 20 januari 1999 ter bescherming van het mariene milieu in de zeegebieden onder de rechtsbevoegdheid van België de identificatie en aanwijzing van beschermde mariene gebieden (bv. in toepassing van de EU-Vogel- en Habitatrichtlijn). Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan maatregelen voor beschermde mariene gebieden die binnenkort zullen worden gepubliceerd. Beheersmaatregelen voor alle relevante sectoren maken deel uit van de te publiceren instrumenten en de noodzakelijke conflictanalyse werd uitgevoerd met al deze sectoren, inclusief de visserij.

Binnenwateren

118. In België kan de visserij op de binnenwateren worden beschouwd als een vrijetijdsbesteding of een sport. Ze wordt meestal beoefend voor het plezier en slechts in beperkte mate voor voeding. Visserij op de binnenwateren vindt meestal plaats in kunstmatige gebieden die speciaal worden beheerd voor de visserij (privévijvers, visgronden) en in het openbaar hydrografisch netwerk van rivieren en kanalen. De huidige Belgische wetgeving dekt alleen het beheer van het openbaar hydrografisch netwerk. Diverse verbeteringen aan het beheer van staand water door vissers moeten worden gepromoot om een ecologisch beheer van de waterecosystemen te garanderen en om de kwaliteit van de lokale vispopulaties te verbeteren.
119. België ondertekende het Verdrag van Ramsar inzake de bescherming van watergebieden (binnenwateren en zeewateren) dat werd opgesteld in 1971 en dat het kader vormt voor het behoud en duurzame gebruik van watergebieden.

VBD-instrumenten

Het Werkprogramma inzake Zee- en Kustbiodiversiteit dat werd goedgekeurd in 1998 (VBD-besluit IV/5) streeft naar de implementatie van het Mandaat van Jakarta, het algemene kader van het VBD voor acties op het vlak van biodiversiteit in mariene en kustgebieden, op nationaal, regionaal en wereldwijd niveau. Het identificeert belangrijke operationele doelstellingen en prioritaire activiteiten (implementatie van geïntegreerd beheer van mariene en kustgebieden, levende rijkdommen in mariene en kustgebieden, beschermde mariene en kustgebieden, zeeteelt en vreemde soorten en genotypes).

Het Werkprogramma inzake Binnenwateren dat hetzelfde jaar werd goedgekeurd (VBD-besluit IV/4) promoot de ecosysteembenadering, inclusief het geïntegreerde beheer van de waterhuishouding, als de beste manier om de concurrerende eisen voor de afnemende voorraden binnenwateren op elkaar af te stemmen.

Operationele doelstellingen

4c.1 De implementatie van goede vispraktijken in de Noordzee promoten, om vissen en hun habitats te beschermen

120. België zal de implementatie promoten van de FAO-Gedragscode voor een Doordachte Visserij om de duurzaamheid op lange termijn van de levende mariene rijkdommen en de bescherming van hun habitat te garanderen. Om te helpen bij de implementatie van de bepalingen over de visserijactiviteiten (Artikel 8 van de Code) worden technische richtlijnen voorgelegd aan landen, internationale organisaties, instanties voor visserijbeheer, eigenaars, beheerders, bevrachters van vissersboten en aan vissers en de bevolking. Zij geven praktische adviezen om te garanderen dat alle

visserijactiviteiten op een verantwoorde manier worden uitgevoerd. Speciale aandacht zal worden besteed aan het beperken van nevenvangsten. De implementatie van deze doelstelling moet in overeenstemming zijn met het beheer van beschermde mariene gebieden en een strategie voor een integraal kustbeleid (zie operationele doelstelling 3.1), en met de toekomstige Europese Mariene Strategie).

4c.2 Een beheer van de sportvisserij op de binnenwateren verzekeren dat beantwoordt aan de doelstellingen voor economisch beheer en dat het evenwicht en de kwaliteit van de vispopulaties garandeert

121. Overal waar ze plaatsvindt, moet visserij op de binnenwateren de kwaliteit van het ecosysteem respecteren door te grote visvoorraden te vermijden. Het uitzetten van inheemse vissen, met respect voor lokale genetische soorten en populaties van andere vissen, moet worden gepromoot. Het verspreiden van uitheemse soorten moet worden vermeden en het ontsnappen en de verspreiding ervan in de natuur moet ten strengste worden voorkomen. Overdreven gebruik van lokaas en opeenvolgende eutrofiëring moeten worden vermeden.
122. Het herstel van de binnenwateren moet worden gepromoot: via biomanipulatie* kan de visserij bijdragen tot het herstel van systemen van zuiver water met een grote verscheidenheid aan soorten, in de plaats van armtierige systemen van troebel water. Bij het beheer van de visvoorraden moeten worden gestreefd naar een evenwicht tussen de draagkracht van de waterecosystemen en de omvang en de structuur van de vispopulaties, teneinde systemen van zuiver water te promoten en troebel water met weinig diversiteit aan soorten te vermijden.
123. Verder moet de instandhouding en de creatie van visvrije vijvers worden gepromoot voor specifieke biota, bv. amfibieën.

4d) Bosbouw

124. De bosbouwsector speelt een multifunctionele rol als producent van hernieuwbare natuurlijke rijkdommen, leverancier van inkomsten en tewerkstelling, beheerder van de biodiversiteit, beschermer van het behoud in situ van lokale boomsoorten en leverancier van milieudiensten (bv. bodem- en waterbescherming) en van recreatieactiviteiten.
125. De biodiversiteit van de Belgische bossen wordt bedreigd door intensief beheer, pollutie, wijzigingen in het grondwaterniveau, fragmentatie, recreatieactiviteiten en invasieve soorten. Onrechtstreeks bedreigen zij ook de productieve rijkdom van de bossen. Om te garanderen dat de biodiversiteit in Belgische bossen in stand wordt gehouden, is het nodig te werken aan kwantitatieve aspecten (bv. een halt toeroepen aan ontbossing en fragmentatie) en kwalitatieve aspecten. Bovendien moet men zowel de nadruk leggen op 'interne maatregelen' binnen het beleid voor bos- en natuurbehoud, als op externe maatregelen die buiten de bossector vallen (bv. milieukwaliteit, planning van landgebruik). Het leidende beginsel daarbij moet de promotie van een duurzaam bosbeheer zijn. Duurzaam bosbeheer (SFM) wordt gedefinieerd als 'het beheer en gebruik van bossen en boslanden op een manier en aan een tempo die hun biodiversiteit, productiviteit, regeneratievermogen, vitaliteit en hun potentieel in stand houdt om nu en in de toekomst relevante ecologische, economische en sociale functies te vervullen, op lokaal, nationaal en wereldwijd niveau, en geen schade veroorzaakt aan andere ecosystemen' (Ministeriële Conferentie over de

Bescherming van Bossen in Europa, 1993). In deze context keurde de Vlaamse Regering het Besluit van de Vlaamse regering tot vaststelling van de criteria voor duurzaam bosbeheer voor bossen gelegen in het Vlaamse Gewest goed (BVR 27/06/03, BS 10/09/2003).

126. Boscertificatie wordt gezien als een van de belangrijkste initiatieven van het voorbije decennium om duurzaam bosbeheer te promoten. Sinds 1994 wordt in België werk gemaakt van certificatie. Wereldwijd bestaan er diverse keurmerken, waarvan de meest gekende het 'Forest Stewardship Council' (FSC)²² en het 'Programme for the Endorsement of Forest Certification schemes' (PEFC)²³ zijn. Het Vlaamse Gewest en het Brusselse Gewest moedigen het gebruik van hout met FSC-label actief aan in openbare werken, terwijl het Waalse Gewest vooral het PEFC-label steunt en operationeel maakt. De Federale Regering ondersteunt alle certificatiesystemen die bewijzen dat het hout afkomstig is van duurzaam beheerde bossen, onder andere door haar beleid voor overheidsopdrachten.

VBD-instrument

Het Werkprogramma inzake Bosbiodiversiteit dat werd goedgekeurd door het VBD (VBD-besluiten VI/22 en VII/6) bestaat uit drie elementen. Het eerste heeft hoofdzakelijk betrekking op biofysische aspecten, zoals het beperken van bedreigingen voor de biodiversiteit van de bossen door herstel, agrobosbouw en beheer van de waterhuishouding en door de oprichting van beschermde gebieden. Het tweede element heeft betrekking op de institutionele en socio-economische omgeving die op haar beurt het behoud en het duurzame gebruik van de bosbiodiversiteit mogelijk maakt. Het derde element handelt over evaluatie en opvolging. De partijen moeten het uitgebreide Werkprogramma inzake Bosbiodiversiteit implementeren in de context van hun nationale prioriteiten en behoeften.

Operationele doelstellingen

4d.1 Onafhankelijke geloofwaardige certificatiesystemen voor bossen promoten die de beste garanties leveren voor duurzaam bosbeheer

127. Deze operationele doelstelling ondersteunt het gebruik van duurzame (gecertificeerde) houtproducten en de promotie van geloofwaardige certificatiesystemen. Dit kan onder andere gerealiseerd worden door acties in diverse sectoren zoals beleid voor overheidsopdrachten of bewustwordingsactiviteiten.

4d.2 Natuurgerichte bosbouw promoten die garanties geeft op duurzaam bosbeheer, inclusief bosbehoud

128. De afnemende gezondheid van de bossen, nieuwe inzichten in de boscologie en de toenemende belangstelling van de samenleving voor milieubescherming, vragen om een aanpassing van de prioriteiten bij het bosbeheer, met een grotere nadruk op praktijken voor bosbeheer die dicht bij de natuur staan. Natuurgericht bosbeheer staat voor het gebruik van beheersvormen waarbij zelfregulerende natuurlijke processen worden gebruikt en gepromoot om de vereiste functionele efficiëntie van de bossen te regelen.

129. Natuurgerichte bosbouw moet worden gezien als een flexibel systeem om de natuurlijke eigenschappen van bossen in stand te houden via een adequate planning,

²² <http://www.fsc.org/>

²³ <http://www.pefc.org/>

oogstmethodes, herkomst van plantmateriaal en beheerspraktijken waarbij rekening wordt gehouden met de ecologische vereisten van alle natuurlijke waarden in het bos. Dit systeem moet eerder opties aanreiken dan strikte regels. De promotie ervan moet gepaard gaan met een betere kennis van de economische voordelen (bv. via innovatief onderzoek) en een betere illustratie van de voordelen voor de biodiversiteit (bv. via demonstratiegebieden). In Belgische openbare bossen wordt natuurgerichte bosbouw in toenemende mate toegepast, terwijl het voor de privé-eigenaars van bossen nog gepromoot moet worden. In Vlaanderen bieden vrijwillige organisaties (bosgroepen) diverse diensten aan om kleinschalige boseigenaars te helpen bij het beheer van hun bossen²⁴.

4d.3 Bescherming van de genetische diversiteit van bossen

130. Genetische diversiteit is een sleutelwoord geworden voor wetenschappers en beheerders die zich zorgen maken over duurzaam bosbeheer. Er zijn wetenschappelijke bewijzen dat een grote genetische diversiteit een garantie vormt voor permanente bossen. Biodiversiteit in bossen is bijgevolg niet alleen belangrijk omwille van het economisch potentieel, maar ook omwille van de genetische diversiteit binnen soorten die een invloed heeft op de groei en de weerstand tegen belastingen zoals ruw weer, ziekten en plagen.
131. Om bovenvermelde redenen moet België zijn genetische bosrijkdommen beschermen teneinde gezonde boompopulaties te garanderen en het volledige potentieel van de bossen te behouden. Dit moet gerealiseerd worden door een betere kennis van het behoud van genetische bosrijkdommen, parallel met de implementatie van praktische behoudsmaatregelen. De 'Technische richtlijnen voor genetisch behoud en gebruik' die worden opgesteld door het EUFORGEN-netwerk kunnen worden gebruikt als basis voor dit werk in België²⁵.

4e) Jacht

132. De jacht in België werd gereguleerd door de wet van 1882 maar valt nu volledig onder de bevoegdheid van de Gewesten, met verschillende reglementeringen in Wallonië, Vlaanderen en Brussel. De wet van 1882 werd eerst door de Gewesten herzien vanaf 1990, in eerste instantie om op een efficiëntere manier bij te dragen tot de reglementering van de populaties van gehoeftedieren om een evenwicht te bereiken tussen milieu en wild, en ten tweede om een grotere ethiek op te leggen bij de uitoefening van de jacht. Recentere aanpassingen van de Gewestwetten over de jacht hebben tot doel een einde te maken aan de kweek van wild, de vrije verspreiding van wild te herstellen, het voederen van groot wild te beperken, de opvangcapaciteit van habitats op te drijven en schietplannen op te stellen. Jaarlijks worden nu schietplannen voor groot wild opgesteld door de lokale Jachtraad en goedgekeurd door de Gewesten (voor edelherten in Wallonië en reeën in Vlaanderen) teneinde een gecoördineerd beheer van deze wildsoorten te garanderen. Sinds 1995 in Vlaanderen en sinds 1996 in Wallonië streeft een verplicht jachtexamen ernaar om de beste ethische en jachtpraktijken te garanderen in deze Gewesten (in Brussel is de jacht volledig verboden sinds 1991).
133. Voor vogels legt richtlijn 79/409/EEC van de Raad het kader vast voor de jacht op vogels in de EU. Het *ondersteunend document over de jacht bij Richtlijn 79/409/EEC van de Raad inzake het behoud van de vogelstand* dat in 2004 werd gepubliceerd door

²⁴ http://www.ebg.be/bosgroep/site/over_bosgroepen/algemene_info.htm

²⁵ http://www.ipgri.cgiar.org/networks/euforgen/Technical_Guidelines.asp

de Europese Commissie omvat speciale verduidelijkingen over de vereisten voor de jacht vermeld in de Vogelrichtlijn. Het actieplan van de AEWA-overeenkomst en het Verdrag van Bern voorzien ook in de geleidelijke eliminatie van het gebruik van hagel voor de jacht om loodvergiftiging te vermijden.

134. In België is de jacht voor ongeveer 20.000 jagers²⁶ een vrijetijdsbesteding die in de voorbije 20 jaar geëvolueerd is. De samenwerking tussen jagers, landbouwers en andere bosgebruikers is verbeterd en er werd vooruitgang geboekt bij het in de praktijk brengen van nieuwe inzichten in het beheer van wilde fauna en flora en in het inzicht in de ecologische interacties tussen de druk van de jacht en de biodiversiteit. Het gedrag van de jagers verandert aangezien ze nu cursussen moeten volgen en een examen moeten afleggen om een jaagvergunning te krijgen.
135. Toch heeft de jacht in België een negatieve invloed op de biodiversiteit aangezien jagers hun territoria “beheren” door niet-inheemse heesters en bomen te planten en door niet-inheemse populaties van gevleugeld wild te introduceren (in sommige streken is de inheemse populatie van patrijzen bijvoorbeeld ernstig aangetast door vreemde genen). Tegelijkertijd hebben jagers nog altijd heel weinig respect voor roofdieren, vooral voor zoogroofdieren. Bijgevolg zijn er in sommige gebieden voortgezette inspanningen nodig, vooral om de druk op de roofdieren, klein wild en trekvogels te verminderen, om de introductie van niet-inheemse populaties te voorkomen en om de habitats van wild op een geïntegreerde manier te beheren.

Operationele doelstelling

4e.1 Een geïntegreerd beheer van jachtgebieden promoten in samenwerking met landbouwers en bosbouwers en mits toepassing van goede jachtpraktijken

136. Habitats van wild moeten worden beheerd op een geïntegreerde manier die volledig compatibel is met de instandhouding en het herstel van de biodiversiteit (Doelstelling 3) en in samenwerking met land- en bosbouwers. Zo moet bijvoorbeeld aandacht worden besteed aan de instandhouding van toevluchtsoorden voor klein wild, vooral in landbouwhabitats.
137. De populaties van groot wild zijn de voorbije 15 jaar toegenomen door een gebrek aan strenge winters gedurende een aantal jaar en door de positieve gevolgen van stormen op het voedingspotentieel van de bossen. Dit fenomeen heeft geleid tot een overconcentratie van sommige lokale populaties, tot schade aan bomen en tot problemen voor het herstel. Om een evenwichtige structuur van de populatie te garanderen en om te grote populaties onder controle te houden, moeten jagers jaarlijkse schietplannen voor groot wild naleven. Dit zal helpen om het evenwicht tussen de socio-economische en ecologische functies van het bos en de recreatieve ambities van de jagers te bewaren.
138. Overconcentratie van wilde zwijnen door overdreven voederen in de herfst en de winter veroorzaakt ernstige schade aan populaties van vogels die op de grond nestelen en draagt op een aantal plaatsen bij tot de verdwijning van het hazelhoen, de houtsnip en vogels die in watergebieden leven. Daarom moet het voederen van populaties van groot wild, vooral wilde zwijnen, beperkt worden om een optimaal evenwicht tot stand te brengen tussen het milieu en groot wild.

²⁶ <http://www.face-europe.org/fs-hunting.htm>

139. Duurzame jacht moet op grote schaal worden gepromoot. Dit betekent dat er geen wild gevogelte meer mag worden uitgezet en dat het wild niet meer mag worden gevoederd, of alleen in uitzonderlijke gevallen in extreem harde winters.
140. Verder moeten de richtlijnen van de Commissie over de jacht op vogels worden opgevolgd door de jagers en moet België het gebruik van hagel voor de jacht geleidelijk stopzetten, vooral in en in de buurt van watergebieden. Jagers moeten ook hun houding tegenover roofdieren (bv. dassen) verbeteren en moeten minder jagen op klein wild dat word beheerd door de jager zelf, bv. door soorten te kweken op zijn grond. De kweek en de introductie van niet-inheemse populaties klein wild voor de jacht moeten streng worden gecontroleerd²⁷ en voorkomen.

4f) Toerisme en vrijetijdsbesteding

141. Heel wat natuurliefhebbers, gezinnen, jeugdbewegingen (bv. scouts), ... bezoeken regelmatig parken, groene gebieden, bossen en andere natuurgebieden, waaronder Belgische beschermde zones en natuurgebieden, om te genieten van de natuur en om wilde fauna en flora te observeren. Tot onze meest aantrekkelijke bestemmingen behoren de kuststreek en de polders (bv. het Zwin en de Westhoek), heide- en veengebieden (bv. Kalmthout, de Hoge Venen en de vallei van de Ziepebeek), vijvers en moerassen (bv. de vallei van de Zwarte Beek, de vallei van de Haine, Harchies en Virelles), kalksteenheuvels (bv. de steile rotswanden langs de Maas en de vallei van de Viroin), natuurlijke grotten en spelonken (bv. Han-sur-Lesse, Remouchamps, La Merveilleuse en Hotton), en wouden en bossen (bv. het Meerdaelwoud, het Hertogenwald, het Zoniënwood en het bos van Anlier-Rulles).
142. De ontwikkeling van toerisme in natuurlijke en beschermde gebieden en andere bestemmingen waar de natuur centraal staat, is een bron van toenemende belasting voor de fragiele ecosystemen. De sociale en economische belasting en milieu-impact ervan is immens en complex. Bij gebrek aan gepaste beleidslijnen en plannen kan toerisme naar natuurgebieden een negatieve impact hebben op de biodiversiteit.
143. De uitdaging bestaat erin te garanderen dat het toerisme wordt ontwikkeld in harmonie met de milieuoverwegingen. Duurzaam toerisme kan tewerkstelling en inkomsten genereren en zo een stimulans vormen voor het behoud. Daarom moeten beleidslijnen voor toerisme worden geformuleerd en geïmplementeerd op een manier die stimuli en inkomsten garandeert om een deel van de kosten voor het beheer en de bescherming van beschermde mariene en landgebieden te dekken. Duurzaam toerisme kan ook leiden tot bewustwording over de massa's goederen en diensten die de biodiversiteit ons biedt.
144. Het vermelden waard is de EU-expertvergadering 'Natura 2000 and Leisure' in 2004 waarin ervaringen en benaderingen rond natuur en recreatie werden uitgewisseld. Het rapport 'Jewels in the crown - Good practices Natura 2000 and leisure' illustreert de synergieën die bestaan tussen recreatie en gebieden die beschermd zijn conform Natura 2000.

²⁷ Het kweken van klein wild is verboden in het Vlaamse Gewest

145. Een andere uitdaging is de ontwikkeling van kennis over het draagvermogen en de bewustwording van Belgische toeristen in het buitenland en van buitenlandse toeristen in België.

VBD-instrument

In 2004 werden richtlijnen over biodiversiteit en de ontwikkeling van het toerisme goedgekeurd om de Partijen te helpen bij het promoten van duurzaam toerisme (VBD-besluit VII/14). Ze zijn opgevat als een praktisch hulpmiddel om technisch advies te verlenen aan beleidsvormers en besluitvormers en managers met verantwoordelijkheden op het vlak van toerisme en/of biodiversiteit, hetzij in nationale of lokale regeringen, de privésector, lokale gemeenschappen, niet-gouvernementele organisaties en andere organisaties, over manieren om samen te werken met belangrijke stakeholders van toerisme en biodiversiteit. De implementatie van deze richtlijnen zal helpen om te zorgen dat toerisme en biodiversiteit elkaar meer wederzijds ondersteunen, om het engagement van de privésector en van de lokale gemeenschappen op te drijven en om een infrastructuur en planning van landgebruik te promoten gebaseerd op het principe van behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit.

Operationele doelstelling

4f.1 VBD- instrumenten toepassen voor het opvolgen en controleren van de impact van het toerisme op de biodiversiteit in beschermde gebieden

146. Idealiter moet toerisme in beschermde gebieden worden opgevat als milieuvriendelijke reizen en bezoeken aan natuurgebieden die het behoud promoten, met een lage impact van de bezoekers en die zorgen voor een positieve actieve socio-economische betrokkenheid van de lokale populaties.
147. Aangezien habitats met een grote waarde op het vlak van biodiversiteit populaire toeristische bestemmingen worden, moeten instrumenten (bv. evaluaties van de milieu-impact) en methodes (bv. het Recreation Opportunity Spectrum* en de Limits of Acceptable Change*) worden gebruikt om de frequentie en (mogelijke) impact van de bezoeken aan beschermde gebieden in evenwicht te brengen met de draagkracht van het gebied. Op basis van deze methodologieën, relevante achtergrondinformatie en in toepassing van de ecosysteembenadering, moet toerisme in kwetsbare ecosystemen worden beperkt en indien nodig zelfs vermeden.

4g) Beleidslijnen voor duurzame producten, verbruiksproducten en productie

148. De productieprocessen en het ontwerp van heel wat producten kunnen net als de consumptiepatronen een negatieve impact hebben op de biodiversiteit (niet-duurzaam gebruik van natuurlijke rijkdommen, overexploitatie, gebruik van schadelijke stoffen, vernietiging van habitats, impact van vervuiling van het oppervlaktewater op de biodiversiteit, ...) ²⁸. Deze impact is in de meeste gevallen niet duidelijk op het ogenblik van de aankoop of het gebruik, waardoor we producten blijven gebruiken die onze biodiversiteit vernietigen, zelfs indien er alternatieven bestaan.

²⁸ De impact op biodiversiteit door het gebruik van grondstoffen kan bv. worden geïllustreerd door de ontginning van Coltan (Colombo Tantalite) in natuurgebieden in het oosten van de Democratische Republiek Congo. Coltan is een erts dat wordt gebruikt in gsm's, computers en playstations. De stijgende vraag naar dit erts heeft geleid tot een drastische toename in het stropen van wilde dieren (bv. mensapen).

4g.1. Het risico voor de biodiversiteit van productie, consumptie, producten en diensten vermijden of tot een minimum beperken

149. Niet-duurzame productie- en consumptiepatronen (voeding, energie, water, reizen, afval, ...) moeten worden gewijzigd, onder andere door middel van eco-ontwerp, ecoprestaties en geschikte productnormen.
150. Het is nodig om de negatieve gevolgen van deze patronen op de biodiversiteit te identificeren en te evalueren en te garanderen dat de markten de milieukosten weerspiegelen. De levenscyclusbenadering moet worden gebruikt om de milieupact te beperken doorheen de hele productieketen.
151. Er moet ook een consequente boodschap worden gegeven aan consumenten om hen te begeleiden bij het nemen van duurzame consumptiebeslissingen.
152. Bovendien is er een behoefte om leveranciers te beïnvloeden om biodiversiteitsvriendelijke producten te introduceren.

Doelstelling 5: De integratie van de zorg voor biodiversiteit in alle sociale en economische sectorale beleidslijnen verbeteren

153. Aangezien biodiversiteit raakvlakken heeft met bijna alle economische sectoren, kan de bescherming van de biodiversiteit niet alleen worden gerealiseerd door milieubeleidslijnen. De link tussen sociale beleidslijnen (zoals de creatie van jobs) en biodiversiteit moet ook worden benadrukt, net als de impact van de achteruitgang van de biodiversiteit op het welzijn van de mens en op de gezondheid in het bijzonder. Een belangrijke oorzaak van de achteruitgang van de biodiversiteit ligt in de implementatie van een aantal sectorale en horizontale beleidslijnen die een invloed hebben op ecosystemen en soorten (zie Hoofdstuk 3 Deel I.4 Bedreigingen).
154. In maart 2005 benadrukte de Raad van Europa de noodzaak om de doelstelling om de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen tussen nu en 2010 op te nemen in andere beleidslijnen omwille van het belang van de biodiversiteit voor bepaalde economische sectoren (Conclusies van de Raad, maart 2005).
155. Er moet rekening worden gehouden met de impact van sectorale activiteiten op de biodiversiteit en de biodiversiteitsactoren moeten worden geraadpleegd. Dit houdt in dat bij de ontwikkeling van relevante sectorale plannen, programma's, wetten en beleidslijnen die een impact hebben op biodiversiteit, rekening moet worden gehouden met problemen rond biodiversiteit.
156. Het is ook nodig om regeringen en diverse ministeries bij te staan bij het uitbouwen van competenties en expertise om problemen rond biodiversiteit buiten hun eigen invloedssfeer aan te pakken. Biodiversiteit is een belangrijke socio-economische troef en de integratie van problemen rond biodiversiteit in sectorale beleidslijnen speelt ook in het voordeel van de sectoren, aangezien zij een duurzamer gebruik van deze rijkdom aanmoedigt.
157. Diverse sectoren zijn uiterst belangrijk met het oog op biodiversiteit: ruimtelijke planning heeft een belangrijke invloed op de biodiversiteit en kan een belangrijke rol spelen in de fragmentatie van habitats en een ongecontroleerde druk leggen op de biodiversiteit; industrie, transport en energiesectoren kunnen een wereldwijde en regionale impact hebben op de biodiversiteit via klimaatveranderingen en verzuring, bovendien kunnen zij een lokale invloed hebben door fragmentatie en vernietiging van habitats en verstoring van de wilde fauna en flora, De doelstelling voor 2010 kan alleen worden gerealiseerd als alle relevante sectoren in hun plannen en beleidslijnen rekening houden met overwegingen rond biodiversiteit.

158. Er moet ook specifieke aandacht worden besteed aan de betrokkenheid van de privésector bij biodiversiteitskwesities, aangezien deze sector een van de minst geëngageerde stakeholders is bij de integratie van biodiversiteitskwesities in zijn activiteiten. Bovendien beschikken bedrijven en industrieën over relevante kennis, technische middelen, onderzoek en communicatievaardigheden, die indien ze worden gemobiliseerd, een belangrijke rol kunnen spelen bij de bescherming van de biodiversiteit.

Operationele doelstellingen

5.1 Partnerschappen met stakeholders promoten op alle niveaus waar beslissingen over biodiversiteit worden genomen

159. Stakeholders (regionale, federale en lokale overheden, landbouwers, vissers, milieubeschermers, beheerders van natuurlijke rijkdommen, bosbouwers, de privésector, onderzoekers, niet-gouvernementele organisaties, ...) moeten over de mogelijkheid beschikken inspraak te hebben in de beslissingen die een invloed hebben op biodiversiteit. Het Verdrag van Aarhus (Verdrag over de toegang tot informatie, inspraak bij de besluitvorming en toegang tot de rechtspraak in milieuzaken) geeft de bevolking rechten en legt de overheden verplichtingen op met betrekking tot toegang tot informatie, inspraak en toegang tot de rechtspraak. België ondertekende dit verdrag op 25 juni 1998 en ratificeerde het op 23 januari 2003.

160. Er moeten partnerschappen worden ontwikkeld die zorgen voor een actieve betrokkenheid van de stakeholders, teneinde informatie en expertise te delen en positieve verbanden te promoten tussen biodiversiteit en andere sectoren. Dit impliceert een consultatie en een samenwerking tussen en binnen de diverse overheden en stakeholders in de sector. Deelname door de diverse stakeholders zal hun medewerking en hun betrokkenheid opdrijven. Dit zorgt voor meer ondersteuning en daardoor ook voor de realisatie van acties voor de bescherming van de biodiversiteit.

5.2 Garanderen dat bij de besluitvorming en politieke discussies rekening wordt gehouden met deze strategie

161. De Belgische Biodiversiteitsstrategie moet een rol spelen bij de besluitvormingsprocessen en er moet rekening mee worden gehouden op het niveau van de milieuplanning en de besluitvorming. Van bij de eerste fasen van het opstellen en ontwikkelen van nieuwe wetgevende en regelgevende kaders moet rekening worden gehouden met biodiversiteitskwesities. Het is ook uiterst belangrijk om voortdurend te evalueren of de wetgeving doeltreffend is in het bevorderen van de doelstellingen van de Belgische Biodiversiteitsstrategie.

5.3 In de strategische planning de negatieve en positieve effecten identificeren van de diverse sectorale beleidslijnen (planning van landgebruik, transport, energie) op de prioritaire elementen van biodiversiteit en maatregelen nemen om deze effecten te corrigeren of te versterken

162. Activiteiten met potentiële negatieve gevolgen moeten worden geïdentificeerd en onderzocht om de exacte oorzaken en gevolgen van deze activiteiten op de biodiversiteit te bepalen. Deze analyses laten toe om oplossingen te identificeren die

- de impact van sectorale beleidslijnen op de biodiversiteit kunnen voorkomen of tot een minimum kunnen beperken.
163. Activiteiten met potentiële positieve gevolgen voor het behoud en het duurzame gebruik van biodiversiteit moeten worden opgedreven. Besprekingen met de sectoren en met biodiversiteitsexperts in een vroege fase kunnen helpen om dergelijke 'win-winsituaties' te identificeren en de positieve interacties te bevorderen.
 164. Door middel van duidelijke en wettelijk bindende regels moeten de bevoegde overheden projecten en plannen verbieden die onomkeerbare schade kunnen veroorzaken aan de prioritare elementen van de biodiversiteit, behalve indien deze gerechtvaardigd worden door dwingende redenen van groot openbaar belang.
 165. Daarom moeten procedures voor milieueffectenrapportage (MER's) en strategische milieueffectbeoordelingen (SMEB's) rekening houden met biodiversiteitscriteria en verwijzen naar relevante nationale beleidsdocumenten zoals de Belgische Biodiversiteitsstrategie, het VBD en overeenkomsten en verdragen inzake biodiversiteit.
 166. Het Verdrag inzake milieueffectrapportage in grensoverschrijdend verband (Espoo, 1991) beschrijft de verplichtingen van de partijen om de milieu-impact van bepaalde activiteiten te evalueren in een vroege fase van de planning. Het legt lidstaten ook de algemene verplichting op om elkaar te informeren en te consulteren over alle belangrijke projecten in beraad die een grote nadelige grensoverschrijdende impact kunnen hebben op het milieu.
 167. Het Europees wetgevend kader voorziet reeds in de evaluatie van de impact op de biodiversiteit veroorzaakt door projecten en plannen:
 - Richtlijn 85/337/EEC vereist een milieuevaluatie voor projecten die een impact kunnen hebben op de biodiversiteit.
 - Artikel 6 van de Habitatrichtlijn vereist de uitvoering van een gepaste evaluatie voor alle plannen of projecten die op zich of in combinatie met andere plannen of projecten een belangrijke impact kunnen hebben op een Natura 2000-site.
 - De Strategische Milieubeoordelingsrichtlijn (2001/42/EC) vereist dat bepaalde plannen en programma's uit de openbare sector het voorwerp uitmaken van een systematische milieuevaluatie. De SMB-richtlijn vermeldt biodiversiteit specifiek als een onderwerp dat moet worden gerapporteerd in het milieuraapport.
 168. Deze bepalingen werden vertaald in de Belgische federale en regionale wetten. Toch is er behoefte aan advies voor de initiatiefnemers van relevante projecten, plannen en programma's om te beoordelen of hun projecten, plannen en programma's belangrijke effecten kunnen hebben op de biodiversiteit en bijgevolg onderworpen zijn aan een SMEB (bv. opstellen van richtlijnen of oprichten van een adviescomité met biodiversiteitsexperts). Bovendien kan ook een reeks criteria over biodiversiteitsaspecten waarbij rekening moet worden gehouden tijdens de milieuevaluatie, met name in het evaluatierapport, in dat verband heel nuttig zijn.

5.4 De ontwikkeling van economische, fiscale en financiële instrumenten voor biodiversiteit aanmoedigen (ook voor de privésector)

169. Als aanvulling op bindende instrumenten en processen (reglementeringen, toegangsbeperkingen, beheersplannen, ...) kunnen marktgebonden (vaak rendabele) instrumenten op een nuttige manier worden gecombineerd om de biodiversiteitsdoelstellingen te realiseren (bv. structuren voor toegangsovereenkomsten die een marktgebonden uitwisseling van biodiversiteitsgerelateerde rijkdommen vergemakkelijken).

170. Het is ook nodig om meer en consequenter gebruik te maken van binnenlandse economische instrumenten in het kader van de bescherming van de biodiversiteit.
171. De goedkeuring van sociaal en economisch verantwoorde maatregelen (zoals subsidies, toelagen en fiscale maatregelen) die fungeren als stimuli voor de biodiversiteit, is uiterst belangrijk voor het realiseren van de drie doelstellingen van het VBD.
172. Internalisering (rekening houden met externe kosten en voordelen) moet worden gezien als een van de leidende beginselen voor het selecteren van gepaste stimulerende maatregelen om de achteruitgang van de biodiversiteit te voorkomen, te stoppen of om te keren.
173. In België werden reeds een aantal regionale initiatieven genomen die werden gefinancierd door de EU. Er worden subsidies toegekend voor activiteiten die rekening houden met biodiversiteit, zoals duurzaam privébeheer van natuurlijke reserves, milieumaatregelen bij de landbouw (bv. uitbreiding en onderhoud van natuurlijke afbakeningen, gebruik van manuele of gemechaniseerde systemen in plaats van chemische producten), duurzame bosbouw (boscijezers krijgen subsidies voor de ontwikkeling en implementatie van plannen voor bosbeheer die gebaseerd zijn op duurzaam bosbeheer, bv. behoud van inheemse boomsoorten, gebruik van inheemse soorten bij herbebossingsprojecten), vrijstelling van erfenisrechten voor privébossen en vrijstelling van erfenisrechten en vastgoedheffingen voor grond in het Vlaams Ecologisch Netwerk, vrijstelling van successierechten en heffingen op vastgoed voor landeigendommen gelegen in Waalse Natura 2000-sites, De Federale Regering nam ook initiatieven om een beleid van groene overheidsopdrachten te gebruiken om goederen te promoten die minder schadelijk zijn voor het milieu (bv. promotie van gebruik van houtproducten afkomstig van duurzaam bosbeheer).
174. Economische stimuli moeten verder worden gepromoot om de bescherming van de biodiversiteit in België aan te moedigen. Voorbeelden van maatregelen die kunnen worden gebruikt als stimuli om duurzaam gebruik van biodiversiteit aantrekkelijker te maken dan niet-duurzame activiteiten, zijn het opleggen van hogere kosten voor producten die gebruikmaken van onontgonnen rijkdommen, het promoten van producten gemaakt met duurzaam beheerde rijkdommen (bv. houtproducten met een label dat aantoont dat het hout werd gekapt in duurzame omstandigheden) of betalingen aan landbouwers die de biodiversiteit op hun land in stand houden.
175. Naast de introductie van stimuli om het behoud en het duurzame gebruik van de biodiversiteit te ondersteunen, moet men ook overwegen om economisch verkeerde stimuli die de achteruitgang van de biodiversiteit versnellen, te schrappen of aan te passen (dit gaat van overheidssubsidies die niet-duurzame landbouw en visserij ondersteunen tot met overheidsgeld gefinancierde projecten die de biodiversiteit uithollen of vernietigen).
176. Aangezien individuele maatregelen vaak niet volstaan om de complexe aspecten van beslissingen over de bescherming van de biodiversiteit of het duurzame gebruik aan te pakken, is een combinatie van maatregelen nodig. Het is ook belangrijk dat de verschillende instrumenten (op de verschillende niveaus) aan elkaar gekoppeld zijn, dat ze efficiënt worden gebruikt en dat de tekortkomingen worden opgevolgd.
177. Bovendien moet de 'waarde' van de biodiversiteit behandeld worden (verband met doelstelling 7.5. 'Onze kennis van socio-economische voordelen van biodiversiteit verbeteren') om de markt- en niet-marktgebonden aspecten van biodiversiteit te integreren in economische beslissingen. De druk om de biodiversiteit te verminderen

is immers zo groot dat we de waarde van biodiversiteit moeten aantonen om de introductie van stimuli te bevorderen.

VBD-instrument

Het VBD formuleerde voorstellen voor het ontwerp en de implementatie van stimuli. De voorstellen (bekrachtigd in COP-6) belichten de belangrijkste elementen waarmee rekening moet worden gehouden bij het ontwerp en de implementatie van stimuli en bevatten ook richtlijnen voor het selecteren van gepaste aanvullende maatregelen.

5.5 Rekening houden met biodiversiteitsaspecten bij het nationaal beleid inzake exportkredieten

178. Exportkredietinstellingen verlenen financiële steun (leningen, garanties, verzekeringen) voor projecten in Zuid- en Oost-Europa. Zij streven ernaar om nationale industrieën in het buitenland te helpen. Het beleid inzake exportkrediet kan een grote impact hebben op het milieu en vooral op de biodiversiteit (bv. door het ondersteunen van projecten voor de bouw van dammen, pijpleidingen, ...).
179. De impact op de biodiversiteit moet helemaal worden opgenomen in de evaluatieprocedures voor projecten ondersteund door exportkredietinstellingen. Het is belangrijk de milieucriteria te onderzoeken die worden gebruikt om de investeringen door exportkredietinstellingen en andere door de overheid gefinancierde financiële instellingen te evalueren en te garanderen dat bij deze criteria rekening wordt gehouden met de biodiversiteit. Screeningprocedures voor projecten moeten ervoor zorgen dat activiteiten die onomkeerbare schade veroorzaken aan de biodiversiteit niet worden gepromoot.

5.6 Rekening houden met de potentiële invasiviteit van soorten bij het nemen van beslissingen voor de import en export van levende wezens

180. De internationale handel in wilde soorten (planten en dieren) kan een negatieve invloed hebben op de biodiversiteit door de introductie van invasieve vreemde soorten (IVS).
181. Heel wat invasieve soorten komen per ongeluk in België binnen, bv. door de import van hout, of worden onopzettelijk geïmporteerd voor gebruik in diverse sectoren (landbouw, tuinbouw, handel in huisdieren, ...). Het is enorm belangrijk om rekening te houden met de problemen rond invasieve soorten bij het opstellen van nationale wetten en reglementeringen inzake handel in levende dieren of planten.
182. Het gebruik van IVS wordt niet alleen behandeld in verdragen inzake biodiversiteit, maar ook in andere internationale verdragen en organisaties.
183. De Wereldhandelsorganisatie werd door het VBD uitgenodigd, via het Comité voor Handel en Milieu, om rekening te houden met de problemen rond IVS bij de evaluatie van de impact van de handel en vrijmaking van de handel.
184. Het Internationaal Verdrag voor de Bescherming van Planten (IVPB) is een multilateraal verdrag ingediend door de Directeur-generaal van de FAO. Het doel van dit verdrag is het ondernemen van gemeenschappelijke en doeltreffende acties om de verspreiding en de introductie van plagen, planten en plantproducten te voorkomen en het promoten van maatregelen om deze onder controle te houden. De FAO stelde praktijkcodes op voor de omgang met vreemde soorten en ontwikkelde producten zoals de databank van de FAO over de introductie van watersoorten.
185. De 'IMO International Convention for the Control and Management of Ships' Ballast Water and Sediments' (goedgekeurd in 2004) handelt over de introductie van invasieve mariene soorten in nieuwe milieus via ballastwater, vervuilde boegen en andere infectieoverbrengers.

186. Het CITES-verdrag streeft ernaar de impact van de handel op de soorten te voorkomen door bewegingen in bepaalde categorieën van bedreigde soorten te controleren. De CITES-Commissies voor Planten en Dieren werken samen met het VDB aan de voorbereiding van een lijst met potentiële invasieve dier- en plantensoorten opgenomen in de CITES-bijlagen. De EC-verordening over de implementatie van CITES binnen de EU vormt de basis voor de controle op de import van bepaalde soorten die erkend worden als invasief (Verordening 338/97, Artikel 4.6(d)).
187. Er bestaan mogelijkheden voor synergieën tussen deze forums en het VDB inzake de introductie van potentieel invasieve vreemde soorten. In deze forums moet rekening worden gehouden met de leidende beginselen van het VDB over invasieve vreemde soorten. Anderzijds kan de opgedane ervaring (bv. ervaring opgedaan onder CITES over controles op de handel in wilde flora en fauna) bijdragen tot nationale en internationale inspanningen om internationale bewegingen van IVS te voorkomen.

5.7 De voordelen voor de gezondheid voortvloeiend uit de biodiversiteit optimaliseren en de samenwerking tussen de betrokken organisaties/overheidsdiensten uitbreiden

188. Er wordt onvoldoende aandacht besteed aan de belangrijke bijdrage die biodiversiteit kan leveren aan de gezondheid van de mens.
189. Heel wat soorten leveren informatie die van onschatbare waarde is voor de menselijke geneeskunde. Wanneer er soorten verloren gaan, verliezen we ook de anatomische, fysiologische en gedragsinformatie die ze bevatten.
190. Planten en microben bestaan al heel lang en vormen een belangrijke basis voor de ontwikkeling van geneesmiddelen zoals kinine, morfine, penicilline, ... (ongeveer een kwart van alle preparaten komen rechtstreeks uit planten of zijn chemisch gewijzigde versies van plantensubstanties en meer dan de helft ervan zijn vervaardigd naar het voorbeeld van natuurlijke stoffen). Recenter werd veel aandacht besteed aan de potentiële ontwikkeling van belangrijke geneesmiddelen uit dieren, waarvan er sommige met uitsterven zijn bedreigd.
191. Door de duurzame productiviteit van bodems te garanderen en genetische rijkdommen te voorzien voor gewassen, vee en mariene soorten die worden gekweekt als voedsel, speelt de biodiversiteit ook een cruciale rol in de voedselproductie voor de wereld en garandeert zij een evenwichtig dieet (gevarieerde landbouwproducten houden een adequate voedselvoorziening op peil en voorkomen ondervoeding). Bovendien zorgen genetisch gevarieerde landbouwoppervlakken voor een betere weerstand tegen de belasting van het milieu en garanderen zij zo een grotere voedselveiligheid voor de bevolking.
192. Tenslotte kunnen versnelde storingen in de biodiversiteit uiterst nefaste invloeden hebben op de verspreiding van reeds bestaande overdraagbare ziekten of zelfs in het ontstaan van nieuwe overdraagbare ziekten, door wijzigingen aan infectieoverbrengers en/of doelpopulaties en in relaties tussen gastheren en ziekteverwekkers. Dergelijke studies over het verband tussen de verstoring van de biodiversiteit en de toename van de verspreiding van ziektes kunnen stilaan overtuigende resultaten voorleggen, bv. in het geval van de epidemiologie van malaria, schistosomiasis en de ziekte van Lyme.
193. We moeten een beter inzicht krijgen in het belangrijk verband dat bestaat tussen de gezondheid van de mens en biodiversiteit en de daaruitvolgende ontwikkelingen. Interdisciplinair onderzoek rond deze gezamenlijke thema's moet worden bevorderd. Opleidingsprogramma's moeten het bewustzijn over dat verband promoten. Daarnaast moet ook de relatie tussen gezondheids- en milieuorganisaties en ministeries worden

verbeterd om te garanderen dat bij de planning en implementatie van het beleid rekening wordt gehouden met deze kwesties.

5.8. De implementatie van CITES aanmoedigen om de biodiversiteit te behouden

194. Het doel van het CITES-verdrag bestaat erin te garanderen dat de internationale handel in wilde dieren en planten hun overleven niet in gevaar brengt.
195. Elke soort die bedreigd is of in de toekomst bedreigd kan worden door de handel, is vermeld in een van de drie CITES-bijlagen. Afhankelijk van de plaats op deze lijsten, is de handel in deze soorten onderworpen aan strikte reglementeringen. Door een continue opvolging van de status van de populatie, kan de handel in specifieke combinaties van soorten en landen worden verboden.
196. Als lidstaat van de Europese Unie implementeert België de CITES-wetgeving door middel van twee EC-verordeningen, in combinatie met de Belgische CITES-wet van 1983.
197. Teneinde de implementatie van CITES in België op korte en lange termijn te verbeteren, worden eerst diverse doelen gesteld.
198. Het eerste doel is het uitbreiden van de Wetenschappelijke Autoriteit voor CITES met een professionele secretaris bevoegd voor het opstellen van voorbereidende documenten voor de vergaderingen van de Belgische Wetenschappelijke Autoriteit, de vergaderingen van de Wetenschappelijke Evaluatiegroep en deze van de CITES-Commissie voor Planten en Dieren. Deze secretaris is ook bevoegd voor het wetenschappelijk advies over de mogelijke import van specifieke soort-land-combinaties en voor nieuwe voorstellen voor amendementen die moeten worden ingediend bij de Conferentie van de CITES-partijen om bepaalde bedreigde soorten (opnieuw) op te nemen in de CITES-bijlagen.
199. Deze ambtenaar moet ook alle andere contacten verzorgen tussen het management en de Wetenschappelijke Autoriteit, en moet ook instaan voor de correspondentie met de Wetenschappelijke Autoriteiten van de andere CITES-Partijen.
200. Artikel 17 van het Belgisch Koninklijk Besluit inzake CITES van 9/4/2003 legt de oprichting van een nationale toezichtgroep op. Door de implementatie van dit artikel zullen procedures worden vastgelegd voor de coördinatie van het nationale toezicht bij alle relevante nationale overheden.
201. Zo zal België vernieuwende manieren onderzoeken om de capaciteit op te drijven en de uitvoering te verbeteren, bijvoorbeeld door de uitwisseling van kennis en expertise op nationaal en EU-vlak te bevorderen.
202. De bijbehorende coördineerde Toezichtgroep opgericht door de Europese Commissie zal de samenwerking garanderen tussen de relevante nationale overheden, WDO, Interpol, Europol, het CITES-Secretariaat en intergouvernementele organisaties teneinde een efficiënte implementatie en uitvoering van de EU-verordening over handel in in het wild levende diersoorten te garanderen.

5.9 De sociale functie van biodiversiteit in stand houden en versterken

203. Mensen zijn voor hun welzijn en plezier in het leven afhankelijk van fundamentele biologische systemen en processen. Tot nu toe wordt het belangrijke verband tussen biodiversiteit en sociaal welzijn (gezondheid, opleiding, aankoop van goederen die worden geëist door de samenleving, creatie en behoud van tewerkstelling, ontspanning, ...) onvoldoende erkend en hebben we er onvoldoende inzicht in. De esthetische waarden van natuurlijke ecosystemen en landschappen dragen vaak bij tot het bezielend, emotioneel en spiritueel welzijn van een uiterst verstedelijkte bevolking.

204. Om al die redenen is het nodig om meer te leren over de sociale voordelen van biodiversiteit en over de voordelen voortvloeiend uit de sociale diversiteit met het oog op het versterken van synergieën en het beperken van sociale ongelijkheden en hun vermijdbare druk en negatieve impact op de biodiversiteit.
205. In het kader van doelstellingen 7.5 en 5.7 moet naar behoren rekening worden gehouden met de sociale en culturele diversiteit in België bij de uitwerking en implementatie van een biodiversiteitsbeleid teneinde de diverse groepen en actoren in de gemeenschap op een efficiënte en rechtvaardige manier te mobiliseren.

Doelstelling 6: Bijdragen tot een eerlijke toegang tot en een billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen en deze promoten

206. De eerlijke en billijke verdeling van de voordelen voortvloeiend uit het gebruik van de genetische rijkdommen is de derde doelstelling van het VBD. Ze is even belangrijk als de andere twee om het doel om de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen tegen 2010 te realiseren.
207. Duizenden jaren lang beschouwde men de genetische rijkdommen* als vrij toegankelijk, ondanks hun potentiële financiële waarde. Prospectoren mochten deze rijkdommen gewoon meenemen uit het land van herkomst om ze te gebruiken voor de ontwikkeling van commerciële producten, bv. farmacologisch actieve stoffen. Het VBD definieert nieuwe manieren voor het behandelen van activiteiten voor bioprospectie door de soevereine rechten van landen op hun genetische rijkdommen te erkennen. Het VBD moedigt aan om de resultaten van onderzoek en ontwikkeling en de voordelen die voortvloeien uit commercieel en ander gebruik van genetische rijkdommen op een eerlijke en billijke manier te delen met het land dat deze rijkdommen levert. Dit betekent dat landen die genetische rijkdommen leveren (vaak landen uit het zuiden, met een grote rijkdom aan biodiversiteit) bevoegd zijn om de toegangsvoorwaarden tot hun genetische rijkdommen te definiëren.
208. Om toegang te hebben tot genetische rijkdommen, moeten de gebruikers van de genetische rijkdommen:
 - 1°) aan het land dat de genetische rijkdommen levert toestemming vragen om de genetische rijkdommen of de kennis te verzamelen of te gebruiken *voor deze activiteit plaatsvindt (Voorafgaande geïnformeerde toestemming*)*
 - 2°) de voorwaarden voor de uitwisseling overeenkomen met het leverende land (*Onderling overeengekomen voorwaarden**)
 - 3°) de voordelen voortvloeiend uit het gebruik van genetische rijkdommen op een eerlijke en billijke manier delen met de leveranciers van genetische rijkdommen (*Eerlijke en billijke verdeling van de voordelen*). Deze voordelen kunnen financieel of niet-financieel zijn (samenwerkingsverbanden voor onderzoek of commerciële partnerschappen, stalen van wat wordt verzameld, deelname of opleiding van nationale onderzoekers, overdracht van biotechnologische apparatuur en knowhow, ...).
209. Aangezien activiteiten voor bioprospectie meestal gepaard gaan met het nemen van kleine stalen van materiaal, is de impact ervan op de biodiversiteit als dusdanig tamelijk beperkt. De naleving van de ABS-bepaling van het VBD is echter van cruciaal belang voor de biodiversiteit, aangezien dit een rechtstreekse stimulans inhoudt voor de biologisch rijke (maar vaak economisch armere) landen die genetische rijkdommen leveren om hun biodiversiteit te beschermen, wat uiteindelijk ten voordele is van iedereen. Zoals vermeld in de 'Ecosystem Assessment' (2005), "tonen

talloze succesverhalen aan hoe efficiënt directe betalingen en de overdracht van eigendomsrechten zijn om lokale gemeenschappen te stimuleren om hun biodiversiteit in stand te houden".

210. In 2002 ondertekende België ook het Internationaal Verdrag inzake Plantgenetische Hulpbronnen voor Voeding en Landbouw (de ratificatieprocedure is momenteel aan de gang). De doelstellingen van dit verdrag zijn het behoud en het duurzame gebruik van genetische plantenrijkdommen voor voedsel en landbouw en de eerlijke en billijke verdeling van voordelen uit hun gebruik met het oog op duurzame landbouw en voedselveiligheid, in overeenstemming met het Verdrag inzake Biologische Diversiteit. De kern van het verdrag is een 'multilateraal systeem' om de toegang tot genetische rijkdommen te vergemakkelijken voor 64 belangrijke gewassen en veevoeders en de voordelen op een eerlijke en billijke manier te delen. Het Verdrag erkent de rechten van landbouwers, waaronder de bescherming van de traditionele kennis, en het recht op een billijke deelname aan de verdeling van de voordelen en aan de nationale besluitvorming over genetische plantenrijkdommen.
211. België heeft al diverse initiatieven genomen met het oog op de implementatie van de ABS- bepalingen van het VBD door zijn wetgeving op de patenten en door het ontwikkelen van een vrijwillige gedragscode om landen te helpen om de voorwaarden voor de toegang tot en deling van voordelen voor de overdracht van microbiële genetische rijkdommen ('*Micro-organisms Sustainable use and Access Regulation International Code of Conduct, MOSAICC*') na te leven. Bovendien is de Nationale Plantentuin van België lid van het IPEN-programma van plantentuinen in de EU (International Plant Exchange Network) met het oog op de uitwisseling van plantmaterialen. IPEN geeft de deelnemende tuinen de toestemming om materialen uit te wisselen voor niet-commerciële doeleinden in overeenstemming met de doelstellingen van het VBD.
212. Toch moet België nog bijkomende maatregelen nemen om nieuwe bepalingen over de toegang tot en de verdeling van voordelen in de praktijk te brengen.

VBD-instrument

In 2002 keurden de Partijen van het VBD de Richtlijnen van Bonn goed over de toegang tot genetische rijkdommen en over de eerlijke en billijke verdeling van voordelen voortvloeiend uit het gebruik ervan. Deze richtlijnen werden ontwikkeld om de Partijen bij te staan bij het uitwerken van wetgevende, administratieve of beleidsmaatregelen over de toegang tot en de verdeling van rijkdommen, en van contracten en andere overeenkomsten met onderling overeengekomen voorwaarden voor toegang tot en verdeling van de voordelen.

De Richtlijnen definiëren de stappen in de procedures voor toegang tot en verdeling van de voordelen. Daarbij ligt de nadruk op de verplichting voor gebruikers om de voorafgaande geïnformeerde toestemming te vragen van de leveranciers. Ze identificeren ook de basisvereisten voor onderling overeengekomen voorwaarden, definiëren de belangrijkste functies en verantwoordelijkheden van gebruikers en leveranciers en benadrukken het belang van de betrokkenheid van alle stakeholders.

Operationele doelstellingen

6.1 Het concept van ABS uitleggen en informatie over ABS verspreiden op ruime schaal

213. Het is belangrijk om gebruikers en leveranciers van genetische rijkdommen bewuster te maken van het VBD en van de bijbehorende ABS-bepalingen en 'beste praktijken'.

Aangezien de ABS-bepalingen van het VBD onvoldoende gekend zijn en bovendien dubbelzinnig en moeilijk te begrijpen kunnen zijn voor mensen uit de praktijk, is het belangrijk dat België het inzicht erin vergemakkelijkt en de relevantie en implicaties ervan uitlegt. Aangezien de Richtlijnen van Bonn tot nu toe het meest praktische hulpmiddel zijn over de ABS-bepalingen van het VBD, zal speciale aandacht worden besteed aan dit instrument en zal het gebruik ervan worden aangemoedigd.

214. Een communicatiemiddel dat hiervoor gebruikt kan worden is de EC ABS-portaalsite (<http://abs.eea.eu.int/index.php>) die tot doel heeft een netwerk van Europese stakeholders op het vlak van ABS uit te bouwen om hun ervaringen met deze problematiek te delen.
215. België heeft een eerste stap gezet voor een informatiecampagne over de ABS-problematiek door de lancering van een onderzoek naar het bewustzijn van de Belgische stakeholders over de ABS-bepalingen en over de impact van deze bepalingen op hun beleid voor de implementatie van de ABS-principes.

6.2 De Richtlijnen van Bonn en bijbehorende gedragscodes implementeren en het gebruik ervan aanmoedigen

216. België moet richtlijnen promoten voor de implementatie van de richtlijnen over toegang tot en verdeling van de voordelen van het VBD, zoals bijvoorbeeld de Richtlijnen van Bonn. Doelgerichte gedragscodes (bv. MOSAICC) moeten verder worden uitgebouwd en het gebruik ervan moet worden aangemoedigd.
217. Bovendien moet België nationale mechanismen en maatregelen over de toegang tot genetische rijkdommen en de eerlijke en billijke verdeling van voordelen conform het VBD ontwikkelen en implementeren. Deze mechanismen kunnen van wetgevende, institutionele en financiële aard zijn en veronderstellen een samenwerking tussen overheden en andere betrokkenen.

6.3 Mechanismen ontwikkelen om de samenwerking tussen stakeholders voor de ABS-problematiek te bevorderen

218. Toegang tot en verdeling van voordelen is een belangrijke bepaling van het VBD, maar het onderwerp van de handel in genetische rijkdommen belangt ook andere forums aan.
219. De 3 belangrijkste internationale forums die de ABS-problematiek behandelen zijn:
 - De Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties (FAO) (Internationaal Verdrag inzake Plantgenetische Hulpbronnen voor Voeding en Landbouw, Fytosanitaire overeenkomsten)
 - De Wereldhandelsorganisatie (WTO) (handelsgebonden aspecten van de -TRIPS- overeenkomst)
 - De Wereldorganisatie voor Intellectueel Eigendom en vooral haar Intergouvernementeel Comité voor intellectuele eigendommen en genetische rijkdommen, traditionele kennis en folklore.
220. Een betere samenwerking tussen het VBD en deze forums is noodzakelijk om de efficiënte implementatie te verbeteren en om coherente en consequente standpunten in deze forums te garanderen.
221. Er bestaat ook een verband tussen VBD en CITES op het vlak van de ABS-problematiek. Dit werd benadrukt tijdens een expertworkshop om de samenwerking en de synergieën tussen CITES en VBD te bevorderen (Vilm, Duitsland, april 2004).

Tijdens deze workshop benadrukte men dat "het van cruciaal belang is dat de overheden die CITES implementeren en de autoriteiten bevoegd voor VBD een volledig inzicht hebben in de ABS-problematiek en hoe deze kan worden beïnvloed door de implementatie van CITES en omgekeerd". Een beter inzicht in de ABS-problematiek garandeert dat beslissingen die binnen het kader van CITES worden genomen compatibel zijn met de verplichtingen van het VBD en vice versa. Bovendien voorkomt een beter inzicht ook misverstanden of foutieve interpretaties.

6.4 Operationele mechanismen creëren om de kennis, innovaties en praktijken te beschermen van inheemse en lokale gemeenschappen met traditionele levensstijlen die relevant zijn voor het behoud en het duurzame gebruik van biodiversiteit

222. Inheemse en lokale gemeenschappen zijn nauw verbonden met de biodiversiteit en dragen bij tot de bescherming ervan.
223. De traditionele kennis van inheemse en lokale gemeenschappen over het mogelijke gebruik van de biodiversiteit die hen omringt, vormt een belangrijke basis voor het behoud van de biodiversiteit en voor het duurzame gebruik ervan. Traditionele kennis is een belangrijke rijkdom, vooral in de zoektocht naar nieuwe geneesmiddelen. We moeten deze eeuwenoude kennis bewaren en in stand houden.
224. Houders van traditionele kennis zijn belangrijke stakeholders in ABS-overeenkomsten en initiatieven. Artikel 8j van het VBD handelt specifiek over het respecteren, het behoud en de instandhouding van de kennis, innovaties en praktijken van inheemse en lokale gemeenschappen met traditionele levensstijlen die relevant zijn voor het behoud en het duurzame gebruik van de biologische diversiteit. Dit artikel moedigt ook de bredere toepassing van deze kennis aan, met de goedkeuring en de betrokkenheid van de houders, op voorwaarde dat alle voordelen die voortvloeien uit het gebruik van deze traditionele kennis gedeeld worden.
225. België is van mening dat er in België geen inheemse en lokale gemeenschappen bestaan in de betekenis van het VBD. België neemt echter wel deel aan internationale besprekingen over traditionele kennis. Traditionele kennis, innovaties en praktijken moeten worden erkend in overeenkomsten over toegang tot en verdeling van voordelen. De deelname van vertegenwoordigers van inheemse en lokale gemeenschappen aan de geschikte forums moet worden ondersteund. Anderzijds zal het behoud en de verdeling van traditionele kennis geïntegreerd worden in de Belgische projecten voor ontwikkelingssamenwerking of wetenschappelijke samenwerking die gericht zijn op inheemse en lokale gemeenschappen als belangrijkste stakeholders.

VBD-instrument

Om de ontwikkeling en de versterking van capaciteiten van individuen, instellingen en gemeenschappen voor een effectieve implementatie van de bepalingen van het VBD over toegang tot en verdeling van voordelen, en meer specifiek de Richtlijnen van Bonn, te vergemakkelijken en te ondersteunen, keurde het VBD op zijn 7e vergadering een actieplan voor kennisopbouw over toegang tot genetische rijkdommen en verdeling van de voordelen goed. Het actieplan identificeert belangrijke domeinen waarin initiatieven voor kennisopbouw en mechanismen voor de implementatie van kennisopbouw in deze domeinen nodig zijn.

6.5. Een internationaal kader over ABS uitwerken

226. Binnen het kader van het VBD wordt er gewerkt aan het uitbouwen van en onderhandelen over een internationaal regime over toegang tot genetische middelen en

verdeling van voordelen met het doel instrumenten goed te keuren om de ABS-bepalingen van het Verdrag effectief te implementeren.

227. België zal deelnemen aan de geplande onderhandelingen en bijdragen tot de ontwikkeling van een transparant internationaal ABS-beleid conform het mandaat dat werd goedgekeurd op COP7.

Doelstelling 7: Wetenschappelijke kennis over biodiversiteit verbeteren en communiceren

228. Een efficiënt behoud van de biodiversiteit vereist een correcte identificatie en een opvolging in tijd en ruimte van al haar componenten op alle niveaus, met name van genen tot ecosystemen. Een adequate kennis van de status en de trends op het vlak van biodiversiteit is een noodzakelijke voorwaarde voor een adaptief beheer van de ecosystemen. Toch zijn er nog heel wat hiaten in onze kennis over de primaire gegevens van biodiversiteit en over de rol van taxa in de werking van de ecosystemen.
229. We hebben nog maar weinig inzicht in de gevolgen van de huidige en toekomstige achteruitgang van de biodiversiteit, zowel voor de gezondheid van de ecosystemen als voor het welzijn van de mens. Bovendien blijft de doeltreffendheid van de beleidsreacties meestal ongedocumenteerd. De gevolgen van invasieve vreemde soorten zijn onvoldoende onderzocht. Synergieën tussen beleidsreacties en onderzoek zijn in grote mate afhankelijk van onze bekwaamheid om ons inzicht in en de vereiste bijkomende kennis over biodiversiteit te verbeteren en erover te communiceren.
230. Om de hiaten op te vullen zijn een aantal dingen nodig: (i) meer investeringen en kennisopbouw in belangrijke biologische disciplines zoals taxonomie, ecologie en andere, (ii) gemakkelijke toegang tot gegevens over biodiversiteit, en (iii) een betere coördinatie en communicatie tussen beleid en onderzoek.
231. De bovenvermelde hiaten komen vooral voor in ontwikkelingslanden. De Belgische regering verleent steeds meer steun en fondsen voor onderzoek en opleiding om zo de kennis en de kennisopbouw over biodiversiteit in deze landen uit te breiden. Deze inspanningen zullen op hun beurt bijdragen tot een betere implementatie van de multilaterale milieuovereenkomsten die worden geratificeerd door deze landen.
232. De operationele doelstellingen in deze nationale biodiversiteitsstrategie bouwen verder op de onderzoeksdoelstellingen uit de Boodschap van Malahide, vooral op Doelstelling 16, op de Verklaring en de Aanbevelingen van Killarney en op het Europees Platform voor Biodiversiteitsonderzoek (www.epbrs.org).

VBD-instrumenten en artikels

Artikel 12 van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit handelt specifiek over 'onderzoek en opleiding' en benadrukt de speciale behoeften van de ontwikkelingslanden. Diverse beslissingen genomen door de Conferentie van de Partijen (COP) vragen om een verbetering van het onderzoek naar biodiversiteit met de nadruk op het genereren van primaire biodiversiteitsgegevens die een betere implementatie van de thematische programma's en multifunctionele kwesties van het VBD mogelijk maken. Aanbevelingen en advies voor het evalueren van de taxonomische capaciteit werden opgenomen in de 'Darwin Declaration' die werd goedgekeurd door COP-4 en die leidde tot het Wereldwijd Taxonomisch Initiatief (GTI – Global Taxonomy Initiative).

De belangrijkste domeinen uit het VBD voor de ondersteuning van de behoeften aan kennis en communicatie zijn:

- a) inventarisatie van en toezicht op biodiversiteit en bedreigende processen (Artikel 7),
- b) onderzoek en opleiding op het vlak van de identificatie van biodiversiteit (Artikel 12),
- c) de ontwikkeling van voorlichtings- en bewustmakingsprogramma's (Artikel 13),
- d) de uitwisseling van informatie over biodiversiteit vergemakkelijken (Artikel 17),
- e) technische en wetenschappelijke samenwerking stimuleren (Artikel 18).

Operationele doelstellingen

7.1 Bestaande gegevens en informatie verzamelen en samenvatten en deze kennis bekendmaken aan een breder publiek

233. Het boek *'Biodiversity in Belgium, a country study'* (augustus 2003), geeft een gedetailleerd overzicht van de bestaande kennis over de biodiversiteit in België (status, trends en bedreigingen). Bovendien legt deze landstudie ook de nadruk op de dringende noodzaak om onze kennis van alle componenten van onze biodiversiteit uit te breiden en te verdiepen.
234. Bijkomende verzamelingen en samenvattingen van bestaande gegevens en informatie, waarbij ten volle gebruik wordt gemaakt van elektronische hulpmiddelen, zullen een nog betere achtergrond vormen voor het opsporen van hiaten in de onderzoeksbehoeften en in de prioriteiten voor het beleid.
235. De verspreiding van wetenschappelijke gegevens en informatie over biodiversiteit mag zich niet alleen richten tot de wetenschappelijke gemeenschap, maar moet een zo breed mogelijk publiek bereiken, inclusief besluitvormers, leraren, studenten en de bevolking in het algemeen. Dit betekent dat de primaire wetenschappelijke gegevens en de conclusies moeten worden voorgelegd in een formaat dat en in een taal die toegankelijk is voor een niet-gespecialiseerd publiek. Dat is vooral belangrijk wanneer thema's rond biodiversiteit worden opgenomen in opleidings- en bewustmakingsprogramma's.

7.2 Onderzoek promoten en aanmoedigen dat bijdraagt tot de kennis van en het inzicht in de Belgische biodiversiteit

236. Een volledige en effectieve implementatie van heel wat van de activiteiten die geïdentificeerd zijn in de Belgische Biodiversiteitsstrategie vereist een aanzienlijke verbetering van de kennis van en het inzicht in de Belgische biodiversiteit. Daarom is er aanzienlijk meer onderzoek naar biodiversiteit nodig, naar het systeem van genetica, soorten en ecosystemen, terwijl de door de collega's geëvalueerde resultaten van dit onderzoek snel moeten worden bekendgemaakt om een adaptief beheer mogelijk te maken.
237. Het is duidelijk dat heel wat kwesties uit de Belgische Biodiversiteitsstrategie onmiddellijke acties vereisen, bv. om op handen zijnde bedreigingen te herstellen wanneer er onvoldoende tijd is voor een grondige studie om reddingsacties te onderbouwen. Bij gebrek aan uitvoerige onderzoeksgegevens lopen dergelijke onmiddellijke acties echter het risico van mislukking of op negatieve, onverwachte nevenwerkingen. Daarom is het van cruciaal belang om onderzoeksprojecten op dergelijke manier te ontwerpen dat de verwachte resultaten onmiddellijke acties

kunnen begeleiden en onderbouwen en ook gegevens kunnen genereren die kunnen helpen om het behoud en het beheer van de biodiversiteit op lange termijn te plannen en te realiseren.

238. Belangrijke onderzoeksimpulsen zijn nodig op het vlak van taxonomie en ecologie, inclusief inventarisatieprojecten, protocols voor een snelle evaluatie van de biodiversiteit, en opvolgingsprogramma's op lange termijn, evenals gedetailleerde *ad hoc* behoudsinitiatieven (bv. in natuurparken en andere beschermde gebieden). Het opstellen van thematische inventarissen (agrobiodiversiteit, biodiversiteit aan geneeskundige planten) moet worden gepromoot, net als de opstelling van een nauwkeurige cartografie van planten in het kader van mogelijke bedreigende GGO-culturen.

7.3 Adequate opvolgingsmethodologieën en biodiversiteitsindicatoren ontwikkelen

239. Het toezicht op de biodiversiteit is net als het wegwerken van de oorzaken van bedreigende processen inherent aan alle doelstellingen van de Belgische Biodiversiteitsstrategie, en vooral aan Doelstellingen 1 en 2. Daarom moet meer onderzoek worden gevoerd naar opvolgingsmethodologieën en naar de ontwikkeling van biodiversiteit. Deze onderzoeksinspanningen moeten bij voorkeur worden gevoerd in overeenstemming met, en indien mogelijk in samenwerking met gelijkaardige programma's die worden uitgevoerd op Europees en internationaal niveau.
240. Door de definitie van nationale normen voor biodiversiteitsinventarissen en opvolgingsprocedures die gebruik maken van een gepaste reeks gemeenschappelijke indicatoren (zie Doelstelling 1) zal men de vooruitgang die België heeft geboekt ten opzichte van de doelstelling van 2010 beter kunnen evalueren en communiceren. Dergelijke normen zullen ook helpen om de rapporteringsverplichtingen aan internationale instanties na te leven. Ze zullen bovendien een adaptief beheer van de componenten van biodiversiteit mogelijk maken en tevens het beleid versterken met betrekking tot activiteiten en processen die de biodiversiteit bedreigen.

7.4 Het integratieniveau van de biodiversiteit in sectorale beleidslijnen en hun impact op de biodiversiteit evalueren

241. De biodiversiteit in België wordt vooral bedreigd door antropogene activiteiten, die vaak worden beheerd in sectorale beleidslijnen. Er moet specifiek onderzoek worden ontwikkeld om de huidige kennis van de impact van het sectoraal beleid op de biodiversiteit te verhogen en om het integratieniveau van de biodiversiteit in deze sectorale beleidslijnen te evalueren.
242. De integratie van het biodiversiteitsbeheer in sectorale beleidslijnen impliceert dat kwesties die te maken hebben met biodiversiteit belangstelling krijgen van diverse socio-economische actoren, bv. agrovoedingssector, biotechnologie, toerisme.
243. Er is meer onderzoek nodig om de effecten van de huidige agrotechnologie op de agrobiodiversiteit en de in het wild levende flora en fauna (bv. bestuivers) te ramen. Het onderzoek moet ook de studie van de gevolgen van nieuwe technologieën (bv. GGO's en nanotechnologieën) voor de biodiversiteit omvatten.

7.5 Onze kennis van de socio-economische voordelen van de biodiversiteit verbeteren

244. De integratie van socio-economische wetenschappen in het onderzoek naar biodiversiteit is van cruciaal belang om de voortdurende achteruitgang van de biodiversiteit onder invloed van de mens te vertragen en een halt toe te roepen. Hierbij moet men ook gebruikmaken van analyses van bewustmaking en opvattingen, van attitudes en voorkeuren van consumenten met betrekking tot biodiversiteit, en hoe deze in verband staan met gedrag en openbaar beleid.
245. Om de beleidsvorming te beïnvloeden en de bewustmaking te stimuleren is een grotere kennis van de waarden van de biodiversiteit (niet beperkt tot de louter economische waarde) nodig, bv. door betere methodes voor de waardebepaling ervan. Bij het waarderingproces moeten de relaties tussen gezondheid (lichamelijk en geestelijk welzijn) en biodiversiteit worden onderzocht. Er moet meer onderzoek worden gevoerd naar het verband tussen veranderingen in de biodiversiteit en de toename in de verspreiding van sommige reeds bestaande ziekten bij mens en dier, of bij het opduiken van nieuwe ziekten.
246. Een beter inzicht in de manier waarop de mens de biodiversiteit gebruikt, en hoe dit gebruik de biodiversiteit, goederen en diensten van ecosystemen beïnvloedt, en in de ecologisch-economische veerkracht van het systeem, zijn voorbeelden van onderzoeksonderwerpen die ontwikkeld moeten worden ter ondersteuning van de Belgische Nationale Biodiversiteitsstrategie.

7.6 De links en de communicatie tussen onderzoek en beleid verbeteren

247. Er bestaan duidelijke tekortkomingen in de interface tussen beleid en onderzoek: er wordt onvoldoende onderzoek gedaan dat relevant is voor het beleid en de bestaande kennis wordt onvoldoende toegepast in de beleidsvorming. Om deze tekortkomingen op te lossen, zijn inspanningen op verschillende niveaus nodig, van wetenschap tot beleid.

7.7 De Belgische expertise optimaal gebruiken om de implementatie van het Verdrag in ontwikkelingslanden te ondersteunen

248. België moet zijn wetenschappelijke expertise die aanwezig is in universiteiten, instituten en NGO's ten volle aanwenden om ontwikkelingslanden, die vaak rijk zijn aan biodiversiteit, maar arm aan middelen, te helpen om de doelstellingen van het Verdrag beter te implementeren. De kennisopbouw voor het biodiversiteitsbeheer verbeteren en stroomlijnen is voor deze landen een noodzakelijke voorwaarde om hun wetenschappelijke kennis en expertise in kerndomeinen van het Verdrag te verbeteren en zo de verplichtingen opgelegd in het Verdrag beter te implementeren.
249. Een groter engagement van de ontwikkelingslanden voor het Verdrag zal niet alleen bijdragen tot een meer succesvolle duurzame ontwikkeling op wereldniveau, maar zal hen ook de kans bieden om de ultieme uitdaging opgelegd door de 2010-doelstelling tot een goed einde te brengen.
250. Deze doelstellingen kunnen worden gerealiseerd door: (i) kennisopbouw te ondersteunen bij de identificatie van en het toezicht op biodiversiteit, (ii) een betere toegang te garanderen tot gegevens over biodiversiteit opgeslagen in Belgische verzamelingen, archieven en databanken, (iii) wetenschappelijke en technische samenwerking te promoten, (iv) relevante technologieën te transfereren om

biodiversiteitskwesaties aan te pakken en (v) opleidings- en bewustmakingsprogramma's te ontwikkelen.

Doelstelling 8: De gemeenschap erbij betrekken via communicatie, onderwijs, bewustmaking en opleiding

251. Net als voor heel wat maatregelen met betrekking tot duurzame ontwikkeling, is het succes van de implementatie van de Nationale Biodiversiteitsstrategie afhankelijk van het inzicht dat de samenleving, de privéorganisaties en de overheden hebben in het belang van de bescherming van de biodiversiteit en de maatregelen die hiervoor nodig zijn.
252. Er werden al heel wat initiatieven genomen door de diverse instellingen die betrokken zijn bij natuureducatie op verschillende manieren en op verschillende niveaus. De leerprogramma's voor het basisonderwijs en het secundair onderwijs bevatten ook een basisopleiding over de natuur. Ook op het niveau van het hoger onderwijs werden er een aantal initiatieven genomen. Vrijwilligersorganisaties worden ingezet bij natuur- en milieueducatie. Besturen en wetenschappelijke instellingen worden ook betrokken bij de communicatie (door de publicatie van folders, artikels, ...). Toch is het werk dat al werd geleverd heel fragmentarisch en niet complementair genoeg. Bovendien richten men zich onvoldoende op groepen die een grote impact hebben op de natuur. Deze zouden een meer gespecialiseerde opleiding moeten krijgen.
253. België kan verder bouwen op de resultaten van bestaande programma's voor communicatie, onderwijs en bewustmaking (CEPA-programma's – 'Communication, Education and Public Awareness') die veel succes bleken te hebben in een gelijkaardige context. Dergelijke CEPA-programma's werden ontwikkeld door het Verdrag van Ramsar en door de EU voor Natura 2000.

VBD- en VN-instrumenten

UNESCO werd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties aangesteld als het belangrijkste orgaan voor de promotie van het decennium van onderwijs voor duurzame ontwikkeling (2005-2014) van de Verenigde Naties dat tot doel heeft biodiversiteit te integreren in alle niveaus van het formeel onderwijs.

Het Werkprogramma inzake het Wereldwijd Initiatief voor Communicatie, Onderwijs en Bewustmaking (CEPA) dat in 2002 werd goedgekeurd (VBD-besluit VI/19) erkent het belang van CEPA als centraal instrument voor communicatie, onderwijs en bewustmaking als om een doeltreffende implementatie van het VBD op nationaal vlak te garanderen. Het Wereldwijd CEPA-initiatief wil de samenwerking met andere verdragen en wereldwijde initiatieven (MDG's, ESD, WSSD) verstevigen en beter communiceren over de status en de trends van de biodiversiteit in het kader van de 2010-doelstelling, zoals bv. gerapporteerd in de 'Millenniumevaluatie van het Ecosysteem' (2005) en de 'Global Biodiversiteit Outlook' (2001). Er wordt ook gestreefd naar betrokkenheid van belangrijke actoren en stakeholders, inclusief de privésector.

Operationele doelstellingen

8.1 Ernaar streven om biodiversiteit en het concept van de ecosysteembenadering op te nemen in onderwijsprogramma's (basisonderwijs en secundair onderwijs, technische scholen, hogescholen, universiteiten, ...)

254. Veel studenten plaatsen de milieuproblematiek, en zelfs de bescherming van de biodiversiteit, hoog op hun lijstje met bekommernissen. Spijtig genoeg zijn de meesten onder hen zich niet bewust van de bedreigingen in hun onmiddellijke omgeving, noch van de mogelijkheden om in hun dagelijkse leven concrete stappen te ondernemen. Op dit vlak is een cruciale rol weggelegd voor het onderwijssysteem
255. Onderwijs en opleiding moeten de nadruk leggen op de ontwikkeling van vaardigheden die het inzicht in en de aanvaarding van de nood aan het behoud en het duurzame gebruik van de biodiversiteit bevorderen. De informatie moet niet alleen worden voorgesteld als een wetenschap, maar moet ook worden geplaatst in een politieke, sociale en economische context, zodat de studenten een beter inzicht krijgen in de complexe omstandigheden waarin de beslissingen over het behoud van de biodiversiteit moeten worden genomen. Cursussen over de waarden die samenhangen met de biodiversiteit en planningsprogramma's waarbij de ecosysteembenadering wordt toegepast, moeten aan bod komen in het onderwijssysteem, van in de basisschool, over het secundair onderwijs tot in de technische scholen en universiteiten.
256. Momenteel bestaan er al een aantal opleidingsprogramma's over het milieu en duurzame ontwikkeling in het formele onderwijssysteem in België, vooral in de basisschool. Het behoud van de biodiversiteit en de ecosysteembenadering moeten systematisch worden opgenomen in de eindtermen* van alle onderwijsprogramma's in de diverse niveaus. Daarom moeten scholen en leraren een betere educatieve ondersteuning krijgen (bv. door de ontwikkeling van educatieve pakketten en publicaties over biodiversiteit die specifiek gericht zijn op de studenten).

8.2 Het inzicht in het belang van biodiversiteit promoten en de kennis over de Belgische biodiversiteit bevorderen (buiten het onderwijssysteem)

257. Het is nodig om een beter inzicht in en een betere appreciatie van de waarde van biodiversiteit en haar functies in ecosystemen voor het menselijk welzijn aan te moedigen op alle niveaus van de besluitvorming, ondernemingen, het brede publiek, ... en om de opname van de biodiversiteit in de onderwijsprogramma's aan te moedigen en te promoten. De bevolking moet inzien hoe ze de biodiversiteit beïnvloedt en wat ze kan doen om deze impact te beperken. Zo zijn o.a. bewustmakingscampagnes voor jeugdorganisaties en vooral voor scouts erg nuttig om uit te leggen hoe ze direct of indirect schade kunnen berokkenen aan natuurgebieden. De consumptie- en productiepatronen van de Belgische gezinnen hebben een grote invloed op het milieu en op de biodiversiteit. Het is uiterst belangrijk om hen te overtuigen van de noodzaak om te evolueren naar duurzame productie en consumptie, duurzaam landgebruik en duurzame mobiliteitspatronen.
258. De moderne technologieën en de steeds grotere toegang tot de elektronische communicatiemiddelen bieden nieuwe mogelijkheden om het inzicht in het belang van biodiversiteit en de maatregelen die nodig zijn voor het behoud ervan te promoten en aan te moedigen. Toch mogen we het belang van de traditionele communicatiesystemen niet verwaarlozen (openbare media, lokale pers, wekelijkse tv- en radioprogramma's over natuur en biodiversiteit, thematentoonstellingen,

rondetafelgesprekken, ...). Verder moet de betekenis van biodiversiteit en de gevolgen van de achteruitgang ervan worden meegedeeld op een manier die is aangepast aan het doelpubliek.

259. NGO's, natuurverenigingen, jeugdverenigingen, onderwijsinstellingen en musea, onderzoeks- en overheidsinstellingen en de media spelen een belangrijke rol bij het verbeteren van de bewustmaking en van de communicatie over de bescherming van de biodiversiteit op lokaal en wereldvlak. Federale, regionale of gemeentelijke overheden moeten hen aanmoedigen om te zorgen dat er voortdurend accurate en overtuigende informatie beschikbaar is over de voordelen van de bescherming van de biodiversiteit, over de kosten hiervan en over de middelen waarover men hiervoor beschikt. Specifieke jaarlijkse programma's en beurzen georganiseerd door deze organisaties (zoals de Internationale Dag van de Biodiversiteit op 22 mei en evenementen rond specifieke sites of soorten) moeten ook worden ondersteund.
260. Diverse lokale participatie-instrumenten om de opleiding en het bewustzijn van de bevolking te bevorderen (bv. gemeentelijke plannen voor natuurontwikkeling, riviercontracten en nationale parken) en lokale initiatieven die fungeren als nutsbedrijf voor milieu-informatie en bewustmaking (bv. natuureducatiecentra voor bezoekers in de buurt van belangrijke natuurparken, regionale centra voor milieueducatie) moeten worden ondersteund en verder uitgebouwd. Alle burgers moeten uitleg krijgen over het belang en de waarde van biodiversiteit en over de rijkdom van ons natuurpatrimonium.

8.3 Het bewustzijn bevorderen en thematische opleidingen geven aan de sectoren die direct of indirect een impact hebben op de biodiversiteit, inclusief de privésector, in een taal die aangepast is aan de specificiteit van de doelgroep

261. Diverse sectoren hebben een tamelijk grote (directe of indirecte) impact op de biodiversiteit en zouden bij hun activiteiten aandacht moeten hebben voor biodiversiteit. Zij moeten het doelpubliek zijn van activiteiten om het bewustzijn te bevorderen. Communicatiestrategieën en aangepaste opleidingscycli moeten worden opgesteld om uit te leggen hoe de respectieve sectoren hun praktijken kunnen verbeteren om te helpen bij het realiseren van de doelstelling om tegen 2010 de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen. Men moet de sectoren overtuigen om zich te engageren om goede praktijken te implementeren en te promoten.
262. Er moeten ook specifieke communicatiestrategieën worden ontwikkeld die gericht zijn op de privésector aangezien de activiteiten van de handel en de industrie een grote impact hebben op de biodiversiteit. De privésector kan dus een belangrijke bijdrage leveren voor het realiseren van de 2010-doelstelling door een goede biodiversiteitspraktijk te implementeren en te promoten, door de relevante expertise en technologieën te delen met de overheidssector en te helpen om van biodiversiteit een belangrijk onderwerp te maken.

Doelstelling 9: Een coherente implementatie van/en tussen verbintenissen en overeenkomsten inzake biodiversiteit garanderen

263. Er zijn vijf wereldwijde verdragen die betrekking hebben op de biodiversiteit: het Verdrag inzake Biologische diversiteit (VBD), het Verdrag inzake de internationale handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantensoorten (CITES), het Verdrag

inzake de Bescherming van Trekkende Wilde Diersoorten (CMS), het Verdrag inzake Watergebieden (Ramsar), en het Werelderfgoedverdrag (WHC). De twee andere Verdragen van Rio (het Verdrag van de Verenigde Naties ter Bestrijding van de Woestijnvorming en het Raamverdrag van de VN inzake Klimaatverandering) zijn ook van belang voor de biodiversiteit.

264. Al deze verdragen overlappen elkaar op het vlak van de eisen die aan de Partijen worden gesteld voor onderzoek, rapportering, opleiding en bewustmaking, de behoefte aan kennisopbouw, de samenvatting van wetenschappelijke gegevens, de betrokkenheid van stakeholders, ...
265. Bovendien worden een aantal specifieke kwesties rond biodiversiteit behandeld in diverse andere verdragen (zo komen invasieve vreemde soorten bijvoorbeeld aan bod in het VBD, CITES, CMS, RAMSAR en UNFCCC).
266. Naast deze internationale verbintenissen en overeenkomsten moeten ook diverse regionale verdragen en overeenkomsten worden geïmplementeerd die betrekking hebben op de biodiversiteit (het Verdrag van Bern, de Vogel- en Habitatrichtlijnen, AEW, EUROBATS, ...).
267. Dit toont aan hoe groot de behoefte is aan synergieën bij de nationale implementatie van deze verbintenissen om een complementaire en wederzijdse bekrachtiging te waarborgen. Sterkere synergieën op nationaal vlak beperken dubbele inspanningen, voorkomen tegenstrijdigheden en gebruiken de beschikbare middelen efficiënter.

Operationele doelstellingen

9.1 De implementatie van verdragen inzake biodiversiteit garanderen die door België werden ondertekend

268. België ondertekende de meeste belangrijke internationale en regionale verdragen inzake biodiversiteit. België moet garanderen dat het land zich voortdurend blijft engageren voor deze overeenkomsten. Daarom moet België de implementatiestatus van alle internationale verdragen inzake de bescherming van de biodiversiteit evalueren en eventueel de nodige stappen ondernemen om te garanderen dat de verdragen volledig worden geïmplementeerd. Waar nodig moet België ook doorgaan met het goedkeuren van andere relevante overeenkomsten.

9.2 Overlappingsen, duplicaties of tegenstrijdigheden bij de implementatie van diverse verdragen inzake biodiversiteit beperken

269. De besluiten van de verdragen inzake biodiversiteit moeten op een coherente en harmonische manier worden geïmplementeerd. Daarom heeft België in de eerste plaats een algemeen beeld nodig van het geheel van besluiten over multifunctionele kwesties in de verdragen inzake biodiversiteit (bv. ontbossing, duurzaam gebruik van natuurlijke rijkdommen, binnenwateren, klimaatverandering, ...) om zijn rijkdommen optimaal te gebruiken en te verdelen. Dergelijk overzicht zal ook helpen om wederzijdse verplichte acties (projecten die gezamenlijk kunnen worden ontwikkeld) te identificeren, evenals mogelijke tegenstrijdige acties tussen de diverse verdragen inzake biodiversiteit.
270. In deze context is vooral de nationale rapportering uiterst relevant. Nationale rapporten zijn nuttige hulpmiddelen om te evalueren in hoeverre de internationale overeenkomsten geïmplementeerd zijn en om de implementatie ervan te verbeteren. Meestal voldoen de rapporten echter niet aan deze doelstellingen.
271. Aangezien de nationale rapportering voor heel wat verdragen voornamelijk gebaseerd is op vergelijkbare milieugegevens, is het belangrijk om het rapporteringsproces voor

verdragen inzake biodiversiteit te stroomlijnen en te harmoniseren om de landen te kans te bieden om hun rapporteringsvereisten te vervullen en dubbel werk te vermijden.

272. Bovendien is er meer communicatie nodig tussen de nationale focal points voor de verdragen inzake biodiversiteit om een meer coherente implementatie van de verbintenissen inzake biodiversiteit te garanderen en om de mogelijkheden voor synergieën te optimaliseren. Dit kan vergemakkelijkt worden binnen bestaande institutionele structuren (zoals de stuurgroepen binnen het CCIM) maar impliceert ook de ontwikkeling van middelen op nationaal vlak om de coördinatie en samenwerking tussen focal points voor verdragen inzake biodiversiteit te verbeteren op het vlak van planning, kennisopbouw, onderzoek, rapportering, informatiesystemen, ... , met name door een grotere uitwisseling van informatie en ervaring.

9.3 Alle samenwerkingprojecten inzake klimaatverandering, biodiversiteit en woestijnvorming gefinancierd door België evalueren om te garanderen dat ze onderling de doelstellingen van de drie Verdragen van Rio ondersteunen

273. De Verdragen van Rio behandelen een aantal gemeenschappelijke substantiële en procedurele onderwerpen. Zo zijn bossen bv. relevant voor de implementatie van de drie verdragen. Al deze verdragen eisen kennisopbouw, wetenschappelijke en technische samenwerking, de ontwikkeling van specifieke nationale plannen en strategieën, periodieke rapportering, ...
274. De impact van klimaatveranderingen op de biodiversiteit en de gevolgen van een aantal acties om klimaatveranderingen te bestrijden kunnen relevant zijn voor de doelstellingen van het VBD.
275. Woestijnvorming heeft een belangrijke invloed op de biodiversiteit. Het vermindert de productiviteit van de bodem, heeft een impact op de hydrologische cyclus, kan leiden tot de lokale uitroeiing van wilde soorten, ...
276. Het is belangrijk te controleren of projecten die door België werden opgestart voldoen aan de doelstellingen en aanbevelingen van de drie Verdragen van Rio. Heel wat projecten rond klimaatverandering, biodiversiteit of woestijnvorming worden immers geconfronteerd met uitdagingen die deze van het individuele project in kwestie overschrijden.
277. Zo kunnen initiatieven voor herbebossing, aanpassing en projecten voor schone ontwikkelingsmechanismen, zoals voorzien in het Protocol van Kyoto in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering, een belangrijke impact hebben op de biodiversiteit. Daarom moeten ze zodanig worden ontwikkeld dat ze de biodiversiteit verbeteren, of toch zeker een negatieve impact op de biodiversiteit voorkomen (bv. door het planten van meerdere soorten inheemse bomen in plaats van aanplantingen met één exotische soort). Daarom moet België mechanismen uitbouwen om te evalueren of projecten die worden opgestart in het kader van één van de Verdragen van Rio, de vereisten van de twee andere Verdragen respecteren.

Doelstelling 10: Een voortgezette en effectieve internationale samenwerking garanderen voor het beschermen van de biodiversiteit

278. De bescherming van de biodiversiteit is een wereldwijd probleem dat het best kan worden aangepakt door multilaterale samenwerking. Dit wordt onderstreept in het VBD dat de nood aan samenwerking tussen landen benadrukt om de biodiversiteit op aarde te beschermen. Het uitwisselingsweb ('Clearing-House Mechanism') is een

- belangrijk hulpmiddel voor de uitwisseling van informatie en voor het promoten en vergemakkelijken van wetenschappelijke en technische samenwerking.
279. België heeft interregionale en bilaterale samenwerkingsverbanden uitgebouwd met landen in de onmiddellijke geografische omgeving, met het oog op een geïntegreerd beheer van grensoverschrijdende ecosystemen.
280. Door zijn ontwikkelingssamenwerking promoot België ook de duurzaamheid van het milieu als een multifunctionele aangelegenheid waarin ook biodiversiteit aan bod komt.
281. De achteruitgang van de biodiversiteit heeft directe gevolgen op de economische ontwikkeling, en vooral op het levensonderhoud van mensen in ontwikkelingslanden. De achteruitgang van de biodiversiteit in deze landen aanpakken is van essentieel belang om de armoede terug te dringen en duurzame ontwikkeling te bevorderen. Bovendien spelen de ontwikkelingslanden een cruciale rol in het behoud van de wereldwijde biodiversiteit, aangezien zij nog beschikken over gebieden met een natuurlijk milieu en een grote biodiversiteit. Alle partnerlanden van de Belgische ontwikkelingssamenwerking hebben ook het Verdrag inzake Biologische Diversiteit ondertekend, net als talloze andere overeenkomsten inzake biodiversiteit. België moet hen blijven steunen bij hun inspanningen om hun verbintenissen conform deze verdragen te respecteren en te implementeren.
282. Door zijn beleid voor ontwikkelingssamenwerking heeft België al een aantal initiatieven genomen om de synergieën tussen MEA's in het algemeen en een synergetische implementatie ervan in de partnerlanden te bevorderen.

Operationele doelstellingen

10.1 Een volledig beeld krijgen van alle samenwerkingsprojecten en interregionale projecten die België ondersteunt

283. België werkt samen met ontwikkelingslanden in een breed gamma van activiteiten en is ook betrokken bij diverse interregionale projecten. Momenteel bestaat er geen instrument dat een overzicht kan geven van alle projecten die België ondersteunt. Aangezien een aantal van deze projecten een impact (kunnen) hebben op de biodiversiteit, zou het nuttig zijn om een mechanisme te ontwikkelen om informatie over deze initiatieven te verzamelen. Dit zou de diverse overheden een overzicht geven van alle initiatieven die worden ondersteund door de verschillende autoriteiten in België en over hun mogelijke impact op de biodiversiteit.

10.2 Alle programma's en projecten gefinancierd in de partnerlanden hebben een ex ante milieubeoordelingsprocedure, die afhankelijk van de omstandigheden varieert van een milieuscreening tot een volledige milieueffectrapportage* of een strategische milieueffectbeoordeling*.

284. Alle Belgische projecten voor ontwikkelingssamenwerking zullen op meer systematische wijze worden geëvalueerd vóór de beslissing over de toewijzing van fondsen wordt genomen, zodat de potentiële negatieve gevolgen voor de biodiversiteit van de ontvangende landen in een vroeg stadium kunnen worden geïdentificeerd en voorkomen of ingedijkt. Er moet systematisch een screeningprocedure worden toegepast en wanneer nodig moet een volledige milieueffectrapportage worden uitgevoerd.

285. Ruimere strategische benaderingen, zoals Indicatieve Samenwerkingsprogramma's, "Country Strategic Papers" of sectorale benaderingen (SWAP's), ... moeten het voorwerp uitmaken van een strategische milieueffectbeoordeling waarbij ook aandacht wordt besteed aan biodiversiteitsoverwegingen.
286. Bij de uitvoering van milieueffectrapportages en strategische milieueffectbeoordelingen moeten de bestaande evaluatiesystemen van het ontvangende land in de mate van het mogelijke worden gebruikt. Waar mogelijk wordt een gezamenlijke milieueffectrapportage of een strategische milieueffectbeoordeling door meerdere donoren aangemoedigd.
287. Bovendien moeten in ad-hocevaluaties van programma's of projecten voor ontwikkelingssamenwerking ook biodiversiteitsaspecten worden opgenomen, zelfs in projecten of programma's die niet NR-gerelateerd zijn.

10.3. Bijdragen tot de creatie van een biodiversiteitsbevorderende omgeving in partnerlanden

288. Door zijn beleid voor ontwikkelingshulp moet België groepsactiviteiten promoten en ondersteunen die inkomsten genereren die gebaseerd zijn op het duurzame gebruik van de biodiversiteit en ten goede komen van de lokale bevolkingen.
289. Via beleidsdialogen met partnerlanden en andere donoren moet België ook proberen om de promotie van toegangsrechten, eigendomsrechten en gedeelde verantwoordelijkheid van inheemse en lokale gemeenschappen voor biodiversiteitsrijkdommen te verbeteren.
290. Deze beleidsdialogen moeten worden gevoerd conform bestaande internationale overeenkomsten en processen.

10.4 De integratie van biodiversiteit in de ontwikkelingsplannen van partnerlanden bevorderen

291. De achteruitgang van de biodiversiteit bedreigt het levensonderhoud van de armsten op deze aarde, aangezien zij voor hun bevoorrading het meest afhankelijk zijn van de biodiversiteit. In het verleden besteedde men maar weinig aandacht aan de integratie van mechanismen voor het screenen van de biodiversiteit in de eigen ontwikkelingsplannen van de partnerlanden. Dergelijke plannen definiëren meestal ruime doelstellingen en omvatten projecten en activiteiten om de directe economische ontwikkeling van het land te verbeteren. Om de armoede op lange termijn uit te roeien en duurzame ontwikkeling te bevorderen, moet in deze plannen echter ten volle rekening worden gehouden met de milieuaspecten, en meer specifiek met de biodiversiteit. Daarom moet België (ook via de EU of andere multidonorpartnerschappen) partnerlanden aanmoedigen om biodiversiteit op te nemen in hun strategieën voor armoedebestrijding en/of nationale strategieën voor duurzame ontwikkeling, evenals in hun gezondheidsprogramma's en al hun andere ontwikkelingsinitiatieven.
292. Rechtstreekse begrotingssteun, zowel algemeen als sectoraal, is een nieuwe trend in de ontwikkelingssamenwerking. Er moet speciale aandacht worden besteed aan deze nieuwe vorm van hulp, zodat de beleidsdialogen in de aanloop naar beslissingen over begrotingssteun gebruikt worden als kansen om dergelijke integratie te promoten.
293. De kennis van het concept 'ecologische voetafdruk'* moet ook worden verbeterd.

10.5 De internationale coördinatie en effectieve uitwisseling van informatie tussen centra voor behoud ex situ (dierentuinen, botanische tuinen) bevorderen

294. Genenbanken, dierentuinen, plantenkwekerijen, botanische tuinen, aquaria, ... dragen bij tot het behoud ex situ van wilde planten- en diersoorten van vreemde herkomst door het behoud van soorten op lange termijn veilig te stellen buiten hun natuurlijke leefomgeving (*ex situ*).
295. Voor soorten en variëteiten van gewassen en voor gedomesticeerde dierenrassen kan via de centra voor behoud ex situ een uitgebreide genetische pool in stand worden gehouden om de leefbaarheid te garanderen en de kwaliteiten in de toekomst te verbeteren. Op basis van de wetenschappelijke kennis moeten centra voor behoud ex situ worden aangemoedigd om soorten, variëteiten en gedomesticeerde dierenrassen te houden op een manier die hun behoud garandeert. Door de grote verscheidenheid aan verzamelingen is het nodig om de coördinatie tussen de centra voor behoud ex situ te bevorderen, bv. door informatie-uitwisseling en door een vereenvoudigde toegang tot de gegevens van vreemde herkomst voor de landen van herkomst, teneinde het behoud op lange termijn en een gemakkelijker toegang tot informatie en verzamelingen te garanderen.

Doelstelling 11: De internationale agenda binnen de verdragen inzake biodiversiteit beïnvloeden

296. De bescherming van de biodiversiteit is een gezamenlijke opdracht die niet kan worden aangepakt door één land. In de internationale en Europese forums waarin België vertegenwoordigd is, moet België de cruciale rol van de biodiversiteit actief benadrukken en het internationaal engagement promoten.
297. België kan zijn eigen bijdrage tot de bescherming van de wereldwijde biodiversiteit ook verbeteren door een betere samenhang en samenwerking tussen verdragen inzake biodiversiteit te promoten. De promotie van synergieën mag niet leiden tot een afzwakking van de inhoud van de verdragen inzake biodiversiteit. In tegendeel: het moet garanderen dat ze elkaar onderling ondersteunen en tegelijkertijd toch ook hun eigen karakter respecteren. Door het versterken van synergieën en samenwerking zal het mogelijk zijn om de bestaande rijkdommen efficiënter te gebruiken en de implementatie- en rapporteringsdruk beter beheerbaar maken.

11.1. De bijdrage van België tot de bescherming van de wereldwijde biodiversiteit verbeteren

298. Door de actieve deelname aan internationale vergaderingen en, waar gepast, aan de diverse departementen en speciale eenheden, moet België alles in het werk stellen om multilaterale ambitieuze doelstellingen, doelen en acties te realiseren. België moet ook een betere bijdrage leveren voor de financiële en technische ondersteuning van de implementatie.

11.2. Een toonaangevende rol in diverse internationale en EU-forums blijven spelen om de coherentie te garanderen tussen de verdragen inzake biodiversiteit

299. Bij zijn deelname aan internationale overeenkomsten moet België inspanningen blijven leveren om de coherentie tussen de bepalingen van de diverse verdragen inzake biodiversiteit te garanderen, teneinde een samenhangend beleid te promoten, synergieën te verbeteren en de efficiëntie van de implementatiemaatregelen op te drijven. België moet in het bijzonder de oprichting stimuleren van een wereldwijde partnerschap rond biodiversiteit om de implementatie te verbeteren door een betere

samenwerking tussen alle verdagen, organisaties en organen. Verder moet België blijven meewerken aan het proces voor het harmoniseren en stroomlijnen van de rapportering over biodiversiteit.

11.3. De synergieën tussen het VBD en de organen van het Antarctisch Verdragstelsel (Antarctic Treaty System) en UNCLOS bevorderen

300. Biodiversiteit is een cruciale kwestie in de Antarctische regio. De Antarctische biodiversiteit heeft een unieke waarde door haar relatief ongerepte staat en haar hoog gehalte aan endemische soorten met een uiterst aangepast karakter. Het gebied van het Antarctisch Verdrag is uiterst belangrijk door de hoge mate van wetenschappelijke samenwerking tussen de landen.
301. De biodiversiteit op volle zee en op Antarctica moet worden beschermd door de oprichting van beschermde mariene gebieden buiten de nationale rechtsbevoegdheden die cruciale elementen moeten worden van een wereldwijd representatief netwerk van MPA's²⁹. Bovendien zijn klimaatverandering, toenemend toerisme en ongereguleerde bioprospectie³⁰ in Antarctica (zowel op zee als op land) een toenemende bron van ongerustheid.
302. Deze problemen moeten op een coherente en gecoördineerde manier worden aangepakt in het VBD, UNCLOS en de organen van het Antarctisch Verdragstelsel (Comité voor Milieubescherming, Commissie voor de instandhouding van levende rijkdommen van de Antarctische wateren - CCAMLR), vooral met betrekking tot beschermde mariene gebieden en ABS. Er moet ook speciale aandacht worden besteed aan de impact van de mens op populaties van walvisachtigen in de Antractische regio en in dit verband ook aan het werk van de Internationale Walvisvaart Commissie.

Doelstelling 12: De Belgische inspanningen opdrijven om biodiversiteitsvraagstukken op te nemen in relevante internationale organisaties en programma's

303. Specifieke VBD-kwesties gaan ongetwijfeld gepaard met besprekingen binnen andere organisaties en programma's zoals FAO, UNDP, WTO, WHO, WIPO, ITTO, ..., wier mandaat betrekking heeft op kwesties die relevant zijn voor de implementatie van het VBD. Toch blijven de verbanden tussen overeenkomsten die rechtstreeks betrekking hebben op biodiversiteit (zie Bijlage 2) en de andere relevante internationale organisaties (zie Bijlage 3) zwak. Daarom is het belangrijk om de synergieën en de samenhang op nationaal en internationaal vlak te bevorderen, gezien de positieve gevolgen die de bescherming van de biodiversiteit kan hebben op de implementatie van heel wat van deze programma's. Speciale inspanningen moeten bijvoorbeeld een grotere coherentie en samenhang garanderen tussen de economische en handelsovereenkomsten en de doelstellingen van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit. Dit is uiterst belangrijk door de belangrijke impact die andere instellingen en programma's kunnen hebben op de implementatie van het VBD.

Operationele doelstelling

²⁹ Het doel om een wereldwijd repressantief netwerk van beschermde mariene gebieden op te stellen tegen 2012 werd goedgekeurd door de wereldgemeenschap op de Wereldtop inzake Duurzame Ontwikkeling van de Verenigde Naties in 2002.

³⁰ Volgens een studie uitgevoerd door het 'Institute of Advanced Studies of the United Nations University (UNU/IAS)', "wordt er steeds meer wetenschappelijk onderzoek gevoerd naar de flora en fauna op Antarctica om commercieel nuttige genetische en biochemische rijkdommen te identificeren en deze trend zal naar alle waarschijnlijkheid nog toenemen".

12.1 De biodiversiteitsoverwegingen integreren in alle internationale organisaties en programma's die een potentiële invloed hebben op de biodiversiteit

304. België moet zijn deelname aan internationale en Europese verdragen, overeenkomsten en programma's inzake Biodiversiteit voortzetten en nog verstevigen. België moet ook garanderen dat de standpunten die worden ingenomen in overeenstemming zijn met de drie doelstellingen van het VBD en deze ondersteunen. Dat zal de compatibiliteit en de wederzijdse ondersteuning tussen instellingen en programma's bevorderen. Het houdt een betere coördinatie en informatie-uitwisseling op nationaal vlak in om te garanderen dat de Belgische delegaties op vergaderingen van verschillende maar verwante organen consequente standpunten innemen die elkaar wederzijds versterken.

Doelstelling 13: Duurzaam bosbeheer in andere landen promoten

305. De biodiversiteit in bossen is de rijkste van alle landecosystemen. Naast de bescherming van bosgebieden met een hoge behoudswaarde, speelt het Duurzame Bosbeheer (SFM) een cruciale rol bij het tegengaan van de achteruitgang van de biodiversiteit tegen 2010. Het is dringend nodig om het behoud van de bosbiodiversiteit te bevorderen door betere praktijken voor bosbeheer en planning die rekening houden met socio-economische en culturele waarden.
306. Vele houtproducerende landen hebben behoefte aan financiële, technische en wetgevende bijstand bij het voorbereiden van de implementatie van nationale bosprogramma's voor het behoud en de duurzame ontwikkeling van bossen, de ontwikkeling van praktijken voor goed bestuur, de evaluatie en de implementatie van reglementeringen, beschikkings- en planningssystemen inzake bossen, het bevorderen van transparantie, het bestrijden van corruptie en het versterken van het engagement van de samenleving, om een basis te vormen voor het duurzaam gebruik van de bosbiodiversiteit.

Operationele doelstelling

13.1 Inspanningen van ontwikkelingslanden ondersteunen om illegale houtkap en bijbehorende illegale handel te bestrijden

307. Een eerste stap om bij te dragen tot Duurzaam Bosbeheer is ontwikkelingslanden helpen om illegale houtkap te beperken en te verhinderen.
308. Illegale houtkap en de bijbehorende handel bedreigen niet alleen de biodiversiteit in houtproducerende landen (door overexploitatie, uitputting van zeldzame natuurlijke rijkdommen, vernietiging van ecosystemen, ...) maar hebben ook ernstige economische en sociale gevolgen (inkomensverlies voor lokale regeringen, corruptie, verarming van landelijke gemeenschappen die afhankelijk zijn van bosproducten, ...).
309. België zal overwegen om regionale intergouvernementele initiatieven te ondersteunen om illegale houtkap te bestrijden, zoals het 'Africa Forest Law Enforcement and Governance (AFLEG)' of het 'Europe and North Asia Forest Law Enforcement and Governance' (ENA FLEG).
310. In 2003 keurde de EU een actieplan voor wetshandhaving, bestuur en handel in de bosbouw (FLEGT) goed om illegale houtkap en de bijbehorende illegale handel te bestrijden. Dit plan legt de nadruk op de bestuursvorming en kennisopbouw in producerende landen om controle uit te oefenen op illegale houtkap. Het plan onderstreept ook het belang van maatregelen bij de afnemers om de consumptie van illegaal hout binnen de EU te verminderen.

311. België moet de implementatie van het FLEGT-actieplan actief ondersteunen. Dit kan o.a. gebeuren door de ontwikkeling van beleidlijnen voor overheidsopdrachten om legaal geproduceerde houtproducten te promoten, door het probleem van de illegale houtkap op te nemen in bilaterale hulp voor bosbouwprojecten, door mogelijkheden te analyseren om de nationale wetgeving (bv. met betrekking tot witwaspraktijken) toe te passen om misdrijven met betrekking tot illegale houtkap te vervolgen, door de promotie van privé-initiatieven om de bedrijven aan te moedigen vrijwillige gedragscodes voor de legale kap en aankoop van hout te implementeren, ...
312. Het FLEGT-actieplan voorziet ook in de ontwikkeling van vrijwillige partnerschapsovereenkomsten tussen de EU en de houtproducerende landen. Het doel van deze overeenkomsten bestaat erin een vergunningsregeling uit te bouwen in partnerlanden om te garanderen dat alleen legaal geproduceerd hout (geïdentificeerd aan de hand van vergunningen uitgereikt in de producerende landen) wordt uitgevoerd naar de EU. Momenteel wordt er gewerkt aan het opstellen van een regeling om EU-douaneautoriteiten in staat te stellen om illegaal hout te weren.
313. België moet deze initiatieven in de praktijk ondersteunen door in houtproducerende landen projecten op te starten om de oprichting van vrijwillige partnerschapsovereenkomsten voor te bereiden. Bovendien moet België inspanningen op EU-niveau ondersteunen om de vrijwillige benadering aan te vullen door opties te onderzoeken voor de ontwikkeling van een wetgeving om controles uit te voeren op de import van illegaal gekapt hout in de EU.

13.2. De ontwikkeling van nationale bosprogramma's ondersteunen, evenals hun integratie met andere relevante beleidsinstrumenten

314. Nationale bosprogramma's voor het beheer, het behoud en de duurzame ontwikkeling van bossen worden beschouwd als nationaal geleide, vooral participatieve processen om beleidlijnen en instrumenten te formuleren die de ontwikkeling van de sector doeltreffend promoten in de context van bredere beleidlijnen en strategieën voor duurzame ontwikkeling. De nationale bosprogramma's hebben tot doel het behoud en het duurzame gebruik van bosrijdommen te promoten om in te spelen op lokale, nationale en wereldwijde behoeften. Dat kan gebeuren door het aanmoedigen van nationale en internationale partnerschappen om bosrijdommen en land te beheren, te beschermen en te herstellen ten voordele van huidige en toekomstige generaties. De belangrijkste doelstellingen zijn:
 - Sectoroverschrijdende planningsbenaderingen introduceren waarbij alle relevante partners betrokken zijn, teneinde conflicten op te lossen en doeltreffende beleidlijnen en programma's te genereren om problemen aan te pakken;
 - Het bewustzijn verhogen en verbintenissen mobiliseren op alle niveaus om de problemen met betrekking tot duurzame bosontwikkeling aan te pakken;
 - De doeltreffendheid en efficiëntie van openbare en privé-initiatieven voor duurzame bosontwikkeling opdrijven;
 - Lokale, nationale, regionale en internationale partnerschappen aanmoedigen;
 - Nationale en (indien nodig) internationale middelen mobiliseren en acties katalyseren om de plannen/programma's op een gecoördineerde manier te implementeren;
 - Plannen en implementeren hoe de bossen en de bossector kunnen bijdragen tot nationale en wereldwijde initiatieven, bv. de Milieuactieplannen en de acties die werden overeengekomen voor de implementatie van de Bosprincipes, Hoofdstuk 11 van Agenda 21, de Verdragen inzake Biologische Diversiteit, Klimaatverandering en Woestijnvorming.

315. Door zijn bilaterale en multilaterale inspanningen moet België actief de ontwikkeling van nationale bosbouwprogramma's promoten, evenals de integratie van diverse beleidsinstrumenten om de coördinatie en de samenhang van beleidsplannen te verbeteren met het oog op de promotie van duurzaam bosbeheer en op het behoud en het duurzame gebruik van de bosbiodiversiteit.

Doelstelling 14: De toevoer van adequate middelen voor biodiversiteit garanderen

316. Om de huidige Nationale Biodiversiteitsstrategie uit te voeren moeten er bijkomende acties worden ondernomen in belangrijke domeinen. Investerings in coherente en geïntegreerde biodiversiteitsactiviteiten moeten sterk worden opgedreven. De financiering zal gebeuren door regionale en federale milieuoverheden, andere relevante overheden en financieringsorganen, waaronder ook de privésector.
317. Bovendien moeten mogelijkheden voor cofinanciering via Europese financieringsprogramma's worden gepromoot, ook via specifieke programma's van de komende EU financiële perspectieven 2007-2013 waaronder LIFE⁺, het Europees Visserijfonds (EVF) en het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

Deel V: Implementatie en opvolging van de Strategie

Strategische en operationele doelstellingen voor de 2010-doelstelling en daarna

318. Deel IV geeft een overzicht van de 14 prioritaire strategische doelstellingen die werden gekozen om ons te helpen bij het realiseren van onze verbintenis om de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen tegen 2010. Deze doelstellingen worden beschouwd als belangrijke elementen om een coherente implementatie van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit en biodiversiteitsgerelateerde overeenkomsten door België in de volgende 10 jaar (2006-2016) te garanderen.
319. De Strategie identificeerde ook 63 operationele doelstellingen, waarvan er al veel zijn opgenomen in regionale en/of federale biodiversiteitsplannen en die momenteel worden geïmplementeerd of waarvan de implementatie wordt voorbereid. De noodzakelijke aanvullende maatregelen voor de implementatie van de operationele doelstellingen zullen waar nodig op een gecoördineerde manier worden genomen door de regionale en federale regeringen en andere relevante actoren. Waar nodig zal een coherent wettelijk kader worden goedgekeurd om een efficiënte en doeltreffende implementatie van de strategische en operationele doelstellingen mogelijk te maken. Er moet ook conformiteit bestaan tussen de doelstellingen, de maatregelen en de toegekende middelen.
320. De doelstellingen geformuleerd in de Strategie mogen niet louter goede bedoelingen blijven, maar moeten worden beschouwd als een concrete impuls voor de doelstelling van 2010 en daarna. In de mate van het mogelijke moeten besluitvormers concrete beslissingen nemen die doelstellingen, maatregelen, schema's, budgetten, verantwoordelijke actoren en mogelijke doelstellingen specificeren om de implementatie te garanderen. Voor specifieke aangelegenheden moeten gepaste thematische en sectorale actieplannen worden ontwikkeld.

Bestuur

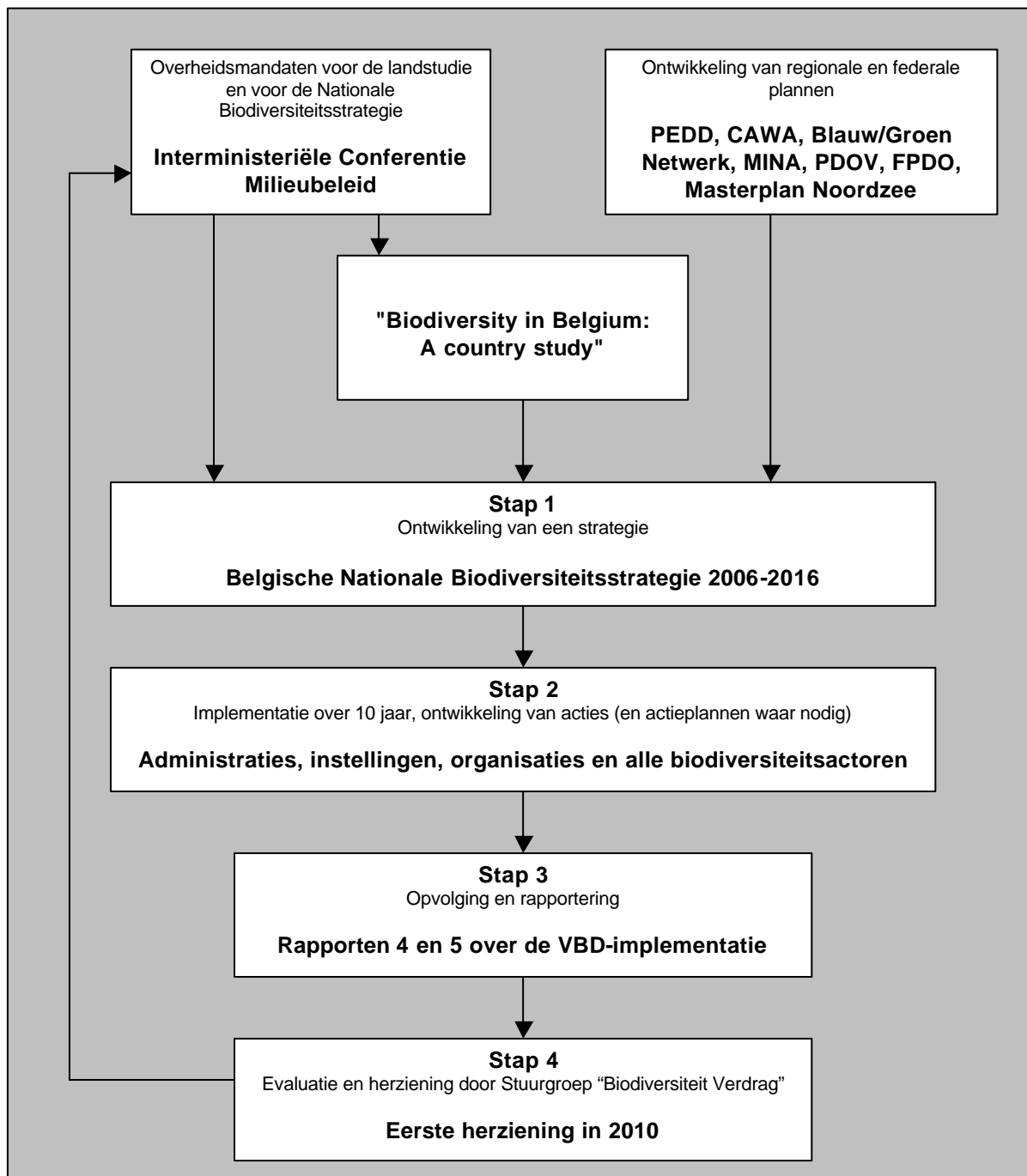
321. Bij de implementatie van de Strategie moet speciale aandacht worden besteed aan de informatie, de betrokkenheid en de deelname van de stakeholders. Dat betekent dat de diverse stakeholders geconsulteerd moeten worden en moeten samenwerken, wat de ondersteuning en de realisatie van de Belgische Nationale Biodiversiteitsstrategie zal bevorderen.
322. Het is uiterst belangrijk om te garanderen dat bij de besluitvorming en de milieuplanning rekening wordt gehouden met de Belgische Nationale Biodiversiteitsstrategie.
323. De vooruitgang die werd geboekt ten opzichte van de 2010-doelstelling en de doelstellingen van de Strategie moet periodiek geëvalueerd worden. Zodra de Strategie is goedgekeurd, is het van cruciaal belang te garanderen dat de federale, gewest- en gemeenschapsregeringen de gepaste regelingen treffen voor de implementatie van de Strategie en dat de doeltreffendheid van deze regelingen wordt geëvalueerd. Er moeten tijdschema's worden opgesteld voor een efficiënte en effectieve implementatie van de aanvullende maatregelen die worden geïdentificeerd.

Termijn, evaluatie, rapportering en herziening

324. De termijn van de Strategie bedraagt 10 jaar. Een eerste evaluatie is voorzien na 5 jaar (2010). De evaluatie van de implementatie van de Strategie zal worden opgevolgd en

beoordeeld aan de hand van strategische indicatoren (cf. EMA) om waar nodig advies te geven over bijkomende acties.

325. De evaluatie en de rapportering over de geboekte vooruitgang en over de obstakels bij de implementatie van de Nationale Biodiversiteitsstrategie gebeuren conform de nationale rapportering voor het VBD (om de 4 jaar). Dat moet de Stuurgroep 'Biodiversiteit Verdrag' de kans geven om de efficiëntie van de genomen maatregelen te evalueren en om prioriteiten te identificeren om bijkomende acties te begeleiden.

Figuur 4: Stappen voor de ontwikkeling en de implementatie van de Belgische Nationale Biodiversiteitsstrategie.

Lijst van afkortingen

ABS	Access and Benefit Sharing / Toegang tot en verdeling van voordelen
AFLEG	Africa Forest Law Enforcement and Governance / Wetshandhaving en bestuur in de bosbouw in Afrika
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
CAWA	Contrat d'avenir pour les wallonnes et les wallons / Toekomstverdrag voor Wallonië
CCAMLR	Convention on the Conservation of Antarctic Marine Living Resources / Verdrag inzake de Instandhouding van Levende Rijkdommen van de Antarctische Wateren
CEP	Committee for Environmental Protection / Comité voor Milieubescherming (onder het Antarctisch Verdrag)
GVB	Gemeenschappelijk Visserijbeleid
CITES	Convention on International Trade of Endangered Species / Verdrag van Washington inzake de Internationale Handel in Bedreigde Soorten
CMS	Convention on Migratory Species / Verdrag inzake de Bescherming van Trekkende Wilde Diersoorten
DPSIR	"Driving forces, Pressures, States, Impacts, Responses" methode
ELFPO	Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling
EMA	Europees Milieuoagentschap
EVF	Europees Visserijfonds
ENA FLEG	Europe and North Asia Forest Law Enforcement and Governance / Wetshandhaving en bestuur in de bosbouw in Europa en Noord-Azië
FAO	Food and Agriculture Organisation / Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties
FLEGT	Forest Law Enforcement, Governance and Trade / Wetshandhaving, bestuur en handel in de bosbouw
FSC	Forest Stewardship Council
GGO	Genetisch gewijzigd organisme
IVS	Invasieve Vreemde Soorten
ICZM	Integrated Coastal Zone Management / Geïntegreerd beheer van de kustgebieden
IMO	Internationale Maritieme Organisatie
ITTO	International Tropical Timber Organisation / Internationale Organisatie voor Tropisch Hout
IVON	'Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk'
IUCN	International Union for the Conservation of Nature / Wereldunie voor Natuurbehoud
IWC	Internationale Walvisvaart Commissie
LAC	Limits of Acceptable Change / Grenzen van aanvaardbare verandering
MA	Millennium ecosystem assessment / Millenniumevaluatie van het Ecosysteem
MEA's	Multilateral Environment Agreements / Multilaterale Milieuoovereenkomsten
MER	Milieu-effectrapportage
MINA	Vlaamse Milieu- en Natuurraad
MPA's	Marine Protected Areas / Beschermde Mariene Gebieden
NGO	Niet-gouvernementele organisatie
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OSPAR	Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic / Verdrag inzake de Bescherming van het Mariene Milieu van de Noord-Oost-Atlantische Oceaan
PEBLDS	Pan European Biodiversiteit and Landscape Strategy / pan-Europese Strategie voor Biodiversiteit en Landschapsstrategie
PEDD	Environmental Plan for Sustainable Development / Milieuplan voor Duurzame Ontwikkeling
PEFC	Programme for the Endorsement of Forest Certification schemes / Boscertificatie Duurzaam Bosbeheer
ROS	Recreation Opportunity Spectrum
SBSTTA	Subsidiary Body on Scientific, Technical and Technological Advice / Hulporgaan voor wetenschappelijk en technologisch advies

SFM	Sustainable Forest Management /Duurzaam Bosbeheer
SMEB	Strategische Milieueffectbeoordeling
TAC	Total Allowable Catches / Totale Toegestane Vangsten (voor de visserij)
TRIPS	Trade Related Intellectual Property Rights / Overeenkomst inzake de Handelsaspecten van de Intellectuele Eigendom
UNCBD	United Nations Convention on Biological Diversity / Verdrag van de Verenigde Naties inzake Biologische Diversiteit (of VBD)
UNCCD	United Nations Convention to Combat Desertification / Verdrag van de Verenigde Naties ter Bestrijding van Woestijnvorming
UNDP	United Nations Development Programme / Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties
UNFCCC	United Nations Framework Convention of Climate Change / Raamverdrag van de VN inzake Klimaatverandering
UNCLOS	United Nations Convention on the Law of the Sea / Zeerechtverdrag van de Verenigde Naties
VEN	Vlaams Ecologisch Netwerk
WTO	World Trade Organisation / Wereldhandelsorganisatie
WHO	World Health Organisation / Wereldgezondheidsorganisatie

Glossarium

Adaptief beheer: Het beheer dat rekening houdt met de complexe en dynamische aard van ecosystemen en hun gebruik en met de afwezigheid van volledige kennis over hun werking. Adaptief beheer kan inspelen op onzekerheden en bevat elementen van "al doende leren" of feedback uit onderzoek. Opvolging is een cruciale component van adaptief beheer.

Agrobiodiversiteit is een algemene term die alle componenten van biodiversiteit omvat die relevant zijn voor voedsel en landbouw, en alle componenten van biodiversiteit die het agro-ecosysteem vormen: de veelzijdigheid en variabiliteit van dieren, planten en micro-organismen op het niveau van de genetica, de soorten en de ecosystemen, die nodig zijn om de belangrijkste functies van het agro-ecosysteem, zijn structuur en processen te ondersteunen.

Aquacultuur wordt door FAO gedefinieerd als "de kweek van waterorganismen zoals vissen, weekdieren, schaaldieren en waterplanten. 'Kweek' impliceert een zekere vorm van interventie in het groeiproces om de productie te bevorderen, bv. regelmatig bevoorraden, voederen, bescherming tegen roofdieren, Het impliceert ook het eigendomsrecht voor de voorraad die wordt gekweekt."

Behoud ex situ is het behoud van biodiversiteitscomponenten buiten hun natuurlijke habitats.

Biologische diversiteit (biodiversiteit): De verscheidenheid aan levende organismen van elke herkomst, inclusief op het land voorkomende, mariene en andere aquatische ecosystemen en de ecologische gehelen waarvan ze deel uitmaken. Dit omvat diversiteit binnen soorten, tussen soorten en van ecosystemen.

Biomaniplulatie (van meren): Techniek voor het herstellen van meren door top-downbeheer, vooral door het beperken en/of herstructureren van de visbestanden, teneinde de begrazing door herbivore zooplankton te bevorderen om de biomassa van het fytoplankton onder controle te houden en bijgevolg een systeem van zuiver water met een hoge verscheidenheid aan soorten te verkrijgen en in stand te houden.

Bioregionale benadering: benadering op de schaal van en volgens het concept "bioregio", dit is een territorium gedefinieerd door een combinatie van biologische, sociale en geografische criteria, eerder dan geopolitieke overwegingen; een bioregio is meestal een systeem van verwante, met elkaar verbonden ecosystemen.

Biotechnologie: Een technologische toepassing die gebruikmaakt van biologische systemen, levende organismen of afgeleiden daarvan, om producten of processen te maken of aan te passen voor specifieke doeleinden en gebruiken. Het domein van de biotechnologie strekt zich dus uit van 'klassieke' processen zoals het brouwen van bier en het maken van yoghurt (fermentatie), over microbiologische processen die alleen werden verbeterd door natuurlijke selectie, bv. de synthese van een natuurlijk materiaal, tot de genetische modificatie via methodes die niet op natuurlijke wijze kunnen gebeuren.

Cryobank: Een opslagplaats waarbij zaden of andere genetische materialen bij heel lage temperatuur worden bewaard.

'Driving forces, Pressures, States, Impacts, Responses' (DPSIR) methode: een feedbackmechanisme gebaseerd op een reeks van causale verbanden gaande van Drijvende krachten, tot Pressie of druk, veranderingen in de Status van de omgeving, die een Impact hebben op ecosystemen en de samenleving en uiteindelijk politieke Reacties uitlokken.

Ecologische compensatiegebieden gebieden die een toevluchtsoord vormen voor inheemse flora en fauna (zoals hagen, sloten, veel gebruikte weiden, braakland, ...).

Ecologische voetafdruk: De ecologische voetafdruk probeert het aardoppervlak weer te geven dat nodig is om te voldoen aan de consumptiebehoeften van een groep mensen of een persoon op basis van het levenspatroon van deze groep of persoon.

Ecosysteem: Een dynamisch geheel van gemeenschappen van planten, dieren en micro-organismen en de bodem, het water en de lucht waarvan ze afhankelijk zijn.

Ecotoerisme: Toeristische activiteiten die ernaar streven beschermde natuurgebieden of natuureservaten te ontdekken, met respect voor de lokale populaties, het patrimonium en de bescherming van het milieu (duurzaam toerisme). Het concept van ecotoerisme wordt op grote schaal verkeerd begrepen en wordt in de praktijk vaak gewoon gebruikt als een marketingmiddel voor het promoten van toerisme dat te maken heeft met de natuur.

Eindtermen van onderwijsprogramma's: Eindtermen van onderwijsprogramma's zijn de minimale doelstellingen die moeten worden gerealiseerd op het vlak van kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes die de onderwijsautoriteiten als noodzakelijk en nuttig beschouwen voor een bepaalde studentenpopulatie.

Flagship soorten: Soorten die het publiek aanspreken en andere kenmerken hebben waardoor ze geschikt zijn om de bezorgdheid over het behoud kenbaar te maken.

Gen: de functionele eenheid van erfelijkheid, het deel van de DNA-molecule dat een individueel enzym of structurele proteïne-eenheid codeert.

Genetische rijkdommen genetische rijkdommen zijn alle materialen met een reële of potentiële waarde afkomstig van planten, dieren of micro-organismen. Dit omvat ook genen en genenbanken van soorten.

Groene technologieën of milieutechnologieën zijn technologieën die de druk op onze natuurlijke rijkdommen verminderen, de levenskwaliteit van de bevolking bevorderen en de economische groei stimuleren.

Gunstige behoudsstatus wordt in de EU-Vogel- en Habitatrichtlijn gedefinieerd door te verwijzen naar factoren zoals dynamiek van populaties, trends in het natuurlijke bereik van soorten en habitats, het resterende habitatgebied en de verhouding ervan in een lidstaat.

'Limits of Acceptable Change (LAC)' is een procedure voor het plannen van recreatiemiddelen. Het bestaat uit een reeks met elkaar verbonden stappen die leiden tot de ontwikkeling van een set meetbare doelstellingen die de gewenste ongerepte omstandigheden definiëren. Het planningsproces identificeert ook de beheersacties die nodig zijn om deze omstandigheden te realiseren of in stand te houden.

Milieu-effectrapportage is een proces om de waarschijnlijke milieu-impact van een voorgesteld project of ontwikkeling te evalueren, rekening houdend met de onderlinge socio-economische, culturele en gezondheidsgevolgen voor de mens, zowel positieve als negatieve.

Onderling overeengekomen voorwaarden: Het VBD (Artikel 15(4)) zegt dat "wanneer toegang wordt verleend, dient zulks te geschieden op onderling overeengekomen voorwaarden..." Dit betekent dat er een (formele of informele) overeenkomst moet bestaan die aanvaardbaar is voor het land of de groep dat/die toegang geeft tot zijn genetische rijkdommen, en voor de groep die toegang tot deze rijkdommen wil verwerven.

Voorafgaande geïnformeerde toestemming: Dit betekent dat de eigenaar van kennis of rijkdommen moet instemmen met het verzamelen of het gebruik van zijn kennis of biodiversiteit *voor* de activiteit plaatsvindt.

'Recreation Opportunity Spectrum' (ROS) is een systeem voor het plannen en beheren van recreatiemiddelen, zoals bezoeken aan beschermde gebieden, dat de recreatiemogelijkheden indeelt in drie klassen: semi-primitief, landelijk met wegen en landelijk.

'Set aside': stukken land die voor een bepaalde periode werden teruggetrokken uit de landbouwproductie (bebouwbaar, voor tuinbouw of voor veeteelt, inclusief grazen).

Strategische milieueffectbeoordeling (SMEB) is het geformaliseerde, systematische en volledige proces voor het identificeren en evalueren van de milieugevolgen van voorgestelde beleidslijnen, plannen of programma's om te garanderen dat ze volledig worden opgenomen en op een geschikte manier worden behandeld in de vroegst mogelijke fase van de besluitvorming, gelijkwaardig met economische en sociale overwegingen. De strategische milieueffectbeoordeling dekt een breder gamma activiteiten, een breder domein en vaak een langere periode dan de milieueffectrapportage van projecten.

Referenties

- Cellule Etat de l'Environnement Wallon, 2004. Tableau de bord de l'environnement wallon 2004. Ed. MRW - DGRNE, Namur: 160 pp.
(<http://mrw.wallonie.be/dgrne/eew/index.asp>)
- Cellule Etat de l'Environnement Wallon, 2000. L'environnement wallon à l'aube du XXIe siècle. Approche évolutive. MRW, DGRNE, Namur: 420 pp.
- Chivian, E., 2002. Biodiversity: Its Importance to Human Health - Interim Executive Summary. Center for Health and the Global Environment, Harvard Medical School: 56 pp.
(http://www.med.harvard.edu/chge/Biodiversity_v2_screen.pdf)
- Costanza, R., d'Arge, R., de Groot, R., Farber, S., Grasso, M., Hannon, B., Limburg, K., Naeem, S., O'Neill, R.V., Paruelo, J., Raskin, R.G., Sutton, P. & van den Belt, M., 1997. The value of the world's ecosystem services and natural capital. *Nature*, 387: 253-260.
- Council of Europe, UNEP & ECNC, 1996. The Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy - a vision for Europe's natural heritage. Amsterdam: 111 pp.
(<http://www.strategyguide.org/fulltext.html>)
- Department of Arts, Heritage, Gaeltacht and the Islands, 2002. National Biodiversity Plan. Government of Ireland, 49 pp.
- Department of the Environment, Sport and Territories, 1996. National Strategy for the Conservation of Australia's Biological Diversity. 80 pp.
(www.deh.gov.au/biodiversity/publications/strategy/)
[boek zelf nog bekijken: aantal pagina's e.d.]
- Duke, G. (ed.), 2005. Biodiversity and the EU - Sustaining Life, Sustaining Livelihoods. Conference Report. Stakeholder Conference held under the Irish Presidency of the European Union in partnership with the European Commission, 25-27 May 2004, Malahide, Ireland: 255 pp.
(http://europa.eu.int/comm/environment/nature/biodiversity/develop_biodiversity_policy/malahide_conference/pdf/conference_report.pdf)
- Dumortier, M., De Bruyn, L., Hens, M., Peymen, J., Schneiders, A., Van Daele, T., Van Reeth, W., Weyembergh, G. & Kuijken, E. (red.), 2005. Natuurrapport 2005. Toestand van de natuur in Vlaanderen: cijfers voor het beleid. Mededeling van het Instituut voor Natuurbehoud, Brussel, nr 24: 496 pp.
(http://www.instat.be/content/page.asp?pid=NARA_NARA2005download)
- European Commission, 1998. Communication of the European Commission to the Council and to the parliament on a European Community Biodiversity Strategy. 21 pp.
(<http://europa.eu.int/comm/environment/docum/pdf/9842en.pdf>)
- European Commission, 2001. Biodiversity Action Plan for the Conservation of Natural Resources. Brussels: 40 pp.
(<http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/pdf/2001/act0162en02/2.pdf>)
- European Commission, 2001. Biodiversity Action Plan for Agriculture. Brussels: 52 pp.
(<http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/pdf/2001/act0162en02/3.pdf>)
- European Commission, 2001. Biodiversity Action Plan for Fisheries. Brussels: 36 pp.
(<http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/pdf/2001/act0162en02/4.pdf>)
- European Commission, 2001. Biodiversity Action Plan for Economic and Development Cooperation. Brussels: 24 pp.
(<http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/pdf/2001/act0162en02/5.pdf>)
- FAO, 1995. Code of Conduct for Responsible Fisheries. FAO, Rome: 41 pp.
(www.fao.org/documents/show_cdr.asp?url_file=/docrep/005/v9878e/v9878e00.htm)

- FAO, 1996. Global Plan of Action for the Conservation and Sustainable Utilization of Plant Genetic Resources for Food and Agriculture. International Technical Conference on Plant Genetic Resources, Leipzig, 17-23 June 1996: 63 pp.
(<http://www.fao.org/ag/agp/agps/gpaen/gpatoc.htm>)
- Heal, G., 2005. The costs of inaction with respect to biodiversity loss: background paper. EPOC High-Level Special Session on the Costs of Inaction, OECD, Paris, 14 April 2005, 14 pp.
(<http://www.oecd.org/dataoecd/37/3/34738405.pdf>)
- Heirman, J.-P. (ed.), 2003. Milieubeleidsplan 2003-2007. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel: 378 pp.
(http://www.mina.be/uploads/MBP_milieubeleidsplan_20032007.pdf)
- Heywood, V.H. (ed.), 1995. Global Biodiversity Assessment - Summary for Policy-Makers. United Nations Environment Programme. Cambridge University Press, Cambridge: 46 pp.
- Interdepartmental Commission for Sustainable Development, 2004. Federal Plan for Sustainable Development 2004-2008. Brussels: 94 pp.
(<http://www.cidd.fgov.be/pub/PL200401/PL200401en.pdf> of www.plan2004.be)
- Joint Nature Conservation Committee, 2004. Plant Diversity Challenge - The UK's response to the Global Strategy for Plant Conservation. Peterborough: 53 pp.
- Killarney Declaration. Recommendations of the meeting of the European Platform for Biodiversity Research Strategy held under the Irish Presidency of the EU Killarney, Ireland, 21st – 24th May 2004 concerning “Sustaining Livelihoods And Biodiversity: Attaining The 2010 Target In The European Biodiversity Strategy”.
- Marijnissen, C., Muraille, B., Gérard, N. & Thenard, E., 2003. Responsibility abroad: how export credit agencies impact biodiversity. *In*: Franklin, A., Peeters, M. & Van Goethem, J., 2003. Ten years after Rio. What future for biodiversity in Belgium? Proceedings of a symposium held on 22 May 2002 in Brussels. Bulletin of the Royal Belgian Institute of Natural Sciences, 73 suppl.: 65-69.
- Martens, E., 2001. Overzicht van de belangrijkste internationale regelgeving en afspraken voor natuurbehoud, -herstel en -ontwikkeling. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel: 20 pp.
- Message from Malahide. *Halting the decline of biodiversity: priority objectives and targets for 2010*. Outcome from stakeholders conference on *Biodiversity and the EU: sustaining life, sustaining livelihoods* held 25-27 May 2004, Malahide, Ireland.
- Massart, S., 2004. Les ressources génétiques des animaux d'élevage en Belgique. Rapport national à la FAO: contribution de la Belgique au Premier Rapport sur l'Etat des Ressources Zoogénétiques dans le Monde. Direction de l'Agriculture au Ministère de la Région wallonne, 58 pp.
- Millennium Ecosystem Assessment, 2005. Ecosystems and Human Well-being: Synthesis. Island Press, Washington, DC: 137 pp.
(<http://www.millenniumassessment.org/proxy/document.356.aspx>)
- Millennium Ecosystem Assessment, 2005. Ecosystems and Human Well-being: Biodiversity Synthesis. World Resources Institute, Washington, DC: 86 pp.
(<http://www.millenniumassessment.org/proxy/document.354.aspx>)
- Ministère de l'Environnement et de la Faune, 1996. Convention sur la diversité biologique - Stratégie de mise en oeuvre au Québec. 122 pp.
- Ministry of the Environment, 2003. A National Strategy for the Conservation and Sustainable Use of Biological Diversity together with an Action Programme. Warsaw: 59 pp.
- Ministry of Agriculture and Forestry, 2001. Strategy for Renewable Natural Resources in Finland. Publication 8b/2001: 94 pp.

- OECD, 2002. 'Towards sustainable household consumption? Trends and policies in OECD countries', ...pp.
- OECD, 2003. *Harnessing Markets for Biodiversity - Towards Conservation and Sustainable Use*. OECD Publishing, 140 pp.
- OECD, 2004. *Handbook of Market Creation for Biodiversity - Issues in Implementation*. OECD Publishing, 182 pp.
- OECD, 2004. 'Recommendation of the Council on the use of economic instruments in promoting the conservation and sustainable use of biodiversity' Adopted by the OECD on 21 April 2004.
- Pallemaerts, M. & Dejeant-Pons, M., 2002. *Human Rights and the Environment. Compendium of instruments and other international texts on individual and collective rights relating to the environment in the international and European framework*. Council of Europe Publishing, Strasbourg: 326 pp.
- Peeters, M. (coord.), 2005. *Third National Report of Belgium to the Convention on Biological Diversity*. Royal Belgian Institute of Natural Sciences, Brussels: 198 pp.
(<http://bch-cbd.naturalsciences.be/belgium/implementation/documents/nationalreports/natrep3/natrep3.htm>)
- Peeters, M., Franklin, A. & Van Goethem, J. (eds), 2003. *Biodiversity in Belgium*. Royal Belgian Institute of Natural Sciences, Brussels: 416 pp.
- Peeters, M., Schlessers, M., Réveillon, A., Franklin, A., Collin, Cl. & Van Goethem, J., 2004. *La biodiversité en Belgique: un aperçu*. Institut royal des Sciences naturelles de Belgique, Bruxelles: 20 pp.
(www.sciencesnaturelles.be/biodiversity)
- Peeters, M., Van Goethem, J., Franklin, A., Schlessers, M. & de Koeijer, H., 2004. *Biodiversiteit in België: een overzicht*. Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel: 20 pp.
(www.natuurwetenschappen.be/biodiversity)
- Secretariat of the Convention on Biological Diversity, 2001. *Global Biodiversity Outlook*. Montreal: 282 pp.
- Secretariat of the Convention on Biological Diversity, *Global Strategy for Plant Conservation*. Montreal: 13 pp.
- Secretariat of the Convention on Biological Diversity, 2002. *Bonn Guidelines on Access to Genetic Resources and Fair and Equitable Sharing of the Benefits Arising out of their Utilization*. Montreal: 20 pp.
(<http://www.biodiv.org/doc/publications/cbd-bonn-gdls-en.pdf>)
- Secretariat of the Convention on Biological Diversity, 2005. *Handbook of the Convention on Biological Diversity including its Cartagena Protocol on Biosafety*. Third edition. Montreal: 1493 pp.
- Stolpe, G. & Fischer, W. (eds), 2004. *Promoting CITES-CBD Cooperation and Synergy*. Proceedings of the workshop held on the Isle of Vilm from 20 to 24 April 2004. BfN-Skripten 116: 241 pp.
(<http://www.bfn.de/09/skript116.pdf>)

Toe te voegen:

- Vademecum for harmonised park management,
Codes for Good Nature Practices,
Codes for Good Agriculture Practices,
Vademecum for nature oriented management of road verges and river borders
<http://www.Biodiversiteit.be/bbpf/forum/forest/doc/Normes.pdf>
Nature et Entreprises : mode d'emploi (2002), MRW, DNF, Brochure technique n°9, 66 pp.
Robert Costanza et al., 1997. The Value of the World's Ecosystem Services and Natural Capital. *Nature* Vol. 387; p. 253

Bijlagen

Bijlage 1: Biodiversiteitsactoren in België

Bijlage 2: Belangrijkste internationale overeenkomsten en instrumenten met rechtstreekse relevantie voor de biodiversiteit

Bijlage 3: Belangrijkste internationale organisaties die een impact hebben op de biodiversiteit

Bijlage 1: Biodiversiteitsactoren in België

Elk niveau van de Belgische regering, hetzij federaal, gewest-, gemeenschaps- of lokaal, is verantwoordelijk voor biodiversiteitskwesties. Toch liggen de bevoegdheden voor biodiversiteit vooral bij de drie gewesten: Vlaanderen, Wallonië en Brussel. Heel wat verschillende actoren nemen actief deel aan de implementatie van de Strategie: ministeries en administraties, advies- en overlegorganen, onderzoeksinstellingen, NGO's, informatiecentra, individuen en gemeenschapsgroepen, ...

Op de website van het Belgisch uitwisselingsweb (<http://bch-cbd.naturalsciences.be>³¹) vindt u een overzicht van de verantwoordelijkheden en de contactgegevens van de belangrijkste biodiversiteitsactoren in België. In deze bijlage concentreren we ons op (1) ministeries en administraties, (2) advies- en overlegorganen en (3) onderzoeksinstellingen.

1.1. Ministeries en administraties

Vlaams Gewest:

Alle diensten van het Vlaamse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap zijn samengebracht in één ministerie dat bestaat uit diverse departementen, onderverdeeld in administraties en afdelingen.

[Tengevolge van een interne reorganisatie van de Vlaamse administratie zal de administratieve structuur vanaf 1 januari 2006 een aantal veranderingen ondergaan. Deze veranderingen zullen later worden opgenomen.]

Op dit ogenblik is de belangrijkste actor voor de implementatie van het VBD in Vlaanderen AMINAL (= Administratie Milieu-, Natuur-, Land- en Waterbeheer) die zal optreden als coördinerende administratie binnen het Ministerie van Leefmilieu, Natuur en Energie.

Binnen deze administratie zijn volgende departementen belangrijk voor de implementatie van het VBD:

- Afdeling Natuur: toezicht op natuuraspecten;
- Afdeling Bos & Groen: toezicht op biodiversiteit in bossen³²;
- Afdeling Land: toezicht op de agrobiodiversiteit;

Deze afdeling probeert de ruimtelijke en ecologische kwaliteit van de landelijke gebieden te behouden en te verbeteren en de bodemkwaliteit te beschermen;

- Afdeling Water: toezicht op het waterbehoud. Deze afdeling streeft naar de optimale kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater voor de mens en de natuur;
- Afdeling Europa en Milieu: coördinatie van het Vlaams internationaal milieubeleid;
- Monumenten en landschappen: toezicht op landschapsaspecten.

³¹ In maart 2006 zal een nieuwe website van het Belgisch uitwisselingsweb online zijn.

³² Vanaf 1/1/2006 worden de Afdeling Natuur en de Afdeling Bos & Groen samengevoegd in één afzonderlijk Agentschap voor Natuur en Bos.

Daarnaast zijn er drie openbare instanties die elk één specifiek milieuprobleem behandelen: De Vlaamse Landmaatschappij (VLM) voor de planning van het landgebruik, de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) voor het opvolgen van de kwaliteit van het oppervlaktewater en de lucht, en de Openbare Afvalstoffenmaatschappij voor het Vlaamse Gewest (OVAM) die instaat voor de preventie en het beheer van afval, bodem en vervuiling.

Naast de bovenvermelde administraties zijn er ook heel wat andere administraties en departementen die een rol spelen bij de instandhouding van de biodiversiteit in België, bijvoorbeeld voor transport, visserij en landbouw, ruimtelijke planning, ...

Waals Gewest:

In het Waalse Gewest is het Directoraat-generaal voor Natuurlijke Rijkdommen en het Leefmilieu van het Ministerie van het Waalse Gewest (DGRNE) bevoegd voor het natuurbehoud, het leefmilieu (vooral afval), bodembeheer en –bescherming en voor de exploitatie van natuurlijke rijkdommen zoals water en bossen in het Waalse Gewest. Binnen het DGRNE zijn vijf administratieve afdelingen bevoegd voor de diverse taken:

1. Afdeling Natuur en Bossen. In samenwerking met de Afdeling Water is deze afdeling belast met het ecologisch beheer van het natuurlijk milieu, in het bijzonder de Waalse bossen. Deze afdeling start ook innovatieve projecten voor natuurbescherming buiten de beschermde gebieden op (bv. ecologisch beheer van wegbermen) en geeft subsidies om acties die de biodiversiteit herstellen aan te moedigen (bv. aanplanten van hagen). Vijf directoraten waken over de implementatie van de bovenvermelde taak: Directoraat Algemene Zaken, Directoraat Bosrijdommen, Directoraat Natuur, Directoraat Groene Ruimten en Directoraat Jacht en Visserij.
2. Afdeling Preventie en Vergunningen
3. Waalse Afvaldienst. Deze dienst zet zich in voor de preventie, de valorisatie en de verwijdering van afval teneinde het milieu te beschermen.
4. Afdeling Water. Deze afdeling werkt onder andere aan de implementatie van de Raamrichtlijn Water, de rivierovereenkomsten en het toezicht op diverse verdragen.
5. Afdeling Milieubeleid. Deze afdeling onderzoekt strafbare milieuovertredingen en volgt de toestand van het milieu op (aan de hand van indicatoren).

Wetenschappelijke ondersteuning gebeurt door het Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek in Gembloux en via onderzoeksovereenkomsten met diverse universiteiten.

Naast bovenvermelde instellingen zijn er ook diverse andere departementen en ministeries die een rol spelen bij de instandhouding van de biodiversiteit in België, bijvoorbeeld het Directoraat-Generaal Landbouw (DGA) (voor agromilieumaatregelen) en de het Directoraat-Generaal voor Ruimtelijke Ordening, Huisvesting en Patrimonium (DGATLP) (voor ruimtelijke planning), de Permanente Conferentie Territoriale Ontwikkeling (CPDT), het Ministerie van Verkeer en Infrastructuur (MET) (bevoegd voor paddentunnels, tunnels voor otters, vis ladders, beheer van het ‘ravel’-netwerk).

Tot slot moeten we hier ook de Franse Gemeenschap vermelden (voor milieueducatie).

Brussels Hoofdstedelijk Gewest:

De milieubevoegdheden van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest liggen bij het Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM), een pararegionale instelling die optreedt als milieustructuur van het gewest. Sinds de oprichting van het BIM in 1989 is de instelling uitgegroeid tot een belangrijke spreekbuis voor de inwoners over alle milieuaspecten zoals lucht, groene ruimten, afval, water, bodemvervuiling, ... Het Instituut verzamelt en analyseert de milieugegevens, verspreidt de informatie, geeft advies en stelt actieplannen op, definieert de strategieën, is betrokken bij het veldwerk, promoot het milieubewustzijn,

Naast het BIM beschikt de Brusselse administratie ook over een Departement Monumenten en Sites, dat 'erfgoed'-dossiers beheert en het beleid van de Brusselse regering in deze domeinen implementeert. Dit departement is onder meer verantwoordelijk voor het klasseren van monumenten met architecturale waarde en speelt ook een rol op het vlak van biodiversiteit.

Daarnaast zijn er ook diverse andere diensten die een rol spelen bij het behoud van de biodiversiteit in Brussel, bijvoorbeeld voor transport (het Bestuur voor Uitrusting en Vervoersbeleid (BUV), ruimtelijke planning ('Bestuur Ruimtelijke Ordening en Huisvesting' (BROH), ...

Federaal niveau:

De belangrijkste federale overheidsdiensten die een rol spelen bij het realiseren van de doelstellingen van het verdrag zijn:

- De Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu:

Het Directoraat-generaal Leefmilieu stemt via het Coördinatiecomité voor Internationaal Milieubeleid (CCIM) de standpunten van de verschillende (federale en regionale) administraties op elkaar af om tot een gezamenlijk nationaal standpunt te komen. Het organiseert ook overlegprocedures om te komen tot een gecoördineerde implementatie van de internationale besluiten en aanbevelingen door België. De voor biodiversiteit bevoegde stuurgroepen die werken onder de bevoegdheid van het CCIM zijn de Stuurgroepen 'Biodiversiteit Verdrag', 'Natuur', 'Bossen' en 'Noordzee en Oceanen'.

De *Commissie Internationale Zaken* is betrokken bij de opvolging en implementatie (op federaal niveau) van het VBD en van het Protocol van Cartagena over de Bioveiligheid. Deze administratie is ook het nationale focal point voor ABS en bioveiligheid.

De *Commissie Marien Milieu* implementeert (bv. implementatie van internationale en Europese wetgeving, sensibiliseringsacties, ...), coördineert en verdedigt het Belgische standpunt op internationale en Europese vergaderingen over de Noordzee.

Het Directoraat-generaal Dier, Plant en Voeding concentreert zich op de handel in planten en dieren via CITES.

Naast bovenvermelde diensten zijn er ook diverse andere ministeries die een rol spelen bij de instandhouding van de biodiversiteit in België. Zo volgt de Federale Overheidsdienst Economie, KMO, Middenstand en Energie bijvoorbeeld de commerciële aspecten van de biodiversiteit op. De Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking volgt de diplomatieke en internationale aspecten van het VBD op. Het Directoraat-generaal Ontwikkelingssamenwerking (DGOS) voert samenwerkingsprogramma's inzake biodiversiteit uit. Het geeft financiële steun aan het GEF Trust Fund. De Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer speelt een rol bij de preventie van de invoer van invasieve vreemde soorten via de lucht, over zee of over land. Het Ministerie van Defensie is ook een belangrijke actor via de militaire domeinen.

Er zijn ook twee belangrijke federale planbureaus:

- De Task Force Duurzame Ontwikkeling van het Federaal Planbureau

- De Belgische Federale Overheidsdienst Wetenschapsbeleid die verantwoordelijk is voor de wetenschappelijke ondersteuning van het federaal beleid inzake duurzame ontwikkeling. Deze administratie staat in voor de financiering van onderzoeksactiviteiten en stelt fondsen ter beschikking voor de implementatie van het VBD, onder andere door haar programma's Wereldwijde Verandering, Noordzee, Telsat en Antarctica. Het financiert tien federale wetenschappelijke instellingen, waarvan er twee rechtstreeks betrokken zijn bij biodiversiteitsgebonden zaken: het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika en het

Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen. Het secretariaat van het nationale focal point van het VBD (gevestigd in het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen) krijgt financiële steun van de Federale Overheidsdienst Wetenschapsbeleid. Het Belgisch Platform voor Biodiversiteit is het adviesorgaan van de Federale Overheidsdienst Wetenschapsbeleid voor alles wat te maken heeft met onderzoek naar biodiversiteit. Het streeft ernaar om dialoog, samenwerking en interdisciplinair onderzoek te bevorderen tussen mensen en instellingen in België en in het buitenland die actief zijn op het vlak van biologische diversiteit. Daarnaast coördineert de Federale Overheidsdienst Wetenschapsbeleid ook belangrijke *ex situ*-verzamelingen van micro-organismen.

1.2. Advies- en overlegorganen

Zowel op federaal als op regionaal niveau wordt gebruik gemaakt van adviesorganen³³.

De belangrijkste advies- en overlegorganen op federaal niveau zijn de Belgische Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling en de Belgische Adviesraad voor Bioveiligheid. Beide organen geven advies over speciale zaken.

In het Waalse Gewest staat de Waalse Hoge Raad voor Natuurbehoud aan het hoofd van de Adviescomités voor het Beheer van de Natuurgebieden (CSWCN) en van de Raad voor het Leefmilieu van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (CCGRND (in overleg met de Brusselse Hoge Raad voor Natuurbehoud). Zijn taak bestaat erin advies te verlenen over problemen rond natuurbehoud.

Daarnaast zijn er diverse andere raden zoals:

- de Waalse Hoge Raad voor de Jacht
- de Waalse Hoge Raad voor de Visserij
- de Waalse Hoge Raad voor Bossen en voor de Houtsector
- de Waalse Milieuraad voor Duurzame Ontwikkeling (CWEDD)

In het Vlaamse Gewest zijn er twee belangrijke adviesorganen, namelijk de Vlaamse Milieu- en Natuurraad (MINA-raad) en de Sociaal-Economische Raad Vlaanderen (SERV) en vier sectorale adviesorganen: de Vlaamse Hoge Raad voor Riviervisserij (VHRV), de Vlaamse Hoge Jachtraad (VHJ), de Vlaamse Hoge Raad voor Natuurbehoud (VHRN), de Vlaamse Hoge Bosraad (VHB)³⁴.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is een belangrijke rol weggelegd voor de Raad voor het Leefmilieu. Voor dossiers die te maken hebben met natuurbehoud raadpleegt deze raad de Brusselse Hoge Raad voor het Natuurbehoud.

Naast deze officiële adviesorganen beschikt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ook over een aantal verenigingen voor het leefmilieu in het algemeen, die deel uitmaken van de federatieve verenigingen Inter-Environnement Bruxelles (IEB) en de Brusselse Raad voor het Leefmilieu (BRAL). BRAL wordt door de regionale en federale regeringen gezien als de officiële pleitbezorger van de actieve bewoners en bewonersgroeperingen en daarom maakt BRAL deel

³³ Bron: <http://bch-cbd.naturalsciences.be/belgium/implementation/documents/nationalreports/natiorep1/brussels.htm>

³⁴ Vanaf 1/1/2006 zullen deze sectorale organen subcommissies van de Mina-raad worden.

uit van verschillende officiële overlegorganen zoals het Milieuraad en de Gewestelijke Ontwikkelingscommissie. (http://www.bralvzw.be/frames_wie.html)

1.3. Onderzoeksinstellingen

Er bestaan diverse onderzoeksinstellingen die een belangrijke rol spelen bij het verzamelen van informatie over biodiversiteit, maar ook bij de bescherming van de biodiversiteit en de opleiding van de bevolking.

Op federaal vlak kunnen we de volgende instellingen vermelden:

- Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN),
- Beheereenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee en het Schelde-estuarium (BMM)
- Koninklijk Museum voor Midden-Afrika (KMMA)
- Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid (WIV)
- Nationale Plantentuin van België
- ...

Op regionaal vlak kunnen we de volgende instellingen vermelden:

- Het Instituut voor Natuurbehoud (IN, Vlaanderen) en het Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer (IBW, Vlaanderen) zijn actief op het vlak van ecologisch onderzoek met het oog op natuurbehoud, herstel en beheer. Zij stellen wetenschappelijke kennis ter beschikking van de beleidsvormers. Op 1 januari 2006 worden deze twee instellingen samengevoegd in het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO).
- Waals Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek (Gembloux)
- Onderzoekscentrum voor Natuur, Wouden en Bossen (CRNFB, Wallonië)
- 'Brussels Research Unit for Environmental, Geochemical & Life Science Studies' (BRUEGEL)
- Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek - Gent (CLO-Gent)
- Vlaams Instituut voor Technologisch Onderzoek (VITO)
- Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ)
- diverse universiteiten (UG, K.U. Leuven, V.U.B., K.U. Brussel, UA, U.L.B., K.U.L, U.C.L., ULg, St LUC, ...)
- ...

Bijlage 2: Belangrijkste internationale overeenkomsten en instrumenten die rechtstreeks relevant zijn voor de biodiversiteit

De belangrijkste internationale overeenkomsten met betrekking tot biodiversiteit die België heeft ondertekend:

Overeenkomsten	Geratificeerd op
<i>Internationale overeenkomsten</i>	
Verdrag inzake de Instandhouding van Antarctische Zeehonden (1972)	09/02/1978
Verdrag inzake de Instandhouding van Levende Rijkdommen van de Antarctische Wateren (CCAMLR) (Canberra, 1980)	20/05/1982
Verdrag van Washington inzake de Internationale Handel in Bedreigde Soorten (CITES) (Washington, 1973)	03/10/1983
Verdrag inzake de Instandhouding van Levende Rijkdommen van de Antarctische Wateren (CCAMLR) (1980)	22/02/1984
Verdrag inzake de Bescherming van Trekkende Wilde Diersoorten (CMS of Verdrag van Bonn) (Bonn, 1979)	27/04/1990
Verdrag inzake de Bescherming van het Mariene Milieu van de Noord-Oost-Atlantische Oceaan (OSPAR) (1992)	11/05/1995
Verdrag van de Verenigde Naties inzake Klimaatverandering (UNCCC) (Rio, 1992)	16/01/1996
Verdrag betreffende de Bescherming van het Cultureel en Natuurlijk Werelderfgoed / Werelderfgoedverdrag (WHC) (1972)	24/07/1996
Verdrag van de Verenigde Naties inzake Biologische Diversiteit (UNCBD of VBD) (Rio, 1992)	22/11/1996
Verdrag van de Verenigde Naties ter Bestrijding van Woestijnvorming (UNCCD) (Rio, 1992)	30/06/1997
Verdrag inzake de Bescherming van Watergebieden (Ramsar, 1971)	
Zeerechtverdrag van de Verenigde Naties (UNCLOS) (1984)	13/11/1998
Verdrag inzake Milieueffectrapportage in Grensoverschrijdend Verband (Espoo, 1991)	09/06/1999
Verdrag over de Toegang tot Informatie, Inspraak bij de Besluitvorming en Toegang tot de Rechtspraak in Milieuzaken (Aarhus, 1998)	21/01/2003
Internationale Walvisvaart Commissie (IWC) (1946)	09/07/2004
Protocol inzake Bioveiligheid (Cartagena, 2000)	15/04/2004
<i>pan-Europese overeenkomsten en overeenkomsten van de Raad van Europa</i>	
Verdrag inzake het Behoud van Wilde Dieren en Planten en hun Natuurlijk Leefmilieu in Europa (Verdrag van Bern) (Bern, 1979)	20/04/1990
Europees Landschapsverdrag – Raad van Europa (Florence, 2000)	28/10/2004
Pan-Europese Strategie voor Biologische en Landschapsdiversiteit (PEBLDS), goedgekeurd op de Ministeriële Conferentie 'Environment for Europe' (Sofia, 23-25 Oktober 1995) door de ministers bevoegd voor leefmilieu van 55 Europese landen.	
De Ministeriële Conferenties inzake de Bescherming van Bossen in Europa (Straatsburg 1990, Helsinki 1993, Lissabon 1998, Wenen 2003) zijn belangrijk. Het duurzaam bosbeheer werd gedefinieerd en de conferenties stelden de zorg voor de biodiversiteit centraal in het bosbeleid en het bosbeheer.	
Resolutie van Kiev inzake Biodiversiteit (2003)	
<i>Regionaal kader</i>	
Overeenkomst inzake de Instandhouding van Kleine Walvisachtigen in de Baltische Zee en de Noordzee (ASCOBANS) (1992) (onder de auspiciën van het CMS)	14/05/1993
Overeenkomst inzake de Bescherming van Afrikaans-Euraziatische Trekkende Watervogels (AEWA) (onder het CMS)	Nog niet geratificeerd
<i>Europees kader</i>	
Overeenkomst voor de Bescherming van Vleermuizen in Europa (EUROBATS) (1994) (onder het Verdrag van Bonn)	14/05/2003
Verordening van de Raad inzake de Bescherming van in het Wild Levende Dier- en Plantensoorten door Controle op het desbetreffende Handelsverkeer (338/97) (1996)	
De Vogelrichtlijn (79/409/EEC)(1979)	

De Habitatrichtlijn (92/43/EEC) (1992)

De Waterrichtlijn (2000/60/CE) (2000)

Mededeling van de Commissie aan de Raad en het Europees Parlement van 5 februari 1998 over een Biodiversiteitsstrategie van de Europese Gemeenschap [COM(98) 42 definitief – niet gepubliceerd in het Publicatieblad].

- Mededeling van de Commissie van 27 maart 2001 aan de Raad en het Europees Parlement: Actieplan inzake Biodiversiteit voor het Behoud van Natuurlijke Rijkdommen (Volume II)

- Mededeling van de Commissie van 27 maart 2001 aan de Raad en het Europees Parlement: Actieplan inzake Biodiversiteit voor de Landbouw (Volume III)

- Mededeling van de Commissie van 27 maart 2001 aan de Raad en het Europees Parlement: Actieplan inzake Biodiversiteit voor de Visserij (Volume IV)

- Mededeling van de Commissie van 27 maart 2001 aan de Raad en het Europees Parlement: Actieplan inzake Biodiversiteit voor Economische en Ontwikkelingssamenwerking (Volume V)

Beneluxovereenkomsten

Beneluxovereenkomst inzake de jacht en de vogelbescherming (1970)

Beneluxovereenkomst inzake natuurbehoud en landschapsbescherming (1982)

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste overeenkomsten met betrekking tot de bescherming van de biodiversiteit

VBD

Het Verdrag van de Verenigde Naties inzake Biologische diversiteit (UNCBD of VBD) is het eerste bindende verdrag in de internationale wetgeving dat zich concentreert op biodiversiteit in een wereldwijde en algemene context.

Het VBD werd van kracht op 29 december 1993. België ondertekende het verdrag op 5 juni 1992 in Rio de Janeiro en ratificeerde het op 22 november 1996. De 3 doelstellingen van het VBD zijn: het behoud van de biologische diversiteit, het duurzame gebruik van haar componenten en de eerlijke en billijke verdeling van de voordelen die voortvloeien uit het gebruik van genetische rijkdommen, met inbegrip van passende toegang tot genetische rijkdommen en passende overdracht van de desbetreffende technologieën, rekening houdend met alle rechten met betrekking tot die rijkdommen en technologieën, en door middel van passende financiering (art. 1 van het VBD).

In het kader van het VBD is het **Protocol van Cartagena over Bioveiligheid (2000)**, geratificeerd door België in 2004, het enige internationale instrument dat zich uitsluitend bezighoudt met GGO's en vooral met hun impact op de biodiversiteit. Teneinde potentiële nadelige effecten op het behoud en het duurzame gebruik van de biodiversiteit voortvloeiend uit gewijzigde levende organismen (GLO's) te beperken, stelt dit protocol (conform Artikel

8 g van het VBD) procedures op voor de veilige overdracht, behandeling en gebruik van gewijzigde levende organismen, vooral tijdens hun grensoverschrijdende bewegingen. Het Protocol definieert een wereldwijd mechanisme van procedures voor de import en export van GLO's. Het Protocol voorziet vooral een procedure voor voorafgaande geïnformeerde toestemming, gebaseerd op een wetenschappelijke risico-evaluatie voor de biodiversiteit en de menselijke gezondheid en vormt een multilateraal kader om importerende landen te helpen bij het nemen van beslissingen die juridisch verdedigbaar zijn en gebaseerd zijn op bewijzen. Bovendien nodigt het Protocol de Partijen uit om bij het nemen van beslissingen over de import van GLO's rekening te houden met de socio-economische aspecten van de impact van deze GLO's op het behoud en het duurzame gebruik van de biodiversiteit, vooral met betrekking tot de waarde van de biodiversiteit voor inheemse en lokale gemeenschappen.

Op **Europees niveau** keurde de EU in februari 2001 een nieuwe wetgeving (Richtlijn 2001/18/EC) goed over de doelbewuste introductie van GGO's in het leefmilieu. Conform deze richtlijn zijn vergunningen voor praktijkonderzoek of voor de vercommercialisering van GGO's afhankelijk van procedures voor een evaluatie van de risico's voor het leefmilieu en voor de menselijke gezondheid.

Vogelrichtlijn, Habitatrictlijn en NATURA 2000

Op **Europees niveau** vormt de implementatie van de "Vogelrichtlijn" uit 1979 (Richtlijn 79/409/EEC van de Raad) en van de "Habitatrictlijn" van 1992 (Richtlijn 92/43/EEC van de Raad) en de opstelling van het Natura 2000 netwerk een fundamenteel instrument om de doelstellingen van het VBD te realiseren.

De Vogelrichtlijn heeft betrekking op het behoud van alle vogelsoorten die in de natuur in het wild voorkomen op het grondgebied van de lidstaten en schrijft de oprichting voor van speciale beschermingszones of vogelrichtlijngebieden (SBZ-V) om het overleven en de voortplanting van gevoelige soorten te garanderen.

De Habitatrictlijn is een aanvulling op de Vogelrichtlijn en heeft betrekking op het behoud van natuurlijke habitats en wilde fauna en flora, met uitzondering van vogels en hun habitats.

De Habitatrictlijn schetst een algemeen kader voor het behoud van wilde dieren- en plantensoorten en natuurlijke habitats die van belang zijn voor de Gemeenschap. Deze richtlijn heeft betrekking op land- en mariene habitats en houdt rekening met economische, culturele, sociale en recreatieve behoeften van de lokale gemeenschappen. Er moeten speciale beschermingszones of habitatrictlijngebieden (SBZ-H) worden aangeduid voor het behoud van habitats en soorten die van belang zijn voor de gemeenschap.

Samen vormen de SBZ-H's en de SBZ-V's het Natura 2000-netwerk.

CITES

CITES is een multilaterale milieuovereenkomst die werd ontworpen om de internationale handel in wilde dieren en planten duurzaam te maken en te garanderen dat hij het voortbestaan van deze soorten niet in gevaar brengt. Elke soort die nu bedreigd is of in de toekomst bedreigd kan worden, is vermeld in een van de drie CITES-bijlagen. Afhankelijk van de plaats op deze lijsten, is de handel in deze soorten onderworpen aan strikte reglementeringen. Door een continu toezicht op de status van de populatie kan de handel in specifieke combinaties van soorten en landen worden verboden. Het principe van duurzaam gebruik speelt een belangrijke rol bij deze beslissingen. CITES laat alleen handel toe in soorten waarvan de populatie opgewassen is tegen het verlies van de individuen die werden gevangen voor de handel.

In 1984 ondertekende België het Verdrag van Washington inzake de Internationale Handel in Bedreigde Soorten (CITES)³⁵ van 1973.

Ramsar

Het Verdrag van 1971 inzake de Bescherming van Watergebieden, ook gekend als het Verdrag van Ramsar, is een internationale overeenkomst die het kader vormt voor lokale, regionale en nationale acties en internationale samenwerking voor het behoud en het duurzame gebruik van watergebieden. Dit houdt in: het stopzetten van de progressieve aantasting en achteruitgang van watergebieden nu en in de toekomst en de erkenning van de fundamentele ecologische functies van watergebieden, evenals van hun economische, culturele, wetenschappelijke en recreatieve waarde. België ratificeerde het Verdrag van Ramsar in 1986.

CMS

Het Verdrag inzake de Bescherming van Trekkende Wilde Diersoorten (ook gekend als CMS of het Verdrag van Bonn) stelt zich tot doel trekkende soorten land-, zee- en luchtdieren te beschermen doorheen het hele gebied van hun trek. Het is een intergouvernementeel verdrag inzake het behoud van in het wild levende dieren en habitats op wereldwijde schaal. De Partijen die CMS ondertekenden streven naar de bescherming van trekkende diersoorten die bedreigd zijn met uitsterving en van trekkende diersoorten die veel baat zouden hebben bij een internationale samenwerking, naar het behoud of herstel van de plaatsen waar ze leven, naar het beperken van obstakels voor de trek en het onder controle houden van andere factoren die hen kunnen bedreigen.

Binnen het kader van CMS kunnen regionale overeenkomsten worden afgesloten voor soorten uit bijlage II. Voor België zijn de volgende overeenkomsten van belang:

- De Overeenkomst voor de Bescherming van Vleermuizen in Europa (EUROBATS)

De overeenkomst streeft ernaar alle 45 soorten vleermuizen die werden geïdentificeerd in België te beschermen door middel van wetgeving, opleiding, behoudsmaatregelen en

³⁵ <http://www.cites.org/>

internationale samenwerking met de lidstaten van de Overeenkomst en de landen die nog niet zijn toetreden tot het verdrag.

- De Overeenkomst inzake de Instandhouding van Kleine Walvisachtigen in de Baltische Zee en de Noordzee (ASCOBANS)

Het doel van deze overeenkomst bestaat erin een nauwe samenwerking tussen de Partijen te promoten met het oog op het realiseren en in stand houden van een gunstige behoudsstatus voor kleine walvisachtigen. Een behouds- en beheersplan dat deel uitmaakt van de overeenkomst verplicht de Partijen ertoe zich in te zetten voor het beheer en behoud van habitats, inspecties en onderzoek, indijken van de pollutie en informeren van de bevolking. Om dit doel te bereiken werkt ASCOBANS samen met staten die deel uitmaken van het verspreidingsgebied die de overeenkomst (nog) niet hebben ondertekend, relevante intergouvernementele organisaties en niet-gouvernementele organisaties.

- De Overeenkomst inzake de Bescherming van Afrikaans-Euraziatische Trekkende Watervogels (AEWA)

AEWA heeft betrekking op 235 vogelsoorten die ecologisch ten minste tijdens een deel van hun jaarlijkse cyclus afhankelijk zijn van watergebieden. Het geografisch gebied waarop AEWA van toepassing is strekt zich uit van de noordelijke grenzen van Canada en de Russische Federatie tot het meest zuidelijke punt van Afrika. De overeenkomst voorziet gecoördineerde en gezamenlijke acties die moeten worden ondernomen door de staten die deel uitmaken van het verspreidingsgebied in het hele migratiesysteem voor watervogels waarop ze van toepassing is.

WHC

Het Verdrag betreffende de bescherming van het cultureel en natuurlijk werelderfgoed (Werelderfgoedverdrag, WHC) werd in 1972 goedgekeurd door de Algemene Vergadering van UNESCO en is een belangrijk instrument van internationale samenwerking om het opmerkelijk natuurlijk en/of cultureel erfgoed van de wereld te beschermen en door te geven aan toekomstige generaties.

Het Verdrag streeft ernaar de identificatie, de bescherming en het behoud van het cultureel en natuurlijk erfgoed van de wereld aan te moedigen. Cultureel erfgoed verwijst naar monumenten, groepen gebouwen en sites met historische, esthetische, archeologische, wetenschappelijke, etnologische of antropologische waarde. Onder natuurlijk erfgoed verstaat men opmerkelijke natuurkundige, biologische en geologische formaties, habitats van bedreigde soorten en gebieden met wetenschappelijke of esthetische waarde of die waardevol zijn voor het behoud. Het niveau van de biodiversiteit binnen een bepaalde site is een belangrijke indicator van haar belang als natuurlijk erfgoed.

Het Verdrag erkent dat landen de plicht hebben om hun cultureel en natuurlijk erfgoed te identificeren, te beschermen, te behouden en door te geven aan de toekomstige generaties. Door het Verdrag te ondertekenen, verbinden landen zich er niet alleen toe Werelderfgoed sites op hun eigen grondgebied in stand te houden, maar ook de bescherming van hun nationaal erfgoed in zijn geheel te verbeteren.

Verdrag van Bern

Het Verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk leefmilieu in Europa, ook het Verdrag van Bern genoemd, is een bindend internationaal wettelijk instrument op het vlak van natuurbehoud dat betrekking heeft op het hele natuurlijke erfgoed op het Europese continent en strekt zich uit tot een aantal Afrikaanse landen. Het verdrag streeft ernaar wilde fauna en flora en hun natuurlijke habitats in stand te houden en een Europese samenwerking op dit vlak te promoten. Het verdrag werd goedgekeurd en ondertekend in Bern in september 1979 en werd van kracht op 1 juni 1982.

De bescherming van trekkende soorten verleent het verdrag een speciale dimensie van onderlinge afhankelijkheid en samenwerking tussen het Noorden en het Zuiden.

UNCLOS

Alle mariene wetgeving valt onder de “paraplu” van de het Zeerechtverdrag van de Verenigde Naties (UNCLOS)³⁶ dat op 10 december 1982 werd opgesteld in Montego Bay en op 18 juni 1998 werd geratificeerd door België. Dit verdrag kan met recht en reden worden beschouwd als de (schriftelijke) grondwet die het systeem vastlegt waaraan de zeeën en oceanen wereldwijd onderworpen zijn.

OSPAR

België ondertekende het Verdrag inzake de bescherming van het mariene milieu van de Noord-Oost-Atlantische Oceaan (OSPAR, 1992)³⁷. Bijlage V van dit Verdrag handelt over de bescherming en de instandhouding van het mariene ecosysteem en zijn biologische diversiteit. Hulpmiddelen om dit te realiseren zijn o.a. de bescherming van bepaalde soorten en habitats en de oprichting van beschermd mariene gebieden.

CCAMLR

België is lid van de Commissie voor de instandhouding van levende rijkdommen van de Antarctische wateren. De Commissie past het voorzorgsprincipe en de ecosysteembenadering toe. Aangezien het gebied 12% van de oceanen bestrijkt, kunnen de maatregelen die worden goedgekeurd een belangrijke invloed hebben. Door de nauwe institutionele verbanden met het Comité voor Milieubescherming georganiseerd door het Madrid Protocol van het Antarctica Verdrag en zijn toonaangevende rol voor het behoud van het leefmilieu op Antarctica is het een belangrijke stakeholder voor de Antarctische regio.

IWC

De Internationale Walvisvaart Commissie (IWC) is een orgaan dat werd opgericht door het Internationaal Verdrag inzake de Regulering van de Walvisvangst (1946). Momenteel telt het 66 leden. Sinds het moratorium op commerciële walvisvangst van 1987 wordt op de jaarlijkse vergaderingen een beheersschema voor het bestand van kleine walvisachtigen opgesteld waarbij rekening wordt gehouden met toezicht en dierenwelzijn. De evaluaties van de populatie worden uitgevoerd door het Wetenschappelijk Comité. Terwijl de mogelijke hervatting van de commerciële walvisvangst afhankelijk is van de goedkeuring van dergelijk plan, wordt ook een agenda voor de instandhouding ontwikkeld om andere problemen dan commerciële en wetenschappelijke walvisvangst aan te pakken: aanvaringen, pollutie, onderwaterlawaai, ...

UNESCO

De Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschappen en Cultuur (UNESCO) werd gesticht op 16 november 1945. De belangrijkste doelstelling van dit gespecialiseerde agentschap van de Verenigde Naties bestaat erin een bijdrage te leveren aan de vrede en de veiligheid in de wereld door de samenwerking tussen de landen te promoten door middel van onderwijs, wetenschap, cultuur en communicatie om universeel respect te stimuleren voor justitie, de rechtstaat, mensenrechten en fundamentele vrijheden.

Het Mens en Biosfeer-programma (MAB) van UNESCO legt binnen de natuur- en de sociale wetenschappen de basis voor het duurzame gebruik en het behoud van de biologische diversiteit, en voor het verbeteren van de relatie tussen de mens en zijn leefomgeving op wereldvlak.

³⁶ <http://www.un.org/Depts/los/index.htm>

³⁷ <http://www.ospar.org/>

Andere belangrijke instrumenten

De **pan-Europese Biologische en Landschapsdiversiteitsstrategie** (goedgekeurd op de derde Ministeriële Conferentie 'Environment for Europe' in 1995) wil de achteruitgang van de biologische en landschapsdiversiteit in Europa een halt toeroepen en terugdringen. De Strategie moedigt de implementatie van bestaande maatregelen aan om het behoud en het duurzame gebruik van biologische en landschapsdiversiteit te garanderen en identificeert bijkomende acties die tijdens de volgende twee decennia moeten worden ondernomen. De Strategie voorziet ook een 20-jarenvisie (1996-2016) voor Europa, opgedeeld in vier vijfjarige actieplannen. Het eerste vijfjarig actieplan (1996-2000) was er speciaal op gericht de achteruitgang van de toestand van de belangrijkste biologische en landschapssystemen te herstellen en de samenhang tussen deze systemen te versterken. Voor deze periode lag de focus vooral op de integratie van de pan-Europese prioriteiten in het nationaal beleid en op initiatieven gebaseerd op de nationale biodiversiteitsstrategieën, programma's en plannen die elke regering moest opstellen om het Verdrag inzake Biologische Diversiteit te implementeren. Het Actieplan stimuleerde de ontwikkeling van nationale ecologische netwerken en de realisatie van een pan-Europees Ecologisch Netwerk op 10 jaar.

De **Beneluxovereenkomst inzake de jacht en de vogelbescherming** (1970) bevat voorschriften met het oog op overleg over de data voor het begin en het einde van het jachtseizoen, de minimale afmetingen van het territorium gebruikt voor de jacht, het gebruik van wapens en methodes toegestaan voor de jacht, het vervoer en het op de markt brengen van wild, ...

De **Beneluxovereenkomst inzake natuurbehoud en landschapsbescherming** (1982) heeft tot doel gezamenlijke acties en samenwerking tussen de drie regeringen te reglementeren op het vlak van behoud, beheer en herstel van het natuurlijk milieu en de landschappen. In de praktijk komt dit neer op de harmonisatie en de coördinatie van relevante beleidsprincipes en instrumenten van elk van de drie landen met betrekking tot grensoverschrijdende natuurgebieden en waardevolle landschappen. Dit gebeurt door de ontwikkeling van beschermings- en beheersconcepten, het opstellen van een inventaris, de afbakening en de toekenning van een beschermde status aan deze gebieden en overleg over ontwikkelingsprojecten die een negatieve invloed kunnen hebben op deze gebieden.

Bijlage 3: Belangrijkste internationale organisaties die een impact hebben op de biodiversiteit

Heel wat organisaties die actief zijn in uiteenlopende domeinen, ondernemen initiatieven die relevant zijn voor de biodiversiteit.

UNDP (Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties)

UNDP is het wereldwijde ontwikkelingsnetwerk van de Verenigde Naties, een organisatie die pleit voor verandering en die (arme) landen toegang geeft tot kennis, ervaring en middelen om de bevolking te helpen een beter leven uit te bouwen. Een belangrijk domein voor UNDP is energie en ontwikkelingsbeleid. Door kennisopbouw, kennisbeheer, beleidsadvies en voorspraak helpt UNDP landen om de biodiversiteit in stand te houden en duurzaam te gebruiken.

UNEP (Milieuprogramma van de Verenigde Naties)

De opdracht van UNEP bestaat erin leiding te geven en partnerschappen aan te moedigen om het leefmilieu in stand te houden door landen en volkeren te inspireren, te informeren en in staat te stellen om hun levenskwaliteit te verbeteren zonder deze van de toekomstige generaties in gevaar te brengen. Biodiversiteit is een van de onderwerpen die UNEP behandelt en waarvoor de organisatie studies financiert.

CDO (Commissie voor Duurzame Ontwikkeling)

De Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (CDO) werd opgericht in december 1992 om een doeltreffend toezicht op UNCED (Conferentie van de Verenigde Naties over Milieu en Ontwikkeling) te garanderen en om de implementatie van de overeenkomsten van de Aardetop op lokaal, nationaal, regionaal en internationaal niveau op te volgen en er rapport over uit te brengen.

FAO (Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties)

De Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties leidt de internationale inspanningen om het voedingsniveau en de levensstandaard op te drijven. FAO helpt ontwikkelingslanden en landen met een overgangseconomie om hun praktijken voor landbouw, bosbouw en visserij te moderniseren en te verbeteren en een goede voeding voor iedereen te garanderen.

Voor het Verdrag zijn vooral de FAO-commissie Genetische Hulpbronnen voor Voeding en Landbouw (CGRFA) en de 'International Undertaking on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture (IU)' van belang. CGRFA wil het behoud en het duurzame gebruik van genetische rijkdommen voor voeding en landbouw garanderen, evenals de eerlijke en billijke verdeling van de voordelen afkomstig uit het gebruik ervan, voor de huidige en toekomstige generaties. IU behandelt o.a. de toegang tot *ex situ*-verzamelingen die niet worden geregeld door het Verdrag.

UNCTAD (Conferentie van de Verenigde Naties inzake Handel en Ontwikkeling)

UNCTAD is het belangrijkste orgaan van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op het vlak van handel en ontwikkeling. De belangrijkste doelstellingen van UNCTAD zijn het optimaliseren van de handel, de investeringen en de ontwikkelingskansen voor ontwikkelingslanden, hen helpen om de uitdagingen die gepaard gaan met de globalisering aan te pakken en de integratie van rechtvaardigheid in de wereldeconomie. UNCTAD lanceerde het BIOTRADE Initiatief (1996 tijdens COP3 van het VBD) met het doel de handel en de investeringen in biologische rijkdommen te stimuleren om de duurzame ontwikkeling te bevorderen conform de drie doelstellingen van het VBD.

WIE (Wereldorganisatie voor Intellectueel Eigendom)

WIE is een internationale organisatie die het gebruik en de bescherming van intellectuele eigendommen promoot. Door de sterke verbanden die het VBD erkent tussen het behoud en het duurzame gebruik van biodiversiteit en traditionele kennis, is de behoefte ontstaan *om nieuwe manieren te creëren om traditionele kennis te beschermen en mechanismen voor de toegang tot en de verdeling van voordelen uit te werken*. Met dit doel werd in oktober 2000 het Intergouvernementeel Comité inzake Intellectuele Eigendommen en Genetische Rijkdommen, Traditionele Kennis en Folklore opgericht.

WTO (Wereldhandelsorganisatie / World Trade Organisation)

De WTO is het internationaal orgaan dat de handelsregels tussen de landen vastlegt.

Voor de implementatie van het VBD zijn vooral de volgende overeenkomsten van belang:

- de *Overeenkomst inzake Tarieven en Handel* (GATT)
- de *Overeenkomst inzake Landbouw* (Landbouwovereenkomst)
- de *Overeenkomst inzake Sanitaire en Fytosanitaire Maatregelen* (SPS-overeenkomst)
- de *Overeenkomst inzake Technische Handelsbelemmeringen* (TBT-overeenkomst)
- de *Overeenkomst inzake de Handelsaspecten van de Intellectuele Eigendom* (TRIPs Overeenkomst).

WHO (Wereldgezondheidsorganisatie / World Health Organisation)

De Wereldgezondheidsorganisatie vestigt de aandacht van de internationale gemeenschap op de mogelijk ernstige bedreigingen voor de menselijke gezondheid en neemt maatregelen om hun impact te beperken. Aangezien de meeste milieufactoren die de gezondheid beïnvloeden nauw samenhangen met de onderliggende problemen voor het leefmilieu, besteedt het WHO vooral aandacht aan het ondersteunen van maatregelen om gezondheids- en milieu-initiatieven op te nemen in nationale programma's.

UPOV (Internationale Unie voor de Bescherming van Nieuwe Plantenvariëteiten)

De doelstelling van het UPOV-verdrag is innovatie bij het kweken van planten aan te moedigen door exclusieve rechten te verlenen aan plantenkwekers voor de plantenvariëteiten die zij hebben ontwikkeld.

*[Kader op de achterflap van de Strategie]***Enkele mijlpalen voor het VBD in België**

Ondertekening: 5 juni 1992 (Conferentie van de Verenigde Naties inzake Leefmilieu en Ontwikkeling)

Oprichting van het Coördinatiecomité voor Internationaal Milieubeleid (CCIM): 5 april 1995, voorgezeten door de federale administratie

Aanstelling van het nationale Focal Point: juli 1995, het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen.

Regionale Focal Points: AMINAL (Vlaanderen), IBGE/BIM (Brussel), DGRNE (Wallonië).

Oprichting Stuurgroepen “Biodiversiteit Verdrag”: 1995

Ratificatie van het Verdrag: 22 november 1996

Van kracht sinds: 20 februari 1997

Nationale rapporten over de implementatie van het VBD: 1998, 2001, 2005 (om de vier jaar)

Nationale Biodiversiteitsstrategie: 2006

Themarapporten: Indicatoren (2001), Bossen (2002), Beschermde Gebieden (2003) en Wereldwijd Taxonomisch Initiatief (2004)

Het uitwisselingsweb (Clearing-House Mechanism - CHM) van het VBD is een mechanisme voor informatie-uitwisseling dat werd ontwikkeld om de wetenschappelijke en technische samenwerking in het kader van de drie doelstellingen van het Verdrag te promoten en te vergemakkelijken. Het speelt ook een belangrijke rol bij de bewustmaking over deze drie doelstellingen. CHM functioneert vooral, maar niet uitsluitend, via het Internet en is opgebouwd als een structureel, gedecentraliseerd en gedistribueerd netwerk van Partijen en partners die samenwerken om de implementatie van het Verdrag te vergemakkelijken. België werkt hieraan actief mee sinds 1996. U vindt de website op <http://bch-cbd.naturalsciences.be>

Ondertekening van het Protocol van Cartagena over Bioveiligheid: mei 2000

Ratificatie van het Protocol over Bioveiligheid: 15 april 2004

Oprichting van het Focal Point voor Bioveiligheid: september 2004, de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Voedselveiligheid en Leefmilieu

Het Bioveiligheids-uitwisselingsweb (Biosafety Clearing-House) van het VBD is het mechanisme voor informatie-uitwisseling voor het Protocol van Cartagena over Bioveiligheid. België neemt er actief aan deel sinds 2004. U vindt de website op <http://www.biosafetyprotocol.be>

Publicatie van 'Biodiversity in Belgium, a country study' in augustus 2003. Het boek geeft als eerste een overzicht van de status en de trends inzake de biodiversiteit in België (inclusief prokaryotische, schimmel-, botanische en zoölogische diversiteit). De publicatie 'La biodiversité en Belgique, un aperçu / Biodiversiteit in België, een overzicht' (2004) geeft een samenvatting van de landstudie voor het grote publiek en is gratis verkrijgbaar op aanvraag (E-mail: Biodiversity@naturalsciences.be; tel: 02 627 45 45).